

Vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven

(Vejledning nr. 1 til serviceloven)

Vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven

(Vejledning nr. 1 til serviceloven)

Indledning

Denne vejledning om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven omhandler de generelle regler i serviceloven, som gælder for de målgrupper, der er fastsat i serviceloven mv.

Vejledningen har virkning fra xx.2011 og afløser Vejledning nr. 93 af 5. december 2006 om formål og andre generelle bestemmelser i serviceloven og delvist Vejledning nr. 98 af 5. december 2006 om kvalitet, tilsyn, tilskud til frivillige organisationer mv.

Formål og indhold

Formålet med vejledningen er at give et overblik over og vejledning om de generelle regler i serviceloven, der gælder for de målgrupper, der er omfattet af loven. Vejledningen indeholder ikke en fuldstændig gennemgang af den lovgivning, der regulerer områderne.

Vejledningen er udarbejdet på baggrund af lovteksten, bekendtgørelser og praksis på området.

Vejledningen indeholder dels en videreførelse af det relevante og aktuelle vejledningsstof i de hidtidige vejledninger på området, dels en gennemgang og fortolkning af nye bestemmelser. I forhold til de vejledninger, vejledningen erstatter, er enkelte afsnit flyttet til andre bind ved denne revision.

Struktur

Vejledningen er struktureret sådan, at den er opdelt i 9 afsnit med følgende indhold:

Afsnit 1: Formål og målgrupper

Afsnit 2: Kommunalbestyrelsens og regionrådets opgaver

Afsnit 3: Kommunernes samspil med frivillige sociale organisationer og foreninger

Afsnit 4: Tilbudsportalen samt godkendelse af visse private tilbud

Afsnit 5: Kommunalbestyrelsens myndighedsopgaver

Afsnit 6: Rådgivning

Afsnit 7: Finansiering, takster og refusion

Afsnit 8: Klage

Afsnit 9: Servicelovens forsøgsbestemmelse

Øvrige vejledninger til serviceloven

Vejledningen skal ses i sammenhæng med de øvrige vejledninger i serien. Som noget nyt har vejledningerne til Serviceloven fået et samlet indeks, der giver en let og enkel adgang til både at søge i

den enkelte vejledning og på tværs af den samlede serie. På sm.dk kan du downloade det samlede indeks, der viser indholdet i de 8 bind i serien.

Vær opmærksom på ændringer af lovgivning og af praksis

På Socialministeriets hjemmeside www.sm.dk eller på Retsinformations hjemmeside www.retsinformation.dk, vil det fremgå, om der er sket ændringer af lovgivningen, og om der er udarbejdet nye og opdaterede vejledninger.

Det er ligeledes vigtigt at være opmærksom på Ankestyrelsens praksis, herunder om Ankestyrelsen har truffet nye afgørelser på området eller ændret praksis. Du kan finde Ankestyrelsens afgørelser på www.ast.dk.

Hvem yder vejledning?

I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende servicelovens regler er det som udgangspunkt kommunerne, der yder vejledning over for borgerne. Medarbejdere i kommunerne kan søge generel vejledning hos det sociale nævn.

Medarbejdere i de sociale nævn kan søge vejledning hos Ankestyrelsen. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder regler om Ankestyrelsens og de sociale nævns pligt til at yde vejledning inden for det sociale område. Der henvises for yderligere information til Socialministeriets vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Afsnit I

Formål og målgrupper

Kapitel 1

Formål og principper

Serviceovens formål

1. Overordnet angives formålet med serviceovens således:

Serviceoven

§ 1. Formålet med denne lov er

- 1) at tilbyde rådgivning og støtte for at forebygge sociale problemer,
- 2) at tilbyde en række almene serviceydelser, der også kan have et forebyggende sigte, og
- 3) at tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Stk. 2. Formålet med hjælpen efter denne lov er at fremme den enkeltes mulighed for at klare sig selv eller at lette den daglige tilværelse og forbedre livskvaliteten.

Stk. 3. Hjælpen efter denne lov bygger på den enkeltes ansvar for sig selv og sin familie. Hjælpen tilrettelægges ud fra den enkelte persons behov og forudsætninger og i samarbejde med den enkelte.

Med bestemmelsen fastsættes det generelle formål med ydelser og indsatser efter serviceoven. Forebyggelse er et væsentligt mål med indsatsen. Både i forbindelse med tilrettelæggelsen af generelle tilbud og ved tildeling af konkrete ydelser, der skal tilgodese behov, der følger af nedsat funktionsevne, må forebyggelselementet indgå, ligesom det også må indgå i forbindelse med rådgivning.

I lovens § 1, stk. 2 og 3, fastslås det, at den enkelte har ansvar for sig selv og sin familie, og dette er et grundlæggende vilkår for vurderingen af hjælp efter loven.

En række af ydelser efter serviceoven har til formål at kompensere for nedsat funktionsevne, således at den pågældende så vidt muligt sættes i stand til at leve og udfolde sig som andre, der ikke har en funktionsnedsættelse, men som er i samme situation. Ved vurderingen af kompensationsbe-

hovet indgår ikke den pågældendes eller familiens økonomiske muligheder for selv at klare kompensationen. Det er den konkrete virkning af den nedsatte funktionsevne, der fokuseres på. Det er endvidere et grundlæggende princip, at der ikke ydes hjælp efter serviceloven, hvis der ydes hjælp til samme formål efter anden lovgivning.

Generelt hviler servicelovens bestemmelser på et sektoransvarsprincip, der betyder, at den offentlige sektor, der udbyder en ydelse, en service eller et produkt, også er ansvarlig for, at den pågældende ydelse er tilgængelig for mennesker med nedsat funktionsevne.

2. Den generelle formålsbestemmelse i lovens § 1, skal ses i sammenhæng med de specifikke formålsbestemmelser for henholdsvis indsatsen over for børn og unge og indsatsen over for voksne.

Serviceoven:

”§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at

- 1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,
- 2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,
- 3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,
- 4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og
- 5) forberede barnet eller den un-

ge til et selvstændigt voksenliv.

Stk. 2. Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.”

Indsatsen over for børn og unge har til formål at sikre, at børn og unge har de bedst mulige opvækstvilkår, så de kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Der kan være tale om børn og unge med særlige sociale problemer, herunder børn, hvor forældrene ikke eller kun vanskeligt kan leve op til deres forældreansvar. Endelig gælder det også indsatsen over for børn og unge med nedsat funktionsevne, herunder f.eks. udviklingshæmmede, børn med autisme, døve og døvblinde, blinde, børn med fysisk handicap mv.

Samtidig understreges betydningen af, at der ydes en sammenhængende indsats, og at indsatsen sættes i værk så tidligt som muligt.

Der henvises i øvrigt til vejledning 3 til lov om social service om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

3. Servicelovens §§ 81 og 82 angiver det specifikke formål med indsatsen over for voksne:

Serviceloven

§ 81. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en særlig indsats til voksne

med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Formålet med indsatsen er

- 1) at forebygge, at problemerne for den enkelte forværres,
- 2) at forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion samt udviklingsmuligheder,
- 3) at forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje og
- 4) at yde en helhedsorienteret indsats med servicetilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger mv. eller i botilbud efter denne lov.

§ 82. Kommunalbestyrelsen skal yde hjælp efter denne lov i overensstemmelse med formålet, jf. § 81, til personer med betydelig nedsat psykisk funktionsevne, der ikke kan tage vare på deres egne interesser, uanset om der foreligger samtykke fra den enkelte. Hjælpen kan dog ikke ydes ved brug af fysisk tvang.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal påse, om der er pårørende eller andre, der kan varetage interesserne for en person med betydelig nedsat psykisk funktionsevne. Kommunalbestyrelsen skal være opmærksom på, om der er behov for at bede statsforvaltningen om at beskikke en værge efter værgemålsloven.

Til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer skal der ydes en særlig indsats. Loven understreger forebyggelselementet, og der lægges vægt på en samlet helhedsorienteret indsats, der kan bidrage til at forbedre den enkeltes sociale funktion, udviklingsmuligheder og livsudfoldelse – og understøtte den enkeltes muligheder for en selvstændig tilværelse.

Dette gælder i forhold til alle grupper af voksne, der har behov for ydelser efter loven. Det kan f.eks. dreje sig om mennesker med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eller f.eks. mennesker som på grund af en svag tilknytning til det almindelige arbejdsmarked og andre samfundsmæssige

netværk, kombineret med problemer i form af f.eks. gæld, misbrug, psykiske vanskeligheder eller kriminalitet, kan være udsat for en social udstøelsesproces.

Indsatsen bør sigte mod at styrke den enkeltes muligheder for aktiv deltagelse i samfundslivet, herunder personlig udvikling, aktivering og social integration.

Der vil ofte være tale om en indsats, hvor omsorg og pædagogisk støtte og træning skal ses i sammenhæng med uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder, eventuelle handicapkompenserende ydelser mv.

Det vil ofte være formålet, at den sociale indsats skal forhindre, at situationen for borgeren forværres, ligesom det f.eks. for stofmisbrugere kan være en selvstændig målsætning at minimere skadesvirkningerne ved et stofmisbrug ved eksempelvis at tilbyde metadonbehandling. Der kan også være tale om en række andre støttende indsatser, der kan medvirke til, at målet for den samlede indsats kan fastholdes.

For at opnå en samlet og koordineret indsats vil det ofte være hensigtsmæssigt og relevant at inddrage og koordinere indsatsen efter serviceloven med den indsats, der ydes af distriktspsykiatrien, kriminalforsorgen, det frivillige sociale arbejde, lokale virksomheder, boligforeninger med videre.

4. Uanset hvad der er årsag til, at en person med nedsat funktionsevne skal have ydelser efter serviceloven, skal indsatsen tilrettelægges så den fremstår helhedsorienteret og afpasset efter den enkeltes særlige behov og muligheder og med respekt for den enkeltes integritet og værdighed.

Inddragelse af brugerne eller af personer, der varetager brugernes interesser, kan medvirke til at brugerne føler sig trygge ved tilbudene og kan bruge dem til at udfolde sig og udvikle sig i.

Ved vurderingen af, hvilken støtte der aktuelt skal ydes, må det indgå, hvordan formålet med støtten bedst kan opfylde den pågældendes samlede behov. Heri indgår, om den nødvendige hjælp kan ydes på tilfredsstillende måde i eget hjem - herunder f.eks. også i bofællesskaber oprettet efter lov om almene boliger, i skæve huse, i udslusningsboliger - eller boformer efter servicelovens. For at imødekomme de individuelle behov vil der ofte være behov for opsøgende og tillidsskabende arbejde og for udformning af rummelige tilbud - herunder tilbud, der undertiden må rumme en accept af en normoverskridende adfærd hos brugerne.

5. Efter servicelovens § 82 har kommunalbestyrelsen pligt til at yde hjælp i overensstemmelse med lovens formål over for personer, der ikke kan tage vare på deres egne interesser. Der vil her være tale om personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne. Den kommunale forpligtelse til at yde støtte efter loven gælder over for denne persongruppe, uanset om den enkelte selv efterspørger hjælpen.

Der er tale om en kommunal forpligtelse, der skal medvirke til, at mennesker med en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne reelt tilbydes – og får - en støtte, så de kan leve en værdig tilværelse.

Forpligtelsen efter servicelovens § 82 skal ses i sammenhæng med reglerne om mulighederne for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten, som fremgår af servicelovens Afsnit VII.

Der henvises til Socialministeriets vejledning om magtanvendelse mv. efter serviceloven for en nærmere beskrivelse af rammerne for forpligtelsen efter servicelovens § 82.

Principper for tildeling af støtte til mennesker med nedsat funktionsevne

6. Der er 4 grundlæggende principper for tildeling af støtte til mennesker med nedsat funktionsevne: Ligebehandlingsprincippet, solidaritetsprincippet, sektoransvarsprincippet og kompensationsprincippet. Principperne omtales ofte som handicappolitiske principper:

Ligebehandlingsprincippet tager udgangspunkt i FN's standardregler om lige muligheder for handicappede. I Danmark blev disse principper godkendt ved en folketingsbeslutning i 1993, og princippet om ligebehandling af mennesker med nedsat funktionsevne med andre borgere har siden da været centralt i bestræbelserne på at skabe et samfund for alle.

Solidaritetsprincippet er udtryk for, at alle har et ansvar for at sikre, at mennesker med nedsat funktionsevne får de nødvendige ydelser, når behovet opstår. I praksis er det et led i solidaritetsprincippet, at ydelserne i vidt omfang finansieres af det offentlige via skattebetalingen.

Sektoransvarlighedsprincippet knæsætter det forhold, at den offentlige sektor, der udbyder en ydelse, en service eller et produkt, også er ansvarlig for, at den pågældende ydelse er tilgængelig for mennesker med nedsat funktionsevne. Indsatsen over for mennesker med nedsat funktionsevne er derfor ikke kun en opgave for socialsektoren, men en opgave, der rækker ind på en række andre områder såsom for eksempel bolig-, trafik-, arbejdsmarkeds-, undervisnings- og sundhedssektoren.

Kompensationsprincippet betyder, at en person med nedsat funktionsevne i videst muligt omfang får kompensation for følgerne af den nedsatte funktionsevne. Kompensationen kan ske ved at gøre samfundets tilbud tilgængelige for mennesker med funktionsnedsættelser. Den kan også ske ved at stille særlige ydelser til rådighed, som specielt imødekommer den enkelte persons individuelle behov. Kompensationsprincippet vedrører kun de merudgifter, der skyldes den nedsatte funktionsevne, og ikke de udgifter som personen i alle tilfælde ville have haft.

Overordnede ældrepolitiske principper

7. Ældrekommissionen lancerede i begyndelsen af 1980'erne en række bidrag til de principper, der stadig gælder ved tildeling serviceydelser til ældre.

Udgangspunktet er, at ældrepolitikken skal være sammenhængende og understøtte:

- Kontinuitet i den enkeltes tilværelse.
- Brug af egne ressourcer.
- Selvbestemmelse.
- Indflydelse på egne forhold, herunder valgmuligheder.

Ældreboliglovgivningen og reglerne om udbetaling af pension til plejehjemsbeboere er eksempler på udmøntning af disse principper. Filosofien bag disse regler er:

At ældre ikke skal betragtes som en homogen gruppe med ensartede behov,

- at servicetilbud til ældre ikke skal udformes som pakkeløsninger knyttet til bestemte boformer, f.eks. plejecentre, men derimod tildeles med udgangspunkt i den enkeltes behov for hjælp,
- at beboere i plejeboliger på linie med andre ældre skal have indflydelse på deres egen økonomi og dagligdag.

Forpligtelsen til at etablere ældreråd, der skal medvirke til, at kommunerne får et tæt samarbejde med ældre borgere, samt kravet om skemaer og skriftlige afgørelser, er andre eksempler på lovgivningsinitiativer, der tager udgangspunkt i de ældrepolitiske principper.

Kapitel 2

Målgrupper

ServiceLOVEN

§ 2. Enhver, der opholder sig lovligt her i landet, har ret til hjælp efter denne lov.

Stk. 2. Socialministeren fastsætter regler om, hvilke ydelser efter denne lov der kan medtages under midlertidige ophold i udlandet, og om betingelserne herfor.

Stk. 3. Der kan ved aftale med andre stater eller internationale organisationer gives kommunalbestyrelsen mulighed for at yde hjælp til behandling eller pleje mv. af længere varighed her i landet til personer, som har særlig tilknytning til landet, men som på ansøgningstidspunktet ikke har ophold her i landet. Det samme gælder til herboende personers behandling eller pleje mv., når de tager ophold i et andet land, hvortil de pågældende har særlig tilknytning.

8. Lovens § 2 beskriver målgruppen for ydelser efter serviceloven som enhver, der har lovligt ophold her i landet, jf. kapitel 3 om opholdsbetingelser for en uddybning heraf.

Den nærmere afgrænsning af hvem der har ret til hvilke ydelser efter loven, følger af den enkelte bestemmelses angivelse af betingelser for at yde hjælp.

Lovens serviceydelser retter sig til både børn og voksne. Loven indeholder dels bestemmelser om visse generelle serviceydelser, hvortil der ikke kræves særlig visitation, f.eks. rådgivning. Dels indeholder loven en række bestemmelser om serviceydelser, der er knyttet til et særligt behov hos den enkelte modtager – og som kræver en særlig visitation.

Loven er opdelt så det fremgår, hvilke typer af ydelser, der specielt er beregnet på børn og unge, hvilke ydelser der specielt er beregnet for voksne, og hvilke ydelser, der ikke er afhængige af alder.

Der er i enkelte bestemmelser fastsat særlige aldersbetingelser tilknyttet en bestemt ydelse. Dette gælder f.eks. servicelovens § 76, der omhandler tilbud for unge voksne i alderen 18 til 22 år, og lovens § 97 om ledsagelse, hvor der er en særlig aldersregel.

9. Støtte efter serviceloven kan være rådgivning og specialrådgivning, personlig hjælp og pleje, hjælp eller støtte til nødvendige praktiske opgaver i hjemmet, hjælpemidler, støtte- og kontaktpersonordninger, hjælpeordning, ledsagelse, botilbud, sociale behandlingstilbud, socialpædagogisk støtte mv.

De fleste ydelser efter serviceloven kræver visitation efter en individuel vurdering, men f.eks. på rådgivningsområdet har kommunerne en generel forpligtelse at tilbyde borgerne gratis rådgivning, jf. nedenfor afsnit II, pkt. xx. Herudover har kommunerne en forpligtelse til at varetage rådgivningen af personer, der på grund nedsat fysisk og psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer har et mere specifikt behov for rådgivning

Både når det gælder rådgivning på grund af særlige forhold og andre tilbud til voksne er det en betingelse, at den pågældende har et behov på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Af de enkelte bestemmelser fremgår de nærmere betingelser for at opnå støtte efter bestemmelsen.

Berettigede til ydelser efter serviceloven efter, at der er foretaget en individuel vurdering, er således mennesker med nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne, dvs. borgere som i daglig tale benævnes som mennesker med handicap, herunder mennesker med en varig sindslidelse, og mennesker med aldersbetinget nedsat funktionsevne. Herudover omfatter målgruppen også mennesker med særlige sociale problemer. Der kan være tale om mennesker, som er truet af social udstødelse, nogle grupper af sindslidende med særlige problemer, mennesker med spiseforstyrrelser, hjemløse voldsramte, mennesker med senfølger efter overgreb, stofmisbrugere, alkoholikere, mennesker, der har forsøgt selvmord, m.fl.

Behovet for støtte kan eksempelvis være at få kompenseret et nedsat syn eller nedsat hørelse, nedsat mobilitet eller støtte til at udføre de basale livsfunktioner eller støtte til at få dagligdagen til at hænge sammen. Det er ikke en konkret diagnose, der udløser ydelser efter serviceloven, men det er de behov for støtte, som den enkeltes nedsatte fysiske eller psykiske funktionsevne eller særlige sociale problemer afføder, der er udgangspunktet for vurderingen.

10. Når det gælder børn og unge, omfatter serviceloven principielt forholdene for alle børn og unge, Der er dog særlig fokus på børn og unge, som har et særligt behov på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, eller børn og unge, hvis opvækstvilkår tilsiger, at der skal ydes en særlig støtte.

En sådan støtte kan f.eks. være nødvendig for at støtte forældrene i at sikre barnet eller den unge så gode udviklingsmuligheder som muligt, eller være nødvendig for at rette op på barnets eller den unges adfærd mv.

Der henvises herom nærmere til vejledning 3 til lov om social service om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Kapitel 3

Opholdsbetingelser

Statsborgerskab og ophold her i landet

11. Det følger af servicelovens § 2, at alene personer med lovligt ophold her i landet har ret til at få hjælp efter serviceloven, herunder f.eks. personlig og praktisk hjælp efter servicelovens § 83.

Lovligt ophold omfatter både midlertidigt og fast ophold. Midlertidigt ophold er f.eks. ferie- eller studieophold, familiebesøg o.l. Fast ophold i Danmark kan f.eks. omfatte situationer, hvor udlændinge bor her og enten arbejder her eller modtager pension fra hjemlandet.

Det er ikke afgørende for at få hjælp efter serviceloven, om modtageren er dansk statsborger eller ej. Det vil sige, at en udlænding, som opholder sig lovligt her i landet og f.eks. får behov for personlig og praktisk hjælp, har ret til hjælp efter samme regler som danske statsborgere. Det betyder, at enhver, der ifølge udlændingelovgivningens bestemmelser har lovligt ophold i Danmark, har ret til at få realitetsbehandlet en ansøgning om hjælp efter serviceloven.

Det er Udlændingesservice, der afgør, om en borger har lovligt ophold i Danmark. Såfremt der er tvivl om en borgers opholdsgrundlag, bør der rettes henvendelse til Udlændingesservice, www.nyidanmark.dk.

For så vidt angår EU-borgere og deres medfølgende familiemedlemmer, henvises der til vejledning om EF-Forordning nr. 883/2004 om koordinering af sociale sikringsordninger, del III: Vejledning om koordinering af sundhedsydelser og visse sociale ydelser for borgere, der rejser mellem EU-landene. I vejledningens afsnit X behandles ydelser efter lov om social service, og i bilag 7 findes en oversigt over refusionsaftaler. Vejledningen kan downloades på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside, www.sum.dk, under ”Publikationer”.

For så vidt angår nordiske statsborgere og andre personer, som har lovligt ophold i de nordiske lande, henvises der til Nordisk konvention om social bistand og sociale tjenester. Der er, jf. ovennævnte bilag 7, blandt de nordiske lande indgået aftale om afkald på refusion mellem landene, når der gives sociale ydelser til nordiske statsborgere eller andre med lovligt ophold i de nordiske lande. Det betyder, at en dansk kommune ikke kan kræve refusion af en anden nordisk kommune, hvis den yder hjælp efter serviceloven til en nordisk statsborger eller andre personer, som har lovligt ophold i de nordiske lande.

Kommunen har ingen mulighed for at søge refusion af hjælp efter serviceloven til tredjelandsstatsborgere, der opholder sig lovligt her i landet, hverken i tredjelandsstatsborgerens hjemland eller seneste opholdsland (EU- eller andre lande).

Midlertidigt ophold i udlandet

12. Hovedprincippet er, at personen skal have lovligt ophold her i landet for at kunne modtage ydelser efter serviceloven. Med Socialministeriets bekendtgørelse nr. 1296 af 15. december 2009 om ydelser efter lov om social service under midlertidige ophold i udlandet, udlandsbekendtgørelsen, er der, med udgangspunkt i servicelovens § 2, stk. 2, fastsat regler for under hvilke betingelser, ydelser efter serviceloven, kan medtages under midlertidige ophold i udlandet.

Ophold i udlandet

13. En person, der opholder sig i udlandet og derfra søger om hjælp efter serviceloven, har ingen dansk opholdskommune, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 2 og retssikkerhedsvejledningens kap. 32. Det er som hovedregel en forudsætning, at en ansøger tager ophold i Danmark, inden kommunen kan behandle en ansøgning om f.eks. flytning til plejehjem fra en dansk statsborger, som efter en årrække i udlandet ønsker at komme på plejehjem i Danmark.

Hvis en borger, der modtager dansk pension, er bosiddende i udlandet, vil den pågældende have ret til ydelser efter serviceloven. Det indebærer, at kontantydelse udbetales af den danske sikringsmyndighed, Pensionsstyrelsen, og at naturalhjælp søges hos de lokale myndigheder. Hvis danske pensionister søger om naturalhjælp under midlertidige ophold i Danmark, vil de skulle behandles på lige fod med personer bosiddende i Danmark, da det er Danmark, der er sikringsstat for den pågældende.

Internationale forpligtelser

14. Danmark har den 24. august 2009 tiltrådt FN's Handicapkonvention og den 19. juli 1991 FN's Børnekonvention. Det betyder, at Danmark har påtaget sig en folkeretlig forpligtelse til at indrette sin lovgivning og sin administrative praksis således, at konventionernes krav opfyldes.

Afsnit 2

Kommunalbestyrelsens og regionsrådets opgavevaretagelse

Kapitel 4

Kommunalbestyrelsens opgaver

15. På servicelovens område er der fastlagt en struktur, hvor det er kommunalbestyrelserne, der har myndigheds- og finansieringsansvaret samt ansvaret for, at de nødvendige tilbud leveres til borgerne.

Serviceloven

§ 3. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om tilbud efter denne lov.
Stk. 2 ..

Serviceloven

§ 4. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at der er de nødvendige tilbud efter denne lov.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen opfylder sit forsyningsansvar efter stk. 1 ved brug af egne tilbud og ved samarbejde med andre kommuner, regioner eller private tilbud.

Serviceloven

§ 173. Kommunen afholder endeligt udgifterne efter denne lov.

Kommunerne kan løfte deres forsyningsansvar ved brug af egne tilbud og ved samarbejde med andre kommuner, regioner eller private tilbud.

Kapitel 5

Regionsrådets opgaver efter den sociale lovgivning

16 Af lovens § 5 fremgår det, på hvilke områder regionsrådet skal medvirke i opgaveløsningen ved at stille tilbud til rådighed.

Serviceloven

§ 5. Efter aftale med kommunalbestyrelserne i regionen skal regionsrådet etablere

- 1) tilbud efter §§ 103 og 104, § 107, stk. 2, og §§ 108-110,
- 2) særlige dag- og klubtilbud til børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter §§ 32 og 36,
- 3) døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. § 67, stk. 2,
- 4) sikrede døgninstitutioner, jf. § 67, stk. 3, og
- 5) tilbud om behandling af stofmisbrugere efter § 101.

Stk. 2. Regionsrådet skal efter aftale med kommunalbestyrelserne i regionen medvirke til at tilvejebringe hensigtsmæssige og sikre hjælpemidler.

Stk. 3. Regionsrådet skal efter aftale med kommunalbestyrelserne i regionen etablere tilbud efter §§ 83-87, 97, 98 og 102 til personer med længerevarende ophold i boliger til personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter lov om almene boliger mv.

Stk. 4. Regionsrådet opfylder sin forpligtelse efter stk. 1-3 ved brug af egne tilbud og ved samarbejde med kommuner, andre regioner eller private tilbud.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen kan etablere tilbud omfattet af stk. 1-3.

Stk. 6. Regionsrådet kan drive de tilbud, der er nævnt i § 67, stk. 1, såfremt det er aftalt i henhold til § 194, stk. 2.

Stk. 7. Regionsrådet skal føre tilsyn med tilbud omfattet af stk. 1, 3 og 6. Dette gælder dog ikke for tilbud, hvor en kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale om anvendelse af tilbuddet, herunder om tilsyn. Regionsrådet behandler indberetninger

om magtanvendelse, jf. § 136, stk. 1.

Stk. 8. Regionsrådet kan efter anmodning fra kommunalbestyrelsen varetage kommunale driftsopgaver, der ligger i naturlig tilknytning til regionens opgaver, og hvor regionen derfor har særlige kompetencer med hensyn til opgavevaretagelsen.

Med kommunalbestyrelsernes ansvar for at sikre det nødvendige antal tilbud efter serviceloven, indtræder regionsrådenes forpligtelse som leverandører af tilbud alene efter aftale med kommunalbestyrelserne i regionen.

17. Hovedafgrænsningen af de opgaver regionsrådet skal varetage fremgår af servicelovens § 5, stk. 1, 2, 3 og 6. Herudover kan regionsrådet med hjemmel i servicelovens § 5, stk. 8, efter anmodning fra en kommunalbestyrelse varetage kommunale driftsopgaver, der ligger i naturlig tilknytning til regionens opgaver, i de tilfælde, hvor regionen har særlige kompetencer med hensyn til opgavevaretagelsen. Der vil også i disse situationer alene være tale om, at regionsrådet kan optræde som entreprenør på de pågældende opgaver.

Med afgrænsningen i § 5 følger, at regionsrådet ikke har mulighed for at varetage andre opgaver end dem., der er oplyst i bestemmelsen.

Kapitel 6

Rammeaftaler

Materiale under udarbejdelse.

Kapitel 7

Kvalitetsstandarder

Serviceloven

§ 139. Socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte regler om, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutninger om indhold, omfang og udførelse af tilbud til voksne efter denne lov samt følge disse beslutninger op.

18. Servicelovens § 139 indeholder en hjemmel for socialministeren til at fastsætte regler om, at kommunalbestyrelsen skal træffe beslutning om indhold, omfang og udførelse af tilbud til voksne efter serviceloven samt følge disse beslutninger op (kvalitetsstandarder).

Bestemmelsen i servicelovens § 139 giver mulighed for at fastsætte retningslinier for kvalitetsstandarder på voksenområdet for såvel typer af foranstaltninger som for den sagsbehandling, der er

tilknyttet foranstaltningen. Bestemmelsen giver desuden mulighed for at fastsætte regler om, at kvalitetsstandarden skal indeholde en generel serviceinformation og en beskrivelse af formålet med hjælpen.

En kvalitetsstandard skal beskrive de målsætninger og prioriteringer, kommunalbestyrelsen har vedtaget på et område. Med offentliggørelsen af kvalitetsstandarden gøres det gennemskueligt, hvilke tilbud borgerne kan forvente, hvis de har behov for hjælp på det område, kvalitetsstandarder vedrører. I forhold til den enkelte borger skal kommunalbestyrelsen dog tage udgangspunkt i dennes behov for hjælp i forbindelse med afgørelsen af de konkrete sager.

Kapitel 8

Brugerinddragelse

Brugerinddragelse i forbindelse med tilrettelæggelse af tilbud, rådgivende samarbejdsorganer

19. Servicelovens § 16 omhandler brugerinddragelse i forbindelse med tilrettelæggelse af tilbud efter loven mv. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med retssikkerhedslovens regler om borgernes inddragelse i sagsbehandlingen, tidsfrister mv., i den enkeltes konkrete sag.

Serviceoven

§ 16. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at brugerne af tilbud efter denne lov får mulighed for indflydelse på tilrettelæggelsen og udnyttelsen af tilbudene. Kommunalbestyrelsen fastsætter skriftlige retningslinjer for brugerindflydelsen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal nedsætte et eller flere råd, der rådgiver kommunen vedrørende tilrettelæggelsen af indsatsen efter denne lov. Kommunalbestyrelsen fastsætter rammerne for og omfanget af rådernes opgaver.

Brugerne af tilbud efter serviceloven skal have mulighed for indflydelse på tilrettelæggelse af tilbuddene. Det er kommunalbestyrelsens ansvar at dette sker, og kommunalbestyrelsen skal etablere et eller flere råd, der kan medvirke til at rådgive kommunalbestyrelsen om tilrettelæggelse af tilbuddene.

20. I henhold til bestemmelser i retssikkerhedsloven skal der i hver kommune etableres et handicapråd og mindst ét ældreråd

Retssikkerhedsloven

§ 30. I hver kommune etableres mindst ét ældreråd. Ældrerådets med-

lemmer vælges ved direkte valg. Ældrerådet rådgiver kommunalbestyrelsen i ældrepolitiske spørgsmål og formidler synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske spørgsmål, der vedrører de ældre.

Stk. 2...

Retssikkerhedsloven

§ 37 a. Kommunalbestyrelsen nedsætter et handicapråd. Handicaprådet rådgiver kommunalbestyrelsen i handicappolitiske spørgsmål og formidler synspunkter mellem borgerne og kommunalbestyrelsen om lokalpolitiske spørgsmål, der vedrører mennesker med handicap.

Stk. 2.

For nærmere vejledning om ældreråd og handicapråd henvises til Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Bestemmelsen i servicelovens § 16, stk. 2, giver mulighed for at kommunalbestyrelsen kan etablere rådgivende organer på andre områder.

21. Brugerinddragelsen i tilrettelæggelsen af tilbuddene kan bidrage til at sikre, at det sociale, pædagogiske og sundhedsmæssige indhold i tilbuddene svarer til brugernes behov, og tager hensyn til borgernes ressourcer og forudsætninger.

For de grupper, hvor der ikke i forvejen er etableret særlige råd, kan det derfor være af betydning, at det overvejes at etablere samarbejdsfora, hvor f.eks. brugere og pårørende i et samarbejde mellem socialektoren, sundhedssektoren, og andre tilgrænsende sektorer kan være rådgivende over for kommunalbestyrelsen om, hvordan indsatsen kan tilrettelægges bedst muligt, og så indsatsen bedst muligt imødekommer borgernes behov.

22. Når det f.eks. drejer sig om indsatsen over for sindslidende kan der være et særligt behov for, at der sikres et samarbejde, der ud over brugerne også involverer både socialektor og sundhedssektor, med henblik på, at indsatsen tilrettelægges så den sindslidende så vidt muligt oplever et sammenhængende system og en sammenhængende vifte af tilbud i det lokalområde, hvor den sindslidende bor.

Brugerråd/brugerbestyrelser

23. Som eksempler på brugerinddragelse kan nævnes etablering af brugerbestyrelser eller beboerråd i de forskellige typer af sociale tilbud, f.eks. i botilbud, aktivitets- og samværstilbud, varместuer mv. Herigennem kan brugerne eller deres repræsentanter blive inddraget både i visse overordnede ledelsesopgaver, som i mere praktiske opgaver og beslutninger vedrørende den daglige drift, herunder f.eks. cafesalg, kulturelle og sociale arrangementer og udadvendte aktiviteter for brugerne. Det er kommunen, der beslutter, hvilken form brugerindflydelsen konkret skal have under hensyn til det sociale tilbuds karakter og brugernes egne forudsætninger.

Information

24. En forudsætning for at kunne deltage i tilrettelæggelsen af indsatsen, er at kommunen generelt sikrer information om de enkelte ydelser, som f.eks. servicedeclarationer, kvalitetsstandarder informationer og redegørelser for formålet med og indholdet af væsentlige sociale tilbud, information om sagsbehandlingstider mv. Informationen skal foreligge på en sådan måde, at den reelt er tilgængelig for de borgere, den er beregnet for. Borgeren har behov for konkret viden for at kunne vurdere indholdet og kvaliteten af de sociale tilbud og dermed få den fornødne indflydelse på tilbuddene.

Information er ikke mindst vigtig, for at sikre, at brugere, der kan have svært ved at udnytte deres muligheder for indflydelse pga. f.eks. sindslidelse, hjemløshed, misbrug eller andre sociale årsager, også får mulighed for at komme til orde. Disse grupper kan have brug for støtte og vejledning i forhold til at bruge og administrere deres administrere indflydelsesmuligheder.

Kapitel 9

Tilsyn

25x. Kommunalbestyrelsen har efter retssikkerhedslovens § 16 pligt til at føre tilsyn med, hvordan de kommunale opgaver løses. Tilsynet omfatter både indholdet af tilbuddene og den måde, opgaverne udføres på. Om tilsynsforpligtelsen efter retssikkerhedslovens § 16 henvises til Vejledning om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, hvor der også vejledes om det kommunale tilsyn og Socialministeriets ressorttilsyn.

Driftsorienteret tilsyn

26. Kommunalbestyrelsens pligt til at føre tilsyn efter retssikkerhedsloven suppleres af servicelovens § 148 a om forpligtelsen til at føre driftsorienteret tilsyn med de enkelte tilbud. Reglerne om kommunalbestyrelsens pligt til at føre et personrettet tilsyn er uddybet i afsnit xx.

Serviceoven

§ 148 a. Den stedlige kommunalbestyrelse fører det generelle driftsorienterede tilsyn med tilbuddets personale, bygninger og økonomi, herunder

om grundlaget for afgørelsen efter § 14, stk. 3, om optagelse af et privat tilbud på Tilbudsportalen fortsat består.

Stk. 2. Det generelle driftsorienterede tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge, der er omfattet af § 66, nr. 1, 2, 5 og 6, skal endvidere påse, at det enkelte anbringelsessteds pædagogiske målsætning og metoder fortsat gør anbringelsesstedet generelt egnet til at opfylde målgruppens behov, herunder behov for nære, stabile relationer til voksne, opbygning af sociale relationer og netværk, skolegang, sundhed, trivsel og forberedelse til et selvstændigt voksenliv. Det driftsorienterede tilsyn med anbringelsessteder, der er omfattet af § 66, nr. 5 og 6, skal omfatte mindst et uanmeldt tilsynsbesøg om året.

Stk. 3. Det generelle driftsorienterede tilsyn omfatter ikke tilbud, hvor en anden kommune eller region har indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser i tilbuddet og om tilsyn, eller hvor tilbuddet er omfattet af regionsrådets generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 5, stk. 7.

Stk. 4. Det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. stk. 1 og 2, omfatter ikke plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede efter § 66, nr. 1, og § 142, stk. 1, nr. 2, konkret godkendte kommunale plejefamilier efter § 66, nr. 2, og § 142, stk. 1, nr. 2, netværksplejefamilier efter § 66, nr. 3, og egne værelser mv. efter § 66, nr. 4.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter nærmere regler om tilsyn med private opholdssteder efter § 66, nr. 4, private behandlingstilbud efter § 101 og private botilbud efter § 107.

Den stedlige kommunes forpligtelse til at føre driftsorienteret tilsyn med tilbud, der ligger i kommunen, gælder, uanset at kommunens borgere ikke benytter det pågældende tilbud.

27. Det driftsorienterede tilsyn omfatter tilsyn med tilbuddets personale, bygningsmæssige forhold og økonomi. Det omfatter bl.a. tilsyn med, om personalets kvalifikationer svarer til den opgave, som tilbuddet skal løse, tilsyn med beboernes kost, bygningsmæssige forhold, om udbud af fritidsaktiviteter mv. svarer til målgruppen, og om tilbuddets forvaltning af økonomien er forsvarlig. Da sociale servicetilbud har forskelligt indhold, vil tilsynet altid skulle tilpasses forholdene i det enkelte tilbud.

28. Den stedlige kommunes forpligtelse til at føre det generelle driftsorienterede tilsyn omfatter ikke de situationer, hvor en anden kommune eller en region råder over samtlige pladser i det pågældende tilbud, jf. servicelovens § 148 a, stk. 3. Der skal foreligge en aftale med den anden kommune eller regionen, som omfatter kommunens eller regionens tilsyn. Undtagelsen vil gælde uanset, om den anden kommune eller region har disponeret over nogle af pladserne ved at "videresælge" enkeltpladser. Det er den kommune, som i henhold til aftalen råder over samtlige pladser, som er forpligtet til at føre det generelle driftsorienterede tilsyn i disse tilfælde.

Driftsorienteret tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge

29. Det driftsorienterede tilsyn skal for så vidt angår anbringelsessteder for børn og unge skal påse, at anbringelsesstedernes pædagogiske målsætninger og metoder forsat gør anbringelsesstedet egnet til at opfylde målgruppens behov, jf. servicelovens § 148 a, stk. 2. Kriterierne herfor svarer til kriterierne for optagelse på Tilbudsportalen, jf. afsnit xx, og det understreges hermed, at det er vigtigt at vurdere anbringelsesstederne ud fra de kriterier, der også anføres i formålsparagraffen, jf. servicelovens § 46.

Det løbende driftsorienterede tilsyn, herunder tilsynsbesøgene, skal foregå, så det mindst muligt forstyrrer de anbragte børn og unge, som er på anbringelsesstedet.

30. Forpligtelsen til at føre driftsorienteret tilsyn omfatter ikke plejefamilier og kommunale plejefamilier, som er konkret godkendte, netværksplejefamilier og egne værelser mv., JF. § 148 A, STK. 4. På disse anbringelsessteder er der som oftest alene anbragt et enkelt barn eller to, og de vil være omfattet af den anbringende kommunalbestyrelses forpligtelse til at føre personrettet tilsyn, jf. servicelovens § 148.

31. Som led i det driftsorienterede tilsyn med opholdssteder efter § 66, nr. 5, og døgninstitutioner efter § 66, nr. 6, skal der føres minimum et uanmeldt driftsorienteret tilsyn årligt.

Tilsyn med godkendelsesgrundlag

32. Det fremgår af servicelovens § 148 a, stk. 1, at det driftsorienterede tilsyn skal omfatte en løbende vurdering af, at grundlaget for en afgørelse om optagelse af et privat tilbud på Tilbudsportalen efter servicelovens § 14, stk. 3, forsat er til stede.

Der skal således føres tilsyn med, om det enkelte godkendte opholdssted eller botilbud forsat er generelt egnet. Kommunalbestyrelsen skal f.eks. påse, at der ikke modtages flere personer end opholdsstedet eller botilbuddet er godkendt til. Kommunalbestyrelsen skal endvidere påse, at de personer, som optages, falder inden for den målgruppe, som opholdsstedet og botilbuddet er godkendt

til. Kommunalbestyrelsen skal ikke vurdere, om konkrete anbringelser er i overensstemmelse med en generel godkendelse, medmindre der sker ophold, der klart falder uden for den målgruppe, tilbuddet er godkendt til at modtage.

Regionsrådet driftsorienterede tilsyn

33. Den stedlige kommunes forpligtelse til at føre driftsorienteret tilsyn efter servicelovens § 148 a gælder ikke de tilbud, som er omfattet af regionsrådets generelle driftstilsyn, jf. servicelovens § 5, stk. 7. Det fremgår af servicelovens § 148 a, stk. 3.

Serviceloven

§ 5. ...

Stk. 7. Regionsrådet skal føre tilsyn med tilbud omfattet af stk. 1, 3 og 6. Dette gælder dog ikke for tilbud, hvor en kommunalbestyrelse har indgået en generel aftale om anvendelse af tilbuddet, herunder om tilsyn. Regionsrådet behandler indberetninger om magtanvendelse, jf. § 123, stk. 3, og § 136, stk. 1.

....

Regionsrådet driftsorienterede tilsyn omfatter de tilbud, som regionsrådet efter aftale med kommunalbestyrelserne i regionerne etablerer og driver efter § 5, stk. 1, 3 og 6.

Takst for driftsorienteret tilsyn

34. Af servicelovens § 149 fremgår det, at den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der fører det generelle driftsorienterede tilsyn, skal opkræve en takst for tilsynet.

Serviceloven

§ 149. Kommunalbestyrelsen og regionsrådet fastsætter en takst for det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 5, stk. 7, og § 148 a, som betales af de tilbud, der er omfattet af tilsynet.

Stk. 2. Taksten efter stk. 1 skal beregnes med udgangspunkt i de gennemsnitlige omkostninger ved gennemførelsen af tilsynet i tilbuddet eller typen af tilbud.

Taksten betales af de tilbud, der er omfattet af tilsynet. Tilbuddets udgift til tilsynet – dvs. taksten – indgår i den samlede betaling for brug af tilbuddet, og udgiften afholdes dermed endeligt af den visiterende kommune.

35. Taksten for det driftsorienterede tilsyn skal beregnes med udgangspunkt i de gennemsnitlige omkostninger ved gennemførelsen af tilsynet i tilbuddet eller typen af tilbud. Omkostningerne omfatter både de praktiske opgaver, der er forbundet med at varetage og gennemføre tilsynet, og de administrative opgaver, der er en del af udøvelsen af det generelle driftsorienterede tilsyn f.eks. andelen af central ledelse og administration.

36. Kommunens udgift til taksten for tilsynet er omfattet af reglerne om mellemkommunal refusion, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 8. Reglerne om statsrefusion for forsorgshjem og kvindekrisecentre efter servicelovens §§ 109-110 indebærer, at kommunens udgift til taksten for tilsynet er omfattet af den statsrefusion, der ydes ved tilbud efter §§ 109 og 110. Jf. endvidere kapitel xx om det personrettede tilsyn og opfølgning.

Afsnit 3

Kommunernes samspil med frivillige sociale organisationer og foreninger

Kapitel 10

Baggrunden for § 18

ServiceLov

§ 18. Kommunalbestyrelsen skal samarbejde med frivillige sociale organisationer og foreninger.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal årligt afsætte et beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde.

Stk. 3. Rammerne for samarbejdet fastlægges af den enkelte kommunalbestyrelse.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter retningslinjer for kommunalbestyrelsens indsendelse af redegørelser om den lokale udvikling i det frivillige sociale arbejde og retningslinjer for den centrale opfølgning.

37. Hensigten med servicelovens § 18 er at styrke samarbejdet mellem kommunerne på den ene side og det frivillige sociale arbejde på den anden side.

Det øgede samarbejde skal finde sted med respekt for det frivillige arbejdes egenart og styrke, og kommunalbestyrelsen har fortsat det fulde myndighedsansvar for den sociale indsats.

Endvidere er hensigten at samarbejdet skal medvirke til, at kommunalbestyrelsen kender de indsatser, der faktisk finder sted i frivilligt regi for at sikre et godt samspil med de offentlige sociale tilbud i kommunerne. En styrkelse af samarbejdet har til formål at gavne de borgere, der har brug for hjælp og støtte, og det vil styrke det forebyggende arbejde.

Centrale begreber

I Servicelovens § 18 bruges der nogle begreber om den frivillige sociale indsats. Disse vil blive beskrevet kort i det efterfølgende. Det drejer sig om, hvad det vil sige, at en indsats er frivillig, at det er en social indsats samt begreberne frivillige organisationer og foreninger og frivilligt socialt arbejde. Betænkning nr. 1332 om frivilligt socialt arbejde i fremtidens velfærdssamfund har dannet baggrund for nedenstående centrale begreber.

»Frivilligt«

38. At en indsats er *frivillig* betyder:

- Indsatsen *udføres uden fysisk, retlig eller økonomisk tvang*. En person må ikke kunne trues med økonomiske eller sociale sanktioner, hvis vedkommende ikke længere ønsker at udføre opgaven.
- Indsatsen *er ikke-lønnet*. Der kan dog ydes godtgørelse for omkostninger, for eksempel i forbindelse med transport samt symbolske betalinger.

- Indsatsen *udføres over for andre end familie og slægt*. Eksempelvis hører almindeligt husholdningsarbejde og omsorg over for familiemedlemmer ikke ind under definitionen af frivilligt arbejde.
- Indsatsen *skal være til gavn for andre end én selv og ens familie*, dvs. at det er den værdi, arbejdet har over for andre, der gør det til frivilligt arbejde. Det betyder også, at det afgrænses fra ren deltagelse i en selvhjælpsgruppe.
- Indsatsen *er af formel karakter*, dvs. at der skal være tale om en vis grad af organiseret, struktureret eller aftalt frivilligt arbejde, som er forskellig fra almindelig hjælpsomhed af spontan og uformel karakter. Det kan være spontane handlinger som f.eks. at slå græs for naboen eller handle ind for den ældre mand i opgangen.

»Social indsats«

39. Det er vanskeligt at afgrænse det sociale område. Derfor er det også vanskeligt at afgrænse, hvornår en frivillig indsats har et socialt sigte. Bredt kan en frivillig social indsats defineres som handlinger, der sigter på at give enkelt individer eller grupper en øget velfærd og omsorg eller sigter mod at løse velfærdsproblemer (jf. de øvrige definitioner under punkt 125).

En social indsats kan således gå på tværs af sektorer og foregå i regi af f.eks. en boligsocial, sundheds- eller integrationsindsats.

»Den frivillige sociale sektor«

40. Den frivillige sociale sektor er en samlet betegnelse for den frivillige indsats, de frivillige organisationer og for de aktiviteter, som frivillige organisationer driver, hvad enten det sker med frivillig arbejdskraft eller med lønnet arbejdskraft, og som foregår inden for det sociale område.

Eksempler på frivillige sociale aktiviteter

41. I forlængelse af de ovennævnte definitioner af den frivillige sociale sektor, kan der, inden for definitionens rammer, nævnes en række konkrete aktiviteter, som er eksempler på frivillige sociale aktiviteter:

- rådgivninger, f.eks. telefonrådgivninger
- besøgsvennetjenester
- støtte- og kontaktpersoner på frivillig basis
- ledsageordninger på frivillig basis
- frivilligcentre og kontaktsteder
- foreninger, der organiserer selvhjælpsgrupper
- forskellige former for aflastningstjenester for pårørende mv.
- krisecentre, f.eks. kvindekrisecentre
- sociale caféer, væresteder og andre samværsaktiviteter
- sociale aktiviteter, f.eks. med truede unge eller etniske minoriteter eller i boligområder
- brugerorganisering, f.eks. for hjemløse eller mennesker med misbrug

»Frivillig organisation eller forening«

42. En frivillig organisation eller forening har følgende kendetegn:

- *Den er frivilligt grundlagt*, dvs. at den ikke må være fastlagt i lovgivningen, og organisationen skal kunne beslutte at nedlægge sig selv. Eksempelvis kan de kommunale ældreråd og handicapråd, jf. § 30 og § 37a i retssikkerhedsloven, ikke betragtes som en frivillig forening.

- Dens primære formål er ikke at skabe overskud (organisationen skal være »non-profit«), og et evt. overskud må ikke udloddes til »ejerne«, f.eks. foreningens medlemmer, men skal investeres i opfyldelse af organisationens mål.
- Den frivillige indsats er en betydningsfuld del af organisationens grundlag. Mindstekravet er, at bestyrelsen yder en ulønnet, frivillig indsats.
- Der er frivilligt medlemskab.

»Frivillige sociale organisationer og foreninger«

43. Frivillige sociale organisationer og foreninger er frivillige organisationer og foreninger, der virker inden for det sociale område, jf. punkt xxx.

Frivillige sociale organisationer og foreningers aktiviteter er organiseret på forskellig vis. Nogle drives udelukkende på basis af en frivillig indsats, andre udelukkende med lønnet indsats, men med en frivillig, ulønnet bestyrelse. Herimellem findes der flere organiseringsformer, der bygger på en kombination af frivillig og lønnet indsats. Aktiviteter, der primært drives med lønnet arbejdskraft, er typisk organiseret som selvejende institutioner under en frivillig organisation.

Kapitel 11

Det kommunale samarbejde

Samarbejde med de frivillige organisationer og foreninger

ServiceLOVEN

§ 18. Kommunalbestyrelsen skal samarbejde med frivillige sociale organisationer og foreninger.

44. Intentionen bag ServiceLOVENS § 18 er, at kommunalbestyrelsen skal fremme samarbejdet med den lokale frivillige sociale sektor med henblik på at skabe gode rammer for den frivillige indsats og sikre et bedre samspil mellem de frivillige sociale organisationers aktiviteter og de offentlige sociale tilbud. Det er vigtigt, at samarbejdet er baseret på kendskab til og respekt for de forskellige vilkår, der kendetegner hhv. en kommunal myndighed og en frivillig social organisation. Respekt for den frivillige indsats egenart og styrke, og kommunalbestyrelsens myndighedsansvar for den sociale indsats, er således grundlæggende forudsætninger.

For at et samarbejde skal lykkes, kræver det vilje og initiativ fra begge sider. LOVEN pålægger kommunalbestyrelsen at samarbejde, men uden de frivillige organisationers og foreningers medvirken, kan kommunalbestyrelsen ikke opfylde deres samarbejdspligt. Et vigtigt bidrag til samarbejdet fra de frivillige sociale organisationer og foreninger er tydelighed om deres værdigrundlag og formål og om, hvordan deres frivillige sociale indsats gør en forskel for borgerne. Desuden kan det være nyttigt, at de frivillige organisationer og foreninger tager stilling til, hvad man ønsker at samarbejde om og inden for hvilke rammer samarbejdet skal foregå. Herved vil en række misforståelser og mulige konflikter kunne undgås.

Charter for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige.

45. Socialministeriet anbefaler, at samspillet mellem kommunalbestyrelsen og frivillige sociale organisationer og foreninger bygger på de principper, der er nedfældet i »Charter for samspil mellem det frivillige Danmark/Foreningsdanmark og det offentlige«, som blev udarbejdet i 2001.

I Charteret hedder det bl.a. om værdien af den frivillige indsats eller *den frivillige sektors egenart*:

- »Den frivillige indsats tager udgangspunkt i menneskers ønske om at skabe aktiviteter og påvirke samfundsudviklingen på lokalt, nationalt og internationalt plan.
- Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark er en engageret og kritisk med- og modspiller til det offentlige. Det bidrager til livskvalitet og velfærd for den enkelte, de mange og samfundet. Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark kan vise det offentlige nye veje og bidrage til samfundsudviklingen.
- Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark fremmer, at mennesker med forskellige forudsætninger mødes i forpligtende fællesskaber og aktiviteter.
- Det frivillige Danmark/Foreningsdanmark fremmer interessen for det fælles og er af afgørende betydning for et levende demokrati. Det bidrager til udvikling af afgørende kompetencer i forhold til demokratisk forståelse, meningsdannelse, samarbejde, ledelse og organisering.«

Om samspillet mellem det offentlige og det frivillige Danmark er formuleret disse principper:

- »Samspillet skal baseres på tillid og respekt for hinandens opgaver og roller. De frivillige organisationers ret til selv at vælge og prioritere deres opgaver skal respekteres.
- Der er brug for en omfattende og alsidig frivillig indsats; men den skal ikke erstatte den offentlige indsats.
- Foreninger og organisationer, der modtager offentlig støtte, bør have beskrevet værdier, mål og rammer for deres arbejde. Beskrivelsen udarbejdes af dem selv uden offentlig indblanding.«

Hvem skal kommunalbestyrelsen samarbejde med?

46. Kommunalbestyrelsen bør sigte mod et bredt samarbejde med forskellige typer af frivillige sociale foreninger og organisationer. Samarbejdet med den frivillige sektor kan inddrages i kommunalbestyrelsens tilrettelæggelse af opgaveløsningen i forskellige sociale indsatser.

Kommunalbestyrelsen har i forvejen et samarbejde med en række selvejende institutioner, der er drevet af frivillige sociale organisationer og foreninger. Sigtet med § 18 er, at også de aktiviteter, der primært eller udelukkende drives med frivillig arbejdskraft, inddrages i samarbejdet, og at disse støttes økonomisk.

Arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker udgav i 2010 en rapport med anbefalinger til, hvordan man udvikler et godt samarbejde mellem kommuner, frivillige organisationer og det lokale erhvervsliv til gavn for borgere og lokalsamfund. I rapporten bliver der lagt vægt på, at den grundlæggende forudsætning for at etablere et frugtbart samarbejde er, at samarbejdet tilrettes lokalt og i overensstemmelse med lokale ønsker og behov. *Arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker* blev oprettet i forlængelse af regeringens kvalitetsreform og aftale om kommunernes økonomi for 2009.

Anbefalinger til det lokale samarbejde

47. Rapporten fra arbejdsgruppen om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker kommer med en række anbefalinger til det lokale samarbejde. I rapporten fremhæves forskellige elementer, der kan indgå i det generelle samarbejde. Herudover findes der også i Idékataloget "Lokalt samarbejde om frivilligt socialt arbejde" nogle generelle råd til det lokale samarbejde.

Forskellige elementer og gode råd, som det kan være nyttigt at bygge et samarbejde på, er bl.a.:

- *Afklar hvilke mål, der skal være for samarbejdet:* Det er vigtigt, at man hele tiden er opmærksom på, at samarbejdet er et middel til et mål. Man kan nå til en afklaring om fælles mål i en dialog mellem kommunalbestyrelserne og de frivillige organisationer og foreninger.

- 6) *Tag initiativ til samarbejde:* Erfaringerne viser, at både kommunalbestyrelser og frivillige sociale organisationer kan tage initiativ til dialog og samarbejde, hvis man har gjort sig klart, hvad man vil arbejde for at opnå med samarbejdet.
- 4) *Indgå tidligt i dialog om samarbejde:* Kommunalbestyrelsen kan vælge at inddrage den frivillige sektor i planlægningen af forskellige sociale indsatser eller i forhold til at identificere områder for forebyggende indsatser.
- *Formaliser samarbejdet:* Formelle samarbejdsstrukturer, som f.eks. en konkretisering af frivilligpolitikker eller partnerskabsaftaler i forhold til konkrete indsatser, kan skabe klarhed og forudsigelighed og dermed mindske grundlaget for misforståelser eller uklarhed om handlerum. Fordele og ulemper ved formalisering bør afvejes i forhold til det konkrete samarbejde og det mål, man vil opfylde med samarbejdet.
 - *Skab rum for ligeværdige dialoger:* Samarbejdet bør ikke i alle situationer kædes sammen med uddelingen af § 18-støtten. Der bør også være plads til en dialog med de frivillige sociale organisationer og foreninger, hvor tilskuddet ikke er styrende, men derimod de mål, man ønsker at opfylde med samarbejdet.
 - *Evaluer samarbejdet:* Det er en langsigtet investering for kommunalbestyrelser og frivillige sociale organisationer og foreninger at opbygge et godt samarbejde. For at udviklingen ikke skal gå i stå, er det væsentligt, at man evaluerer løbende. Hvis en samarbejdsform skal være et middel, og ikke et mål i sig selv, må det vurderes, om det stadig er hensigtsmæssig i forhold til målet.

Elementer, der kan indgå i det generelle samarbejde

48. Der ligger ikke i bestemmelsen et krav om, hvornår og i hvilket omfang der skal samarbejdes, men alene en generel forpligtelse til at fremme samarbejdet.

Erfaringer fra de kommuner, der er nået længst på området, viser, at der generelt er et behov for en formalisering af samarbejdet. Men strategier, metoder og organisering skal skræddersyes til den enkelte kommune. Rapporten om sammenhængende kommunale frivilligpolitikker giver gode eksempler og inspiration til forskellige måder, man kan organisere samarbejdet på. Rapporten beskriver også nogle af de barrierer og udviklingsmuligheder, som man skal tage højde for, at der kan være i samarbejdet mellem frivillige organisationer og kommunalbestyrelsen.

Nedenfor nævnes en række eksempler på elementer, der kan indgå i det lokale samarbejde:

- *Kontaktperson til det frivillige sociale arbejde:* Kommunen kan udpege en fast kontaktperson, der er bindeled til den frivillige sektor såvel som intern kontaktperson i kommunen. En kontaktperson kan opbygge og formidle viden om de lokale frivillige foreninger på tværs af de kommunale myndigheder.
- *Frivilligpolitik* i kommunerne om rammer og mål for samarbejdet med de frivillige sociale organisationer og foreninger. Det vil være naturligt, at der ved udviklingen af rammerne for samarbejdet lægges vægt på en demokratisk proces med inddragelse af de frivillige sociale organisationer og foreninger. Det er endvidere vigtigt, at frivilligpolitikken er kendt af alle aktører og sætter konkrete mål og anviser konkrete handlinger for, hvordan det lokale samarbejde mellem kommunale institutioner, frivillige organisationer og evt. erhvervslivet kan styrkes med det formål at forbedre den lokale sociale indsats.
- *Samarbejde med frivilligråd:* Hvis de lokale frivillige sociale organisationer og foreninger har organiseret sig i et tværgående råd, der repræsenterer det lokale frivillige sociale foreningsliv, er et sådant råd en oplagt samarbejdspartner for kommunalbestyrelsen. Rådet kan evt. gives hø-

ringsret eller ret til at indstille til socialudvalget i forskellige spørgsmål af betydning for det frivillige foreningsliv, f.eks. udformning af en frivilligpolitik eller i konkret i planlægningen af nye sociale indsatser.

- *Etablering af faste samarbejdsfora* med deltagelse af repræsentanter fra såvel frivillige sociale organisationer og foreninger som repræsentanter for kommunen. Samarbejdsforaene kan dække hele det sociale område, eller der kan være forskellige fora, hvor man samarbejder om indsatsen for forskellige af socialpolitikens målgrupper og den socialt forebyggende indsats.
- *Samarbejde med udvalgte lokale frivillige sociale foreninger om konkrete indsatser* f.eks. den sociale indsats for bestemte målgrupper eller om socialt forebyggende arbejde. Samarbejdet kan have forskellig formaliseringsgrad lige fra mundtlige aftaler til egentlige partnerskabskontrakter. Partnerskabskontrakter adskiller sig fra bl.a. driftsoverenskomster ved at hovedvægten snarere ligger på ligeværdighed, netværk, dialog, idéudveksling og gensidig læring end på økonomisk støtte.
- *Vejviser til det frivillige sociale arbejde*: Kommunen eller f.eks. et lokalt frivilligcenter kan udarbejde en vejviser til de lokale frivillige sociale organisationer og foreninger. En vejviser kan give kommunen bedre overblik over den frivillige sektors sociale indsats og potentielle samarbejdspartnere i den frivillige sektor. Desuden kan en vejviser være et godt redskab for borgerne til at få indblik i mulighederne for at få hjælp og støtte i den frivillige verden og for selv at komme til at gøre en frivillig indsats.
- *Samarbejde med og støtte til et frivilligcenter*: Frivilligcentrenes *formål* er at synliggøre, støtte og inspirere det frivillige arbejde i samarbejde med lokale foreninger, kommunalbestyrelsen og erhvervslivet. *Kerneopgaverne* for et fuldt udbygget frivilligcenter er bl.a.: Formidling af frivilligt arbejde, selvhjælpsarbejde, opstart og drift af projekter og projektvugge, foreningsservice, støtte til netværksdannelse, borgerinformation. Frivilligcentrene kan fungere som bindeled mellem kommunen og de lokale frivillige sociale foreninger.
- *Afholdelse af fælles temadage og oplysningsaktiviteter* for de frivillige organisationer og foreninger og de ansatte i kommunen kan udbrede kendskabet til hinanden og forbedre samarbejdsrelationerne i det daglige arbejde. Temadage og oplysningsaktiviteter er også med til at synliggøre den frivillige sektor i lokalsamfundet.

Kapitel 12

Økonomisk støtte til frivilligt socialt arbejde

Kommunalbestyrelsens økonomiske støtte til frivilligt socialt arbejde

49. I det følgende beskrives ansvarsfordelingen mellem kommunalbestyrelsen og de frivillige sociale organisationer og foreninger i relation til § 18-støtten. Endvidere beskrives støttebeløbet og alternative former for støtte samt hvilke formål, aktiviteter og organisationer, der kan støttes.

Servicebogen

§ 18.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal årligt afsætte et beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde.

Statens tilskud til kommunalbestyrelsen

50. Kommunalbestyrelsen skal årligt afsætte et beløb til støtte af frivilligt socialt arbejde, jf. § 18, stk. 2. Som kompensation for støtten, modtager kommunalbestyrelsen et tilskud fra staten, der samlet set er på 100 mio. kr. opgjort i pris og lønniveauet for 1997. Beløbet, der indgår i bloktilskuddet til kommunerne, reguleres for pris- og lønudviklingen og udgjorde således i 2010 148,4 mio. kr., og offentliggøres årligt på Socialministeriets hjemmeside. Det er op til en lokalpolitisk afgørelse at fastsætte støttebeløbets størrelse til de enkelte indsatser.

Det beløb, som kommunerne modtager som kompensation for støtten til det frivillige sociale arbejde, er ikke øremærket. Det betyder, at det ikke i loven er fastsat, hvor stort et beløb den enkelte kommune skal afsætte til økonomisk støtte til frivilligt socialt arbejde.

Udover tilskuddet til § 18 støtten får kommunerne tilskud til kompensation for de udgifter de har i forbindelse med at administrere § 18-støtten. Denne kompensation udgør 3 pct. af statens samlede § 18-kompensation. Beløbet er en supplerende kompensation og skal derfor ikke trækkes fra det beløb, kommunerne modtager til støtte af frivilligt socialt arbejde.

Bloktilskuddet, som kommunerne modtager fra staten forudsætter generelt, at kommunerne samlet set anvender tilskuddet til det frivillige sociale arbejde. Udviklingen i kommunernes anvendelse af midlerne til det frivillige sociale arbejde følges via en årlig afrapportering jf. pkt. xx

Kommunalbestyrelsen har myndighedsansvaret

51. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at varetage de opgaver, der påhviler kommunalbestyrelsen efter serviceloven, og dette gælder, uanset hvem der faktisk udfører opgaverne. Kommunalbestyrelsens ansvar fastholdes med bestemmelserne i § 18.

Kommunalbestyrelsen kan derfor ikke med henvisning til, at man har støttet frivillige sociale aktiviteter på et område, fraskrive sig de forpligtelser, som kommunalbestyrelsen har efter § 18.

Kommunalbestyrelsen bliver ikke ansvarlig for aktiviteterne i en frivillig social organisation i og med, at den yder tilskud til disse efter reglerne i § 18. Kommunalbestyrelsen har kun ansvaret for opgaver som udføres på vegne af kommunen.

Kommunalbestyrelsen beslutter hvilke frivillige aktiviteter der skal tildeles støttemidler

52. Det skal understreges, at det er op til en lokal politisk afgørelse at prioritere, hvilke frivillige sociale aktiviteter, der skal have støtte. Det vil sige, at det er kommunalbestyrelsen, som beslutter hvilke formål og rammer, der gør sig gældende for ansøgningerne til kommunens § 18 støttemidler

Samarbejde på tværs af kommuner

53. Det er intentionen med § 18, at kommunalbestyrelsen skal fremme samarbejdet med og støtte det lokale frivillige arbejde i bred forstand.

Samarbejdet bør sigte mod lokale sociale foreninger, lokale afdelinger af landsorganisationer, som virker lokalt, og andre frivillighedsinitiativer også af mindre formaliseret art.

Det kan herudover være en god ide at samarbejde på tværs af kommunegrænser om aktiviteter, der dækker et større geografisk område, f.eks. når en frivillig social forening yder en frivillig social indsats over for borgere i et større område, uden geografisk at være etableret i hver enkelt kommune.

Kommunalbestyrelsen kan i disse situationer vælge at støtte organisationer eller aktiviteter, der ikke har adresse i den pågældende kommune. Kommunalbestyrelsen kan tillige vælge at støtte frivillige sociale foreninger og aktiviteter, der relaterer sig til opgaver, der er forankret i regionsregi. Det kan være en god idé, at en gruppe af nabokommuner hver afsætter en mindre del af deres § 18-støtte, som de så fordeler i enighed til denne type frivillige sociale foreninger og aktiviteter.

Generel beskrivelse af støtteformål for § 18-støtten

54. Støtten tager bl.a. sigte på den situation, at en frivillig organisation eller forening af egen drift og på eget initiativ gør en frivillig social indsats. Kommunalbestyrelsens rolle er her at vurdere, om den vil støtte den pågældende aktivitet økonomisk. § 18 kan også indgå som et led i et samarbejde mellem kommunalbestyrelsen og en frivillig social organisation om indsatsen for en bestemt social-politisk målgruppe eller om en socialt forebyggende indsats. Det er betingelsen, at den frivillige indsats er kernen i aktiviteterne. Tilskuddet skal fungere som en støtte til den specifikt frivillige indsats.

Det kan være nødvendigt med et lønnet personale til organisering af en frivillig indsats, til supervision, til indslusning af nye frivillige, til at sikre økonomiske midler osv. Ofte vil det knibe med egenindtægterne til finansiering heraf. Støtten kan derfor konkret også bruges til at finansiere lønninger til ansatte osv.

Kapitel 13

Generelle mål og rammer for støtten til den frivillige indsats

Kontinuitet og fornyelse i gruppen af støttemodtagere

55. § 18-støtten kan have en dobbelt funktion. Dels kan den være med til at skabe forudsætninger for udvikling af nye frivillige sociale initiativer og foreninger, dels kan den være en vigtig forudsætning for, at igangværende initiativer kan fortsætte på det aktuelle niveau. Kommunalbestyrelsen har en vigtig opgave i at finde en god lokal balance i dette forhold mellem støtte til fornyelse og til en kontinuerlig indsats.

Organisationer og foreninger kan have behov for en vis kontinuitet og forudsigelighed i støtten. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at reservere en del af den samlede støtte til bestemte organisationer, foreninger eller projekter som flerårlig støtte, hvis der vurderes at være behov for at sikre en vis kontinuitet i støtten.

Men støtten bør over en periode ikke fast begrænses til et fåtal af organisationer, da man derved går glip af den udviklingsdynamik, der kan ligge i en fornyelse i modtagerkredsen. Den enkelte frivillige organisation eller forening har ikke et krav på at få kommunal støtte, heller ikke selvom den har været støttet gennem en årrække.

Kommunalbestyrelsen kan vælge at forny beslutningen om at prioritere at støtte bestemte områder og aktiviteter fra år til år. I dette tilfælde skal kommunalbestyrelsen i forbindelse med ansøgningsrunden sørge for at melde klart ud, hvilke aktiviteter eller områder de aktuelt prioriterer at støtte.

Aktiviteter med socialt sigte

56. Det er vigtigt at være opmærksom på aktiviteter, som foregår uden for den normale kreds af det, som henregnes til frivillige sociale organisationer. Det kan i særlige tilfælde handle om aktivite-

ter, der foregår i tilknytning til boligforeninger, idrætsforeninger, fagforeninger eller virksomheder, men som har et tydeligt socialt sigte.

Genbrugsbutikker, hvis overskud går til hjælpearbejde i udlandet, kan også betragtes som en frivillig social aktivitet, hvis det at yde en frivillig indsats i den sammenhæng i sig selv er til gavn for nogle mennesker, som ellers ikke ville være inden for et lokalt socialt fællesskab, f.eks. ensomme eller psykisk syge.

Støtte til foreninger og organisationer

57. Der er dog også mulighed for at støtte en organisation eller forenings virke i almindelighed. Der vil derfor også være mulighed for at støtte foreninger i deres opstartfase, f.eks. i forhold til udsatte grupper, for hvem bare det at få organiseret en forening kan være det første skridt på vejen til en bedre tilværelse.

Sammensatte aktiviteter

58. Nogle sociale tilbud og institutioner, hvor der foregår frivilligt socialt arbejde, er sammensat af både en driftsoverenskomstdækket aktivitet drevet med professionel arbejdskraft, og en anden del, hvor den frivillige indsats er den afgørende. Det kan være selvejende institutioner som f.eks. kvindekrisecentrene, hvor bl.a. krisevagterne, som typisk fungerer uden for normal arbejdstid, udføres af frivillig arbejdskraft og ligger som en aktivitet ud over det, der er dækket af en driftsoverenskomst eller aftale med kommunen. Via § 18 stk. 2 vil det derfor, afhængigt af de konkrete omstændigheder, være muligt at støtte den frivillige del af institutionens virksomhed, men kun den del af de lønnede aktiviteter, som direkte vedrører koordineringen af den frivillige indsats.

Graden af organisering af den støttede aktivitet

59. Sigtet med støtten er at styrke den frivillige indsats, der foregår i de frivillige sociale organisationer og foreninger, men der bør også være mulighed for at støtte borgerinitiativer af en mindre formel karakter f.eks. forskellige former for græsrodsorganiseringer, som opstår i forhold til et afgrænset socialt projekt, hvor den frivillige arbejdskraft er den afgørende indsats.

Hvis der er frivillige, der vil yde en indsats, men der ikke findes en forening på det pågældende felt, er der også mulighed for at støtte frivillige aktiviteter, som kommunen påtager sig at koordinere. Der kan f.eks. være tale om koordinering af en besøgsordning for ældre osv. Det er dog ikke hensigten, at § 18-midlerne i større omfang og over længere tid skal benyttes til at støtte kommunalt organiserede aktiviteter. Derfor bør kommunen undersøge, om en eksisterende frivillig social organisation eller forening kan tage ansvar for den pågældende aktivitet, eller om der er basis for, at de frivillige, som udfører aktiviteten, danner en ny forening. Der bør ikke gives støtte til enkeltpersoner.

Andre former for støtte

60. Kommunalbestyrelsen kan yde forskellige former for støtte til de lokale frivillige sociale aktiviteter, som ligger ud over § 18-støtten. Det kan f.eks. være i form af at stille lokaler til rådighed, gratis sekretariatsbistand og gratis trykning af materialer. Der er også mulighed for at aftale at støtte en forening gennem ansættelse af personer i fleksjob eller lign., som kan være med til at understøtte den frivillige sociale aktivitet.

Via servicelovens regler i § 79 om generelle tilbud med, aktiverende og forebyggende sigte er der desuden hjemmel til at yde støtte til det frivillige sociale arbejde for voksne, herunder ældre. Som eksempler på aktiviteter, der kan støttes efter § 79, kan nævnes klubarbejde, undervisning, foredrag,

studiekredsarbejde, gymnastik og anden form for motion, (forudsat at disse aktiviteter ikke kan støttes efter speciallovgivning). Kommunalbestyrelsen kan vælge at stille et beløb til rådighed, som brugerne selv forvalter, eller stille lokaler til rådighed. Der kan altså være et vist overlap til aktiviteter, der kan støttes efter § 18. Derfor blev det også ved indførelsen af § 18 understreget, at der skal være tale om en aktivitetsudvidelse, hvis § 18 benyttes til at finansiere sådanne aktiviteter.

§ 18 og § 79 adskiller sig fra hinanden, fordi:

- der er tale om forskellige målgrupper, idet tilbud efter § 79 skal have et aktiverende eller forebyggende sigte. Dette gælder ikke for tilbud efter § 18,
- det som udgangspunkt er den kommunale myndighed, som skal stå for tilbud efter § 79, hvilket ikke er tilfældet for midler efter § 18, hvor der er tale om tilskud. Kommunalbestyrelsen kan dog overlade opgaven med at iværksætte tilbud efter § 79 til andre, herunder frivillige organisationer.
- kommunenes tilbud efter § 79 skal være åbne for alle inden for den målgruppe, som kommunen definerer.
- der er et særligt system for rapportering for brug af midler efter § 18, som ikke gælder for midler efter § 79.
- tilbud efter § 79 er kommunalt finansierede, hvorimod § 18 udspringer af en statslig bevilling til frivilligt socialt arbejde.

Der henvises i øvrigt til § 79 i vejledning nr. x , kap xx.

Kapitel 14

Tilrettelæggelsen af støttetildelingen

I det følgende beskrives, hvordan støttetildelingen kan tilrettelægges lokalt, herunder muligheder for medindflydelse på fordelingen af støttebeløbet til de lokale frivillige sociale organisationer og foreninger, samt spørgsmål om tilskudsforvaltning.

Medindflydelse ved fordelingen af støtten

61. Kommunalbestyrelsen kan inddrage lokale frivillige sociale foreninger og organisationer i fastlæggelsen af kriterierne for tildeling af § 18-støtten, f.eks. ved at de frivillige inddrages i udformningen af kommunens frivilligpolitik. Det er også muligt at give indflydelse på selve fordelingen af § 18 støtten:

Ifølge § 17, stk. 4 i lov om kommunernes styrelse kan kommunalbestyrelsen nedsætte særlige udvalg til varetagelse af bestemte hverv eller til udførelse af forberedende eller rådgivende funktioner for kommunalbestyrelsen, økonomiudvalget eller stående udvalg. Kommunalbestyrelsen bestemmer de særlige udvalgs sammensætning og fastsætter regler for deres virksomhed.

Kommunalbestyrelsen kan f.eks. beslutte at nedsætte et sådant udvalg til at rådgive kommunalbestyrelsen om forskellige spørgsmål om samarbejdet med de frivillige sociale organisationer og kommunalbestyrelsen, herunder fordelingen af § 18 midlerne. Udvalget kan sammensættes, som man lokalt finder det mest hensigtsmæssigt og kan eksempelvis bestå af både kommunalbestyrelsesmedlemmer og repræsentanter for de frivillige sociale organisationer. I daglig tale omtales denne type af udvalg i relation til frivilligt sociale arbejde for frivilligråd.

Udvalget eller frivilligrådet har ikke nogen beslutningskompetence, men kan indstille til kommunalbestyrelsen eksempelvis om fordeling af § 18 støtten eller forslag om mulige samarbejdsprojekter eller forebyggelsesindsatser med inddragelse af den frivillige sektor.

God tilskudsforvaltning

62. Kommunalbestyrelsen bør udvise god og gennemskuelig forvaltningspraksis i forbindelse med uddeling af § 18-støtte.

Kommunalbestyrelsen bør gennem anvendelse af forskellige kommunikationskanaler, der når ud til de frivillige sociale foreninger og aktiviteter, give klar besked om:

- Ansøgningsfrister. Det bør f.eks. fremgå om der er én eller flere årlige ansøgningsrunder, eller om der løbende kan søges.
- Puljens størrelse, og hvorvidt puljen er opdelt i delpuljer.
- Formålet med støtten, f.eks. hvilke områder og typer af aktiviteter, der evt. gives særlig prioritet det enkelte år.
- Hvilke krav, der evt. stilles til ansøgeren.
- Hvilke krav, der evt. stilles til selve ansøgningens udformning (formkrav).
- På hvilket grundlag, der træffes beslutning om støtte.
- Hvem der har fået støtte, f.eks. offentliggørelse på kommunens hjemmeside.
- Afslag til ansøgere, der ikke har fået støtte.

Information om § 18-støtten

63. En udbredt fremgangsmåde til at informere offentligheden om mulighederne for at søge § 18-midler er annoncering i lokale aviser og annoncering på kommunens hjemmeside. Nogle steder afholder man informationsmøder eller temadage for de frivillige, eller sender materiale ud til frivillige foreninger og organisationer. Det vil ofte være nødvendigt med en kombination af flere informationstiltag for at nå bredt ud til de frivillige sociale organisationer og foreninger.

Ansøgningsfrister eller løbende behandling af ansøgninger

64. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. vælge at have en eller to årlige frister for ansøgninger for § 18-støtte eller at behandle ansøgningerne løbende. De faste ansøgningsfrister har den fordel, at de giver mulighed for at se på ansøgningerne som helhed og foretage prioriteringer. Ulempen kan være, at man ikke har mulighed for at støtte nye, støtteværdige initiativer til at komme hurtigt i gang, hvis man netop har uddelt alle midlerne. En kombination af fast ansøgningsfrist og reservation af en mindre del af støttebeløbet til nye initiativer, der opstår i årets løb, kan være en god løsning.

Hvis det ikke er muligt at uddele det samlede støttebeløb inden for de fastlagte kriterier og frister, kan kommunen vælge at overføre restbeløbet til det efterfølgende år.

Krav til ansøgninger, regnskab, revision mv.

65. For at give kommunalbestyrelsen et godt og tilstrækkeligt beslutningsgrundlag for tildelingen af § 18-støtten bør der være krav om, at ansøgerne kort kan redegøre for indholdet i deres indsats, og hvordan den gør en forskel for borgerne i aktivitetens målgruppe.

Ved fastlæggelse af kommunalbestyrelsens krav til regnskab og afrapportering bør kravene afpasses efter den frivillige forenings organisatoriske kapacitet således, at disse krav ikke bliver en større byrde end nødvendigt for den frivillige sociale indsats. Det må dog kunne sandsynliggøres, at støtten er brugt til det formål, den er givet til.

Krav til revision bør fastsættes under hensyn til størrelsen af det bevilgede beløb. For beløb under f.eks. 100.000 kr. bør revisionskravene være lempelige, og der bør normalt ikke stilles krav om brug af en statsautoriseret eller registreret revisor, men en valgt revisor skal ligesom andre revisorer ved

sin underskrift bekræfte, at regnskabet overholder de stillede krav mv. og dokumentere, at pengene er brugt til formålet.

Når den frivillige forening ikke opfylder betingelser knyttet til støtten

66. Kommunalbestyrelsen kan i forbindelse med tildelingen af § 18-støtten skriftligt præcisere, hvad der skal ske, hvis den frivillige sociale organisation eller forening ikke kan (eller vil) bruge tilskuddet til det formål, den er bevilget til eller f.eks. ikke opfylder rapporteringskravet. Det kan f.eks. præciseres, at pengene skal tilbagebetales under nærmere angivne betingelser.

Betydningen af formue

67. Kommunalbestyrelsen kan vælge at tillægge ansøgerforeningens økonomiske forhold vægt i prioriteringen af støtten. Således kan kommunalbestyrelsen vælge ikke at støtte foreninger, der har en større likvid formue. Der er dog ikke noget lovgivningsmæssigt til hinder for at støtte foreninger, der har formue, med midler til en konkret aktivitet, men det er selvfølgelig ikke hensigten, at midlerne skal indgå i foreningens opsparing.

Afslag

68. Afslag der meddeles skriftligt, skal efter forvaltningsloven indeholde en begrundelse. I det tilfælde der afgives en mundtlig afgørelse kan det forlanges at få en skriftlig begrundelse for afgørelsen.

Kommunalbestyrelsen kan f.eks. give afslag til organisationer, foreninger eller projekter, hvis ansøgningen falder uden for de(t) formål, som man fra lokalpolitisk hold har besluttet at prioritere. Hvis to eller flere ansøgninger falder ind under de(t) særligt udmeldte formål, kan kommunalbestyrelsen beslutte kun at støtte et enkelt af disse projekter.

Det kan være hensigtsmæssigt, at afslaget indeholder en konstruktiv tilbagemelding på ansøgningen, som kan være en støtte til at forbedre kommende ansøgninger.

Regnskabstekniske oplysninger mv.

69. Generelt skal kommunalbestyrelsens administration af § 18 følge de almindelige bestemmelser for kommunernes regnskabsførelse. Spørgsmål vedr. kommunernes administration af tilskud hører under Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

I det kommunale budget og regnskabssystem skal § 18-støtte konteres på konto 5.70.9a, gruppe 003: »Støtte til frivilligt socialt arbejde«. Støtte til frivilligt socialt arbejde efter servicelovens § 79 skal konteres på konto 5.32.33, gruppe 002: »Generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte (§ 79)«. Af hensyn til muligheden for at danne sig et overblik over kommunalbestyrelsens samlede støtte til det frivillige sociale arbejde, bør det så vidt muligt undgås, at der konteres støtte til frivillige sociale aktiviteter på andre konti, f.eks. i forbindelse med aktivitetstilbud og væresteder for socialt udsatte.

Lokal forankring af samarbejdet

Serviceloven

§ 18.

Stk. 3. Rammerne for samarbejdet fastlægges af den enkelte kommunalbestyrelse.

70. De meget frie rammer for, hvordan samarbejdet og § 18-støtten kan tilrettelægges, skal skabe de bedst mulige forudsætninger for, at man finder den samarbejdsform, som er bedst i overensstemmelse med de lokale forhold og ønsker, og som styrker den lokale frivillige sociale indsats. Der er f.eks. stor forskel på de sociale problemer og behov, der kendetegner forskellige kommunetyper. Det er endvidere vigtigt for et godt lokalt samarbejde, at den lokale frivillige sociale verden har mulighed for at gøre sin indflydelse gældende i en lokal dialog om samarbejdet og støtten.

Det er en naturlig følge af det store rum for lokal indflydelse på tilrettelæggelsen, at der bliver stor variation i, hvordan den enkelte kommunalbestyrelse tilrettelægger samarbejdet og fordelingen af 18 støtten. Der findes mange eksempler på vidt forskellige modeller for tilrettelæggelse af § samarbejdet og støtten, som fungerer godt lokalt. Desværre er der også eksempler på, at samarbejdet fungerer mindre godt eller er meget beskedent. Da tilrettelæggelsen af samarbejdet sker lokalt, er det ikke muligt for Socialministeriet at gribe ind, når kommunalbestyrelsen holder sig inden for den overordnede ramme for § 18.

Konflikter og uenigheder

71. Hvis en lokal frivillig social forening er utilfreds med forholdene omkring § 18, må den gøre sin indflydelse gældende lokalt. Mange henvendelser til Socialministeriet har gennem årene drejet sig om kommunalbestyrelser, der ikke uddeler hele det beløb i støtte til foreningerne, som de får i kompensation fra staten i bloktilskud (jf. kap. xx). De frivillige sociale organisationer kan f.eks. gøre deres synspunkt om dette gældende lokalt over for kommunalbestyrelsen og i den lokale presse og understøtte betydningen af det frivillige engagement ved at skabe opmærksomhed om deres positive bidrag til den sociale indsats.

Det vil også være kommunalbestyrelsen, der i givet fald behandler en klage på § 18-området. Kommunalbestyrelsens afgørelser efter bestemmelsen kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Fokus på fælles mål

72. Det er vigtigt for en god lokal dynamik, at både kommunalbestyrelsen og den frivillige sociale organisation fokuserer på at skabe et godt lokalt samarbejds-klima med fokus på fælles mål, frem for en ensidig fokusering på støttebeløbenes fordeling og størrelse. Begge parter i samarbejdet bør i relation til § 18 have det overordnede mål for øje om at gavne de borgere, der har brug for hjælp og støtte og om at styrke det socialt forebyggende arbejde.

Afrapportering om den lokale udvikling

I det følgende uddybes lovteksten i § 18 stk. 4, samt bestemmelserne i Retssikkerhedsbekendtgørelsen om redegørelser om den lokale udvikling i § 18-samarbejdet og – støtten.

Service-loven

§ 18.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter retningslinjer for kommunalbestyrelsens indsendelse af redegørelser om den lokale udvikling i det frivillige sociale arbejde og retningslinjer for den centrale opfølgning.

Retssikkerhedsbekendtgørelsen

Kapitel 15

Kommuners indsendelse af oplysninger om det frivillige sociale arbejde.

§ 67. Kommunerne skal afgive oplysning om deres samarbejde med frivillige sociale organisationer og deres støtte til frivilligt socialt arbejde. Oplysningerne indberettes en gang årligt inden den 1. april til Socialministeriet eller til den, som Socialministeriet udpeger.

Stk. 2 Socialministeren kan anmode udvalgte kommuner om at afgive supplerende oplysninger om indsatsen på særlige indsatsområder. De særlige indsatsområder udvælges af socialministeren efter drøftelse med de kommunale parter og Frivilligrådet.

Årlige afrapportering

73. Socialministeriet følger den overordnede udvikling i § 18-samarbejdet gennem en årlig afrapportering.

Redegørelsernes indhold

74. Afrapporteringen består som minimum i en spørgeskemaundersøgelse til alle landets kommuner med en grundstamme af et begrænset antal spørgsmål, som gentages hvert år. Formålet med denne del af undersøgelsen er at give et landsdækkende billede af udviklingen i samarbejdet og støtten over tid på relativt få hovedvariabler.

Kommunernes medvirken til de årlige redegørelser

75. Alle kommuner skal årligt udfylde et spørgeskema inden den 1. april, hvert år. Socialministeriet beslutter, hvem der står for dataindsamlingen. Ankestyrelsens analysekontor har f.eks. i en årække forestået dataindsamlingen om støtten til det lokale frivillige arbejde.

Derudover kan et mindre udvalg af kommuner blive bedt om at medvirke til belysningen af særlige temaer eller indsatsområder inden for det lokale samspil mellem kommunen og de lokale frivillige sociale organisationer og foreninger.

Afsnit 4

Tilbudsportalen samt godkendelse af visse private tilbud

Kapitel 15

Tilbudsportalen

76. Tilbudsportalen er en landsdækkende oversigt over kommunale, regionale og private tilbud, hvor de tilbud, der er nævnt i servicelovens § 14, stk. 1, og i bekendtgørelsen udstedt i medfør af § 14, stk. 5, skal registreres. Både private, kommunale og regionale tilbud skal optages på Tilbudsportalen.

Der er tale om særlige dagtilbud og særlige klubtilbud, generelt godkendte plejefamilier og generelt godkendte kommunale plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner for børn og unge, herunder sikrede døgninstitutioner, tilbud om beskyttet beskæftigelse og aktivitets- og samværstilbud, tilbud til behandling af stofmisbrugere, samt behandlingstilbud til alkoholmisbrugere efter sundhedslovens § 141, varige og midlertidige botilbud til voksne, botilbud efter almenboliglovens § 105, stk. 2, kvindekrisecentre og forsorgshjem og herberger.

ServiceLOVEN

§ 14. Socialministeren samler og formidler oplysninger om kommunale, regionale og private tilbud efter §§ 32 og 36, § 66, nr. 1 og 2, jf. § 142, stk. 1, nr. 1, § 66, nr. 5 og 6, §§ 101, 103, 104 og 107-110 i en landsdækkende oversigt (Tilbudsportalen).

Stk. 2. Kun tilbud, som er registreret i Tilbudsportalen, kan indgå i kommunalbestyrelsens forsyning, jf. § 4, stk. 2.

Stk. 3. Private tilbud efter § 66, nr. 4, og §§ 101 og 107 kan kun registreres i Tilbudsportalen, hvis den stedlige kommunalbestyrelse har truffet afgørelse om optagelse af tilbuddet som generelt egnet. Har en anden kommunalbestyrelse eller et regionsråd indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser i tilbuddet, træffes afgørelse efter 1. pkt. dog af denne kommunalbestyrelse eller dette regionsråd.

Stk. 4. Socialministeren kan foretage anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg i de registrerede tilbud for at kon-

trollere, om de faktiske forhold er i overensstemmelse med registreringerne i Tilbudsportalen. Efter et tilsynsbesøg kan socialministeren påtale uoverensstemmelser over for henholdsvis kommunalbestyrelsen i den kommune eller regionsrådet i den region, som fører tilsyn med tilbudet, og underrette kommunalbestyrelsen i de kommuner, der har pligt til at yde hjælp til brugerne efter denne lov. Socialministeren sender tilsynsrapporterne til handicapråd i de berørte kommuner.

Stk. 5. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om Tilbudsportalen, herunder om afgørelse om optagelse efter stk. 3 og om kommuners og regioners pligt til at give oplysninger til Tilbudsportalen. Socialministeren kan endvidere beslutte, at Tilbudsportalen skal omfatte andre tilbud end de tilbud, som er nævnt i stk. 1.

77. Tilbudsportalen har til formål, at give et samlet overblik over de tilbud, der er til rådighed for kommunerne. De oplysninger, der skal indberettes til Tilbudsportalen, skal give et overblik over, hvilken indsats man kan forvente ved at visitere en borger til det pågældende tilbud.

Tilbudsportalen har således betydning ved den konkrete visitation af en borger, med henblik på, at sikre det rette match mellem en borger og dennes behov for social indsats og det konkrete tilbud. Tilbudsportalen er tilgængelig både for kommunen og borgeren, så borgeren og pågældendes pårørende også har mulighed for følge med i, hvilke tilbud der bedst passer til borgerens behov.

Det er en betingelse for den kommunale visitation til foranstaltninger og tilbud, omfattet af servicelovens § 14, stk.1, at tilbuddet er optaget i Tilbudsportalen.

78. I forbindelse med Tilbudsportalen er der etableret et tilsyn, der kan kontrollere om de forhold, der er beskrevet i Tilbudsportalen stemmer overensstemmelse med de faktiske forhold. Foreligger der en uoverensstemmelse, vil den kommunalbestyrelse eller det regionsråd, der har ansvaret for at føre driftsorienteret tilsyn med det pågældende tilbud, få meddelelse herom, ligesom der vil blive givet meddelelse til de kommuner, der bruger tilbuddet. Hvis ikke tilbuddet sørger for at bringe overensstemmelse mellem beskrivelsen af tilbuddet på Tilbudsportalen og de faktiske forhold, kan tilbuddet fjernes fra Tilbudsportalen med den konsekvens, at tilbuddet ikke længere kan benyttes af kommunerne.

Det påhviler henholdsvis kommunalbestyrelsen og regionsrådet at indberette tilbud til Tilbudsportalen. Det betyder, at regionsrådet skal indberette de tilbud, som regionsrådet i medfør af servicelo-

vens § 5 har ansvaret for og tilsynet med, mens det påhviler kommunalbestyrelsen at indberette tilbud, der er omfattet af den kommunale forsyningsforpligtelse i medfør af servicelovens § 4.

For private tilbud gælder det, at det er den stedlige kommunalbestyrelse, der har ansvaret for, at tilbuddene registreres på Tilbudsportalen, med mindre en anden kommunalbestyrelse eller et regionsråd har indgået aftale med tilbuddet om anvendelse af samtlige pladser i tilbuddet. Så er det den pågældende kommunalbestyrelse eller det pågældende regionsråd, der har ansvaret for registreringen.

Det gælder særligt for private tilbud efter servicelovens § 66, nr. 5 (opholdssteder for børn og unge) og §§ 101 (ambulante behandlingstilbud for stofmisbrugere) og 107 (botilbud til midlertidigt ophold), at der skal træffes en afgørelse om tilbuddets generelle egnethed som led i afgørelsen om optagelse på Tilbudsportalen, jf. nedenfor i kapitel X.

Kapitel 16

Godkendelse af visse private botilbud mv. som led i optagelsen på Tilbudsportalen

Indledning

79. Med hjemmel i servicelovens §§ 143, 149 og 144 er der i Socialministeriets bekendtgørelse nr. 621 af 15. juni 2006 fastsat regler for godkendelse af og tilsyn med private opholdssteder og private botilbud.

Generelt om godkendelse og tilsyn

Serviceoven

§ 143. Socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte nærmere regler for godkendelse af plejefamilier og opholdssteder efter § 142, stk. 1, 2, 4 og 5

§ 149. Socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte nærmere regler om tilsyn med plejefamilier, netværksplejefamilier og opholdssteder efter § 142, stk. 1, 2, 4 og 5.

§ 144. Private botilbud efter § 107 skal være godkendt som generelt egnede af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Godkendelsen skal også omfatte den hjælp efter loven, der ydes af det private botilbud under opholdet. Dette gælder dog ikke for tilbud, hvor en kommunalbestyrelse eller et regionsråd har indgået en generel aftale om anvendelse af et botilbud, herunder om tilsyn.

Stk. 2. Afgørelser efter stk. 1 kan ikke indbringes for anden administra-

tiv myndighed.

Stk. 3. Socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om godkendelse af og tilsyn med botilbud til voksne.

§ 145. Godkendelser givet efter lov om social service af amtsrådet før den 1. januar 2007 overtages af den stedlige kommune og gælder indtil den aftalte revision eller ophør.

80. Servicelovens § 143 og § 149 bemyndiger socialministeren til at fastsætte regler for godkendelse af og tilsyn med plejefamilier og opholdssteder efter servicelovens § 142, stk. 1, 2, 4 og 5. Bekendtgørelse nr. 621 af 15. juni 2006 omhandler godkendelse og tilsyn med private opholdssteder efter § 142, stk. 5, til børn og unge og regulerer ikke godkendelse af og tilsyn med plejefamilier.

81. § 144 bemyndiger socialministeren til at fastsætte regler om godkendelse og tilsyn for botilbud til voksne til midlertidigt ophold. Bekendtgørelse 621 af 15. juni 2006 omfatter ikke boliger, hvor der er indgået en lejekontrakt med beboeren, men alene boformer efter § 107. Boformer efter servicelovens § 107 er ikke omfattet af lejelovgivningen, jf. servicelovens § 111.

82. Bekendtgørelsen omhandler kommunernes opgaver i forbindelse med godkendelse og tilsyn med private opholdssteder og private botilbud. I bekendtgørelsen er flere opgaver henlagt til »kommunalbestyrelsen,« da der er tale om en beslutningsret (afgørelser, aftaler mv.) eller selve ansvaret for opgavevaretagelsen. Når bekendtgørelsen derimod henlægger en opgave til »kommunen,« er der ikke tale om en beslutningsret, men om regler, som kun forbereder eller beskriver kommunens beslutningsret.

Bekendtgørelsen

§ 1. Den stedlige kommunalbestyrelse godkender private opholdssteder jf. lovens § 142, stk. 5 og private botilbud jf. lovens § 144, stk. 1 som generelt egnede. Godkendelsen skal meddeles i en skriftligt begrundet afgørelse og skal angive hvilke målgrupper opholdsstedet eller botilbudet er egnet til og antallet af pladser.

Stk. 2. Der skal ikke ske godkendelse efter stk. 1, når en kommune eller region har indgået aftale med tilbudet om anvendelse af samtlige pladser. Aftalen skal omfatte tilsyn.

83. Bestemmelsen i § 1 i bekendtgørelsen fastslår, at den stedlige kommunalbestyrelse skal godkende private opholdssteder og botilbud som generelt egnede, når de opfylder betingelserne for godkendelse i bekendtgørelsen. Den undersøgelse, der skal lægges til grund før udstedelse af en generel godkendelse fra kommunalbestyrelsen, vil variere, afhængig af opholdsstedet eller botilbudets karakter.

Baggrunden for godkendelses- og tilsynsordningen er at sikre, at det private opholdssted eller botilbud lever op til gældende regler og standarder for god behandling af brugerne, som de f.eks. er beskrevet i vejledning nr. 3 serviceloven (om særlig støtte til børn og unge og deres familie), og i vejledning nr. 4 til serviceloven om botilbud, mv. til voksne.

84. Det private opholdssted eller botilbud er forpligtet til at fremkomme med de oplysninger, der er nødvendige, for at kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse i sagen. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med sin vurdering af det enkelte opholdssted eller botilbud sikre, at sagen er belyst i det omfang, det er nødvendigt, for at kunne træffe afgørelse i sagen. Kommunalbestyrelsen kan vælge at indkalde repræsentanter for opholdsstedet eller botilbuddet til en samtale om ansøgningen om godkendelse med henblik på en gensidig orientering om sagens videre forløb og få et overblik over de foreliggende oplysninger, herunder om f.eks. pædagogik, metoder, normering, personaleforhold, bygningsmæssige forhold mv.

85. En godkendelse indebærer ikke, at kommunalbestyrelsen har taget stilling til andre myndigheders krav. Opholdsstedet eller botilbuddet må forinden selv sikre sig de fornødne tilladelser fra andre relevante myndigheder samt sikre sig, at regler i anden lovgivning kan opfyldes. Det kan f.eks. være krav til arbejdsmiljø for personalet, krav om brandsikring eller eventuel autorisation eller registrering hos den lokale fødevareregion.

86. Kommunalbestyrelsen kan ikke afvise at godkende opholdsstedet eller botilbuddet, fordi det vurderes, at der ikke er behov for det pågældende tilbud. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke fastsætte særlige regler, hvorefter kun tilbud med et bestemt antal pladser kan godkendes. Kommunalbestyrelsen kan kun stille krav om antallet af pladser i forbindelse med en godkendelse, hvis dette er fagligt begrundet.

Formkrav til godkendelsen

87. Kommunalbestyrelsen skal meddele godkendelsen i en skriftlig afgørelse. Hvis der gives afslag på en ansøgning om godkendelse af opholdsstedet eller botilbuddet som generelt egnet, skal afgørelsen begrundes. Der henvises til forvaltningslovens kapitel 6 om begrundelser mv.

Godkendelsen skal indeholde oplysninger om, hvilke målgrupper opholdsstedet eller botilbuddet er egnet til og oplysninger om antallet af pladser. Opholdsstedet eller botilbuddet skal være opmærksom på, om der sker ændringer i målgruppen eller antallet af pladser, fordi godkendelsen så skal ændres og godkendes af kommunalbestyrelsen.

Godkendelsen skal i medfør af bekendtgørelsens § 7, stk. 1, angive, at opholdsstedet eller botilbuddet er godkendt som fond i henhold til lov om social service.

Endelig skal opholdsstedets eller botilbuddets pædagogiske metode og målsætning fremgå af godkendelsen. Dette følger af bekendtgørelsens § 9, stk. 3.

Godkendelser betinget af vilkår

88. Kommunalbestyrelsen kan udstede godkendelser, der er betinget af vilkår, men der kan ikke visiteres til et tilbud, før der foreligger en endelig godkendelse

I forbindelse med opholdssteder og botilbud organiseret som fonde skal kommunalbestyrelsen altid vurdere, om fonden i kraft af sin vedtægt opfylder betingelserne i § 1, stk. 2, i lov om fonde og visse foreninger for at være undtaget fra denne lovs bestemmelser (se nærmere om lov om fonde og visse foreninger nedenfor i kapitel 21). Hvis fonden ikke opfylder betingelserne i § 1, stk. 2, i lov om fonde og visse foreninger for at være undtaget fra fondslovens bestemmelser, kan Civilstyrelsen efter bestemmelsen i § 1, stk. 3, i lov om fonde og visse foreninger vurdere, om fonden kan undtages fra loven. I disse situationer kan kommunalbestyrelsen godkende opholdsstedet eller botilbuddet, selv om Civilstyrelsen endnu ikke har truffet afgørelse om undtagelse af fonden efter § 1, stk. 3. Kommunalbestyrelsens godkendelse skal dog indeholde et vilkår om, at spørgsmålet om fondens status skal forelægges for Civilstyrelsen, som herefter træffer afgørelse efter § 1, stk. 3. Civilstyrelsen behandler ansøgningen om undtagelse efter § 1, stk. 3, selv om kommunalbestyrelsens godkendelse er betinget af, at fonden undtages efter § 1, stk. 3, i lov om fonde og visse foreninger.

Klage

89. Opholdssteder eller botilbud kan ikke indbringe afgørelser om afslag på godkendelse for anden administrativ klageinstans, jf. servicelovens § 142, stk. 6, vedrørende opholdssteder og servicelovens § 144, stk. 2, vedrørende botilbud.

Kommunen har indgået en generel aftale med et botilbud

90. Reglerne om godkendelse og tilsyn, jf. § 1, stk. 2, i bekendtgørelsen gælder ikke, hvis en kommune med et botilbud har indgået en generel aftale om anvendelse af samtlige pladser. Det er dog en betingelse, at den generelle aftale med botilbuddet også omfatter tilsyn. Tilsynet skal opfylde kravene til tilsyn efter § 16 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Reglerne om godkendelse og tilsyn, jf. § 1, stk. 2, gælder heller ikke, selvom kommunen videregiver en eller en mindre del af pladserne i et botilbud. Det skyldes, at kommunen fortsat er ansvarlig for at føre tilsyn med botilbuddet, selv om en eller en mindre del af pladserne er videresolgt til en anden kommune.

91. Det er en betingelse for, at kommunerne kan foretage visitation til godkendte opholdssteder og botilbud, at disse er optaget i Tilbudsportalen, jf. servicelovens § 14. Der henvises til bekendtgørelsens § 18 og til bekendtgørelse nr. 780 af 6. juli 2006 om Tilbudsportalen.

Krav om etablering som selvstændig juridisk enhed og undtagelser herfra

Bekendtgørelsen

§ 2. Opholdsstedet eller botilbuddet skal være en selvstændig juridisk enhed med særskilt økonomi.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan dog fravige kravet i stk.1, når:

- 1) tilbuddet indgår i et andet privat botilbud eller opholdssted, der er godkendt eller opfylder betingelserne for godkendelse,
- 2) det er fagligt velbegrunderet, og
- 3) tilbuddet befinder sig på samme fysiske adresse eller i umiddelbar nærhed af et privat botilbud eller opholdssted, der er godkendt eller opfylder betingelserne for godkendelse

Selvstændig juridisk enhed og særskilt økonomi

92. Alle private opholdssteder og private botilbud skal efter bekendtgørelsens § 2 være selvstændige juridiske enheder med selvstændig økonomi. Der stilles i bekendtgørelsen ikke krav om en bestemt organisationsform, men opholdssteder og botilbud kan med fordel organiseres som fonde (selvejende institutioner). Det skyldes, at fonde kun anvender et eventuelt overskud af driften inden for fondens formål, og derfor i sig selv vil overholde retssikkerhedslovens § 43, stk. 1, når fonden ikke har andre formål end drift af opholdssted eller botilbud. Se nærmere nedenfor i kapitel 21.

Enkeltmandsvirksomheder

93. Når et opholdssted eller et botilbud drives som enkeltmandsvirksomhed, f.eks. i ejerens eget hjem, kan det være vanskeligt at vurdere, om virksomheden opfylder kravet om særskilt økonomi. I disse tilfælde foretager kommunen en skønmæssig vurdering af, om ejeren er økonomisk solid.

Det anbefales, at kommunen og ejeren af enkeltmandsvirksomheden i fællesskab tager stilling til ejerforholdet til virksomhedens aktiver forud for større anskaffelser, eller før ejeren påtager sig større gældsforpligtelser. I forbindelse med behandlingen af ansøgningen om godkendelse kan kommunen aftale en procedure for stillingtagen til større anskaffelser eller gældsforpligtelser med ejeren af opholdsstedet eller botilbuddet. Kommunen kan foretage en vurdering af ejerens økonomiske forhold på baggrund af oplysninger, som indhentes i medfør af bestemmelsen i § 5, stk. 3, i bekendtgørelsen.

Fravigelse af kravet om selvstændig juridisk enhed og særskilt økonomi

94. Bekendtgørelsens § 2, stk., 2 hjemler visse muligheder for at se bort fra kravene om selvstændig juridisk enhed og særskilt økonomi.

Der kan ses bort fra kravene om selvstændig juridisk enhed og særskilt økonomi i de tilfælde, hvor der optages personer under 18 år i et godkendt tilbud til personer over 18 år med samme funktionsnedsættelse. Disse tilbud kan drives som en juridisk enhed med fælles økonomi. De to tilbud udgør således tilsammen en selvstændig juridisk enhed, der er fælles om alle faciliteter. Dette indebærer blandt andet, at tilbuddene kan leje eller købe aktiver, som ejes i fællesskab og benyttes af begge tilbud. De kan f.eks. have fælles køkken eller fælles faciliteter til genoptræning. Tilbuddene kan også have personale, som har ansættelsessted i det samlede tilbud.

I tilfælde, hvor betingelserne i § 2, stk. 2, er opfyldt, skal kommunalbestyrelsen godkende det samlede tilbud. Der skal således kun udstedes en enkelt godkendelse, jf. § 1, som omfatter hele det samlede tilbud. Det samlede tilbud har fælles budget og regnskab.

For tilbud, der fungerer som både opholdssted og botilbud, angives i godkendelsen et cirkatal for fordelingen af pladser mellem personer under 18 år og personer over 18 år.

Begge tilbud skal enten være godkendt eller opfyldte betingelserne for godkendelse. Det skal endvidere være fagligt velbegrunder at fravige kravene om selvstændig juridisk enhed og særskilt økonomi. Hvis der er tale om tilbud til henholdsvis børn/unge og til voksne, som har samme behov, vil det være fagligt velbegrunder at fravige kravene.

Kommunalbestyrelsen kan kun anvende bestemmelsen i § 2, stk. 2, hvis de to tilbud befinder sig på samme fysiske adresse eller i umiddelbar nærhed. Ved samme fysiske adresse forstås samme matrikel, mens umiddelbar nærhed fortolkes fleksibelt i forhold til blandt andet de geografiske forhold. Betingelsen om umiddelbar nærhed kan være opfyldt, selv om de to ejendomme er beliggende på hver sin side af en kommunegrænse. Når to ejendomme befinder sig på hver sin side af kommunegrænsen, er det kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor tilbuddene har hjemsted, der har godkendelseskompetencen.

Opholdssteder og botilbud omfattet af bestemmelsen i § 2, stk. 2, skal være opmærksomme på at tilpasse tilbuddets vedtægt, så vedtægten er i overensstemmelse med godkendelsen.

Bekendtgørelsen

§ 3. Kommunalbestyrelsen kan i særlige tilfælde godkende, at et godkendt opholdssted eller botilbud, lader andre aktiviteter med særskilt bevilling til botilbuddets eller opholdsstedets målgruppe indgå i opholdsstedets eller botilbuddets organisation med fælles økonomi, når:

- 1) det er fagligt velbegrunder, og
- 2) aktiviteterne befinder sig på samme fysiske adresse eller i umiddelbar nærhed af botilbuddet

eller opholdsstedet.

Stk. 2. Der skal være særskilte budgetter og regnskaber for det godkendte opholdssted eller botilbud og de øvrige aktiviteter med særskilt bevilling.

95. Bekendtgørelsens § 3 åbner mulighed for, at kommunalbestyrelsen i særlige tilfælde kan godkende, at der indgår andre aktiviteter med særskilt bevilling i et godkendt opholdssteds eller botilbuds organisation og med fælles økonomi. Det er en forudsætning at disse tillægsaktiviteter især benyttes af beboere i opholdsstedet eller botilbuddet.

96. Bestemmelsen i § 3 kan kun anvendes, hvis den fælles økonomi er fagligt velbegrundet, og aktiviteterne befinder sig på samme fysiske adresse eller i umiddelbar nærhed af opholdsstedet eller botilbuddet. Ved samme fysiske adresse forstås samme matrikel, mens umiddelbar nærhed fortolkes fleksibelt i forhold til blandt andet de geografiske forhold. Betingelsen om umiddelbar nærhed kan være opfyldt, selvom de to ejendomme er beliggende på hver sin side af en kommunegrænse. Når to ejendomme befinder sig på hver sin side af kommunegrænsen, er det kommunalbestyrelsen i den kommune, hvor tilbuddene har hjemsted, der har godkendelseskompetencen.

Der skal dog fortsat være særskilte budgetter og regnskaber for opholdsstedet eller botilbuddet og de andre aktiviteter. Der skal også foretages en særskilt visitation til de aktiviteter, som indgår i opholdsstedet eller botilbuddet.

97. Det er uden betydning, om de øvrige aktiviteter iværksættes efter serviceloven eller efter anden lovgivning. De øvrige aktiviteter skal overholde de betingelser og krav, som lovgivningen opstiller for den enkelte aktivitet. Det indebærer også, at der skal føres tilsyn med den pågældende aktivitet af den myndighed, som efter lovgivningen har tilsynsforpligtelsen i forhold til aktiviteten. Bestemmelsen i § 3 bevirker således ikke, at kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med en aktivitet, som indgår i et opholdssted eller et botilbud, medmindre den pågældende aktivitet efter lovgivningen hører under kommunalbestyrelsens ansvar. Kommunalbestyrelsen kan dog anmode om at få adgang til budget og regnskab for den anden aktivitet, når det har en formodning om, at den anden aktivitet drives med et underskud, som påvirker opholdsstedets eller botilbuddets økonomi. Kommunalbestyrelsen kan bringe en godkendelse efter § 3 til ophør i tilfælde, hvor den pågældende aktivitet i opholdsstedet eller botilbuddet medfører et underskud, som påvirker opholdsstedets eller botilbuddets økonomi på en sådan måde, at det har indflydelse på driften.

98. Bestemmelsen i bekendtgørelsens § 3 er begrænset til *særlige tilfælde*. Det vil sige, at bestemmelsen ikke *skal* anvendes i alle tilfælde, hvor dette er muligt. Bestemmelsen bør kun anvendes, hvor det er hensigtsmæssigt, og hvor der er en vis sandsynlighed for, at opholdsstedet/botilbuddet og den anden aktivitet vil kunne fortsætte som én enhed gennem en længere periode. Det kan f.eks. være situationer, hvor der er en intern skole i et opholdssted, eller hvor der etableres aktivitetstilbud eller beskyttet beskæftigelse i forbindelse med et botilbud. Et andet eksempel kan være etablering af udslusningsboliger i tilknytning til et botilbud.

99. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen i § 3, at de forskellige aktiviteter fortsat har særskilte budgetter og regnskaber. I praksis betyder det, at bevillinger til henholdsvis opholdsstedet eller botilbuddet og til de særskilte aktiviteter kan anvendes til køb eller leje af bygninger eller inventar mv., som anvendes til begge formål. Det skal dog fremgå af budgetter og regnskaber for det enkelte tilbud og den enkelte aktivitet, hvor stor en andel af henholdsvis tilbuddets og aktivitetens bevilling som er anvendt til opfyldelse af de forpligtelser, der er indgået for begge enheder i fællesskab.

Opholdsstedets eller botilbuddets oplysningspligt

Bekendtgørelsen

§ 4. Opholdsstedet eller botilbuddet meddeler kommunalbestyrelsen, hvis der sker ændringer i godkendelsesgrundlaget.

100. Forholdene i et opholdssted eller et botilbud kan ændre sig, f.eks. ved udskiftning af medarbejdere, hvorved stedets pædagogiske ressourcer forøges eller formindskes, hvilket kan få konsekvenser for det antal eller den kreds af personer, der kan modtages. Opholdsstedet eller botilbuddet har derfor pligt til at oplyse kommunen om forhold, som ændrer godkendelsesgrundlaget. Kommunalbestyrelsen har således mulighed for at vurdere, om betingelserne for godkendelse fortsat er opfyldt. Oplysningspligten fremgår af § 4 i bekendtgørelsen.

101. Pligten til at give oplysninger om ændringer omfatter ikke oplysninger om straffbare forhold, hvis der er en konkret mistanke om, at selve opholdsstedet eller botilbuddet som juridisk person har begået en lovovertrædelse, der kan medføre straf. Dette følger af § 10 i lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. Der henvises herom til Justitsministeriets vejledning af 22. december 2004 om lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter.

102. Ændringer kan ikke sættes i værk, før kommunalbestyrelsen har haft mulighed for at vurdere, om betingelserne for godkendelsen fortsat er opfyldt, medmindre det vil være uforsvarligt ikke at iværksætte foranstaltningen med det samme. Et allerede godkendt opholdssted eller botilbud kan søge om godkendelse med henblik på en udvidelse af den kreds af brugere, som stedet er godkendt til at modtage. Der er tale om en ny ansøgning om godkendelse. Kommunen bør indgå i en dialog med et opholdssted eller et botilbud, som f.eks. ønsker at udvide personkredsen så tidligt som muligt inden den formelle godkendelse, så at tilbuddet får mulighed for at tilrettelægge udbygningen af medarbejderstaben på en hensigtsmæssig måde.

Godkendelse af organisation

Bekendtgørelsen

§ 5. Opholdssteder og botilbud, som ikke er organiseret som enkeltmandsvirksomheder, skal have en vedtægt. Den skal indeholde:

- 1) Angivelse af navn, hjemsted og formål.
- 2) Egenkapitalens størrelse ved oprettelsen og hvorledes den er indbetalt (kontant eller i værdier).
- 3) Udpegning af ledelse og ledelsens opgaver, ansvar og dispositionsret over for tredjemand.
- 4) Regler om hæftelse for gældsforpligtelser.
- 5) Regler for, hvorledes der skal forholdes med budgetlægning, regnskabsførelse og revision.
- 6) Procedurer for vedtægtsændringer.
- 7) Regler for anvendelse af kapitalen i tilfælde af nedlæggelse.
- 8) Regler om bestyrelsens sammensætning.
- 9) Regler om, at der skal ske henvendelse til kommunalbestyrelsen med henblik på godkendelse af ekstraordinære økonomiske dispositioner, jf. § 11, stk. 2.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen godkender vedtægtsændringer.

Stk. 3. I forbindelse med behandlingen af en ansøgning om godkendelse af et opholdssted eller et botilbud som enkeltmandsvirksomhed, kan kommunalbestyrelsen anmode ansøgeren om at dokumentere, at denne råder over tilstrækkelige midler til at videreføre sine øvrige aktiviteter uden overførsel af midler fra opholdsstedet eller botilbuddet.

103. I forbindelse med godkendelse af opholdsstedet eller botilbuddet skal kommunalbestyrelsen sikre sig, at vedtægterne indeholder de regler og procedurer, som fremgår af § 5, stk. 1. De særlige regler for godkendelse af vedtægter for tilbud organiseret som fonde i § 7 er beskrevet nedenfor i kapitel 23. Kommunalbestyrelsen har endvidere efter § 6, stk. 2, mulighed for at udpege et medlem af bestyrelsen. Vælger kommunalbestyrelsen at udnytte denne ret, skal dette fremgå af vedtægterne. Endelig er godkendelsen af opholdsstedet eller botilbuddet afhængig af, at bestyrelsen er sammensat, så mindst et medlem skal være uafhængig af stifteren, som det er fastsat i § 6, stk. 3.

104. Kommunalbestyrelsen skal i henhold til § 5, stk. 2, godkende vedtægtsændringer. Ved godkendelsen af vedtægtsændringer for opholdssteder eller botilbud organiseret som fonde, skal kommunalbestyrelsen vurdere, om opholdsstedet eller botilbuddet fortsat opfylder betingelserne for at være undtaget fra fondslovgivningen efter reglerne i lov om fonde og visse foreninger.

Enkeltmandsvirksomheder skal ikke have en vedtægt, men bør have et dokument, som angiver virksomhedens navn, formål og hjemsted. Af dokumentet bør også fremgå, hvad kommunen og stedet har aftalt med henblik på at sikre at § 11, stk. 2, i bekendtgørelsen om anvendelse af et evt. overskud overholdes. Se nærmere herom i punkt 105 og 106.

Bestyrelsesforhold

Bekendtgørelsen

§ 6. Kommunalbestyrelsen skal ikke godkende sammensætningen af opholdsstedets eller botilbuddets bestyrelse, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen har ret til at udpege et medlem af bestyrelsen.

Stk. 3. Stifteren, dennes ægtefælle eller personer, der er knyttet til de nævnte personer ved slægt- eller svogerskab i ret op- eller nedstigende linje eller sidelinjen så nært som søskende, kan ikke udgøre bestyrelsens flertal. Bestyrelsen skal sammensættes således, at mindst et medlem er uafhængig af stifteren.

105. Kommunalbestyrelsen kan som udgangspunkt ikke gøre godkendelsen af et opholdssted eller botilbud betinget af, at tilbuddets bestyrelse har en bestemt sammensætning. Dette fremgår af § 6, stk. 1, i bekendtgørelsen. Kommunalbestyrelsen kan således ikke kræve, at bestemte navngivne personer skal indgå i bestyrelsen, medmindre kommunalbestyrelsen benytter bestemmelsen i § 6, stk. 2, til at udpege et medlem af bestyrelsen. Kommunalbestyrelsen kan heller ikke bestemme, at enkelte navngivne personer ikke må indgå i bestyrelsen, medmindre der er tale om personer, som efter § 6, stk. 3, ikke må indgå i bestyrelsen og udgøre dens flertal på grund af tilknytning til stifteren.

Kommunalbestyrelsen skal give afslag på en ansøgning om godkendelse, hvis kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at bestyrelsen er sammensat, så der ikke indgår mindst et medlem, som er uafhængig af stifteren. Godkendelse af opholdsstedet eller botilbuddet forudsætter blandt andet, at tilbuddet opfylder betingelsen i § 6, stk. 3, om sammensætning af bestyrelsen, så mindst et medlem er uafhængig af stifteren. Et afslag på godkendelse med henvisning til § 6, stk. 3, i bekendtgørelsen, skal opfylde de almindelige regler for begrundelse i forvaltningslovens kapitel 6. Det anbefales, at kommunalbestyrelsen og repræsentanter for opholdsstedet eller botilbuddet drøfter spørgsmålet om bestyrelsens uafhængighed fra stifteren forud for meddelelsen af et afslag på godkendelse.

Der gælder ikke krav om tilstedeværelsen af en bestyrelse i enkeltmandsvirksomheder.

Bekendtgørelsen

§ 8. Kommunalbestyrelsen kan kun godkende opholdssteder og botilbud oprettet som aktieselskab eller anpartsselskab, hvis selskabet har en bestyrelse, der opfylder betingelserne i § 6, stk. 3.

106. Godkendelse af opholdssteder og botilbud organiseret som aktieselskab eller anpartsselskab forudsætter efter bekendtgørelsens § 8, at selskabet har en bestyrelse. Bestyrelsen skal opfylde de krav om uafhængighed fra stifteren, som fremgår af § 6, stk. 3, i bekendtgørelsen. Bestemmelsen i § 6, stk. 2, som giver kommunalbestyrelsen ret til at udpege et medlem af bestyrelsen gælder også for bestyrelser for aktieselskaber og anpartsselskaber.

Selvejende institutioner

Bekendtgørelsen

§ 7. For opholdssteder og botilbud etableret som fonde, der er undtaget fra lov om fonde og visse foreninger, skal godkendelsen angive, at opholdsstedet eller botilbuddet er lovligt etableret som fond i henhold til lov om social service.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen godkender vedtægterne, jf. § 5, for opholdssteder og botilbud oprettet som fonde.

Stk. 3. Vedtægterne kan godkendes, hvis der er en klar adskillelse mellem stifterens økonomi og fondens økonomi, og hvis kommunen vurderer, at vedtægtens regler om anvendelse af fondens formue ved ophør er i overensstemmelse med fondens formål.

Stk. 4. Væsentlige vedtægtsændringer og opløsning skal godkendes af Civilstyrelsen.

§ 15. ...

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med opholdssteder og botilbud oprettet som fonde, der er undtaget fra lov om fonde og visse foreninger.

Dette omfatter tilsyn med,

- 1) om fondens økonomiske dispositioner er i overensstemmelse med vedtægterne og med grundlaget for godkendelsen, herunder betingelserne i § 11, og
- 2) om fonden efterlever lovgivningens krav om regnskabsaflægelse og revision.

107. Lov om fonde og visse foreninger gælder for fonde, som ikke er erhvervsdrivende. Selvejende institutioner er fonde i selskabsretlig forstand. Dette gælder også selvejende institutioner, som udfører opgaver for en kommune efter reglerne i lov om social service. Efter lov om fonde og visse foreninger er selvejende institutioner imidlertid i vidt omfang undtaget fra bestemmelserne i lov om fonde og visse foreninger, herunder fra reglerne om Civilstyrelsens tilsyn som fondsmyndighed.

Efter lov om fonde og visse foreninger gælder loven ikke for:

- 1) fonde, med hvilke en kommune har indgået aftale til opfyldelse af kommunens forpligtelser i henhold til lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, hvis fonden ikke varetager andre opgaver (§ 1, stk. 2, nr. 2),
- 2) selvejende institutioner, der som vilkår for godkendelse eller tilskud fra det offentlige er undergivet tilsyn og økonomisk kontrol af en offentlig myndighed efter anden lovgivning eller bestemmelser udstedt i henhold til anden lovgivning (§ 1, stk. 2, nr. 6).
- 3) selvejende institutioner, hvis drift overvejende dækkes af statslige eller kommunale midler, og som er undergivet tilsyn af det offentlige, hvis det i institutionens vedtægt er fastsat, at det offentlige træffer bestemmelse om anvendelse af institutionens midler i tilfælde af dennes opløsning (§ 1, stk. 2, nr. 7).

Fonde (selvejende institutioner) omfattet af de tre nævnte undtagelser falder uden for lov om fonde og visse foreninger, uden der skal træffes en egentlig afgørelse herom. Civilstyrelsen har i § 1, stk. 3, i lov om fonde og visse foreninger mulighed for at bestemme, at en fond, som på anden måde end efter fondsloven er undergivet et vist statsligt eller kommunalt tilsyn, helt eller delvis skal være undtaget fra loven. I den forbindelse undersøger Civilstyrelsen blandt andet, om kommunalbestyrelsen godkender regnskab eller budget, ekstraordinære dispositioner, herunder salg og pantsætning af fast ejendom, vedtægtsændringer, herunder ændringer i opløsningsbestemmelsen, og anvendelsen af midlerne ved fondens opløsning.

108 Når kommunalbestyrelsen godkender opholdssteder og botilbud, som er etableret som fonde undtaget fra lov om fonde og visse foreninger, skal kommunalbestyrelsen angive i godkendelsen, at opholdsstedet eller botilbuddet er lovligt etableret efter lov om social service. Dette fremgår af § 7, stk. 1, i bekendtgørelsen. Godkendelsen forudsætter, at kommunalbestyrelsen har godkendt vedtægten for fonden, når den er undtaget fra lov om fonde og visse foreninger efter de nævnte bestemmelser. Vedtægten kan efter bekendtgørelsens § 7, stk. 3, kun godkendes, hvis der er en klar adskillelse mellem stifterens økonomi og fondens økonomi, og hvis kommunen vurderer, at vedtægtsregler om anvendelse af fondens formue ved ophør er i overensstemmelse med fondens formål.

109. Da det var forudsat i forarbejderne til lov om fonde og visse foreninger, at kommunalbestyrelsen (eller tidligere tillige amtsrådet) skulle føre tilsyn med de undtagne selvejende institutioner

som fondsmyndighed, er der i § 15, stk. 2, i bekendtgørelsen fastsat regler, som præciserer kommunalbestyrelsens opgaver som fondsmyndighed i forbindelse med tilsynet med de selvejende institutioner, som er undtaget fra lov om fonde og visse foreninger.

Opgaven som fondsmyndighed indebærer et tilsyn med, at fondens midler kun anvendes i overensstemmelse med fondens formål, som det er formuleret i vedtægterne. Endvidere skal fondsmyndigheden påse, at fondens økonomiske dispositioner er i overensstemmelse med grundlaget for godkendelsen. Det vil sige, at fondsmyndigheden skal påse, at de økonomiske dispositioner følger betingelserne for godkendelse af fonden i § 7, stk. 3. Efter § 7, stk. 3, kan vedtægterne kun godkendes, hvis der er en klar adskillelse mellem stifterens økonomi og fondens økonomi. Denne adskillelse mellem fondens økonomi og stifterens økonomi skal ikke kun foreligge ved godkendelsen, men skal efterleves løbende. Fonden må således ikke overføre midler fra fonden til fondens stifter eller til personer, som har et nært interessefællesskab med fondens stifter. Kommunalbestyrelsen skal som fondsmyndighed føre tilsyn med, at dette ikke sker.

110. Kommunalbestyrelsen kan kun godkende fonde, som opfylder betingelserne for at være undtaget fra lov om fonde og visse foreninger. Det vil f.eks. være fonde, som udfører andre opgaver end opgaver på det sociale område. Som hovedregel vil selvejende institutioner, som kun udfører opgaver for en kommune efter lov om social service, være undtaget fra reglerne i lov om fonde og visse foreninger. Civilstyrelsen skal dog vurdere, om fonden fortsat opfylder betingelserne for at være undtaget fra reglerne i lov om fonde og visse foreninger, hvis reglerne i fondens vedtægter ændres. Det er derfor fastsat i § 7, stk. 4, at væsentlige vedtægtsændringer og opløsning af en fond skal godkendes af Civilstyrelsen.

Godkendelse af pædagogik

Bekendtgørelsen

§ 9. Kommunalbestyrelsen godkender opholdsstedets eller botilbuddets pædagogiske metode og målsætning for det pædagogiske arbejde i forhold til opholdsstedets eller botilbuddets målgruppe.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan godkende fagligt forsvarligt pædagogiske metoder, selv om de afviger fra de metoder, som anvendes i tilsvarende kommunale tilbud.

Stk. 3. Den pædagogiske metode og målsætning skal fremgå af godkendelsen.

111. De pædagogiske metoder kan godkendes, hvis de er fagligt forsvarlige, selv om de afviger fra de metoder, som anvendes i tilsvarende kommunale tilbud. Opholdsstedet eller botilbuddet skal offentliggøre den godkendte pædagogiske målsætning, så den visiterende myndighed og borgeren, der visiteres til opholdsstedet eller botilbuddet, er bekendt med opholdsstedets eller botilbuddets

pædagogiske metode og målsætning for det pædagogiske arbejde. Oplysninger om et opholdssteds eller botilbuds pædagogiske metode, målgrupper, særlige ydelser mv. hører i øvrigt til de oplysninger, der skal indberettes til og fremgå af Tilbudsportalen, jf. bekendtgørelse nr. 780 af 6. juli 2006 om Tilbudsportalen.

Godkendelse af fysiske rammer

Bekendtgørelsen

§ 10. Kommunalbestyrelsen godkender opholdsstedets eller botilbuddets fysiske rammer som egnet til formålet.

112. Ved godkendelsen af de fysiske rammer skal det blandt andet vurderes, om bygningerne lever op til et passende niveau af fysisk tilgængelighed, om de trafikale forhold gør beliggenheden egnet til formålet, og om bygningerne giver beboerne mulighed for aktiviteter og et privatliv. Der kan især lægges vægt på køkken, toilet- og badeforhold. Som udgangspunkt bør der kunne tilbydes enkeltværelse.

Det er opholdsstedets eller botilbuddets ansvar at indhente de fornødne godkendelser, tilladelser o.l. fra andre myndigheder. Et eksempel herpå er eventuel autorisation eller registrering hos den lokale fødevarerkontrol. Et andet eksempel er, at det skal være lovligt i henhold til planlovgivningen at drive opholdsstedet eller botilbuddet i området.

Godkendelse af økonomi

Bekendtgørelsen

§ 11. Kommunalbestyrelsen godkender opholdsstedets eller botilbuddets budget, hvis det afspejler aktiviteterne på stedet og giver mulighed for den fornødne kvalitet i tilbuddet i forhold til prisen og den kreds af brugere, som stedet ønsker at modtage. Budgetrammen godkendes som helhed.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal i overensstemmelse med § 43, stk. 1, i lov om retssikkerhed og administration godkende anvendelsen af et eventuelt overskud ved driften af opholdsstedet eller botilbuddet og skal sikre at henlæggelser, ekstraordinære økonomiske dispositioner og øvrige ekstraordinære dispositioner falder inden for opholdsstedets eller botilbuddets formål.

Stk. 3. Udgifter til leje af fast ejendom må ikke overstige, hvad der anses for normale lejeudgifter for tilsvarende ejendom.

Stk. 4. Vederlag til bestyrelsesmedlemmer må ikke overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang.

Stk. 5. Ved godkendelse af opholdsstedets eller botilbuddets budget, kan goodwill ikke medregnes.

§ 12. Pladsprisen for opholdssteder efter servicelovens § 142, stk. 5, angives af kommunen ved godkendelsen.

Stk. 2. Pladsprisen for private botilbud efter servicelovens § 144, stk. 1, fastsættes af botilbuddet på baggrund af det godkendte budget. Den anbringende myndighed bestemmer, hvad den vil betale for anbringelsen.

Godkendelse af budgetrammen

113. I forbindelse med kommunalbestyrelsens godkendelse, jf. bekendtgørelsens § 11, stk. 1, af den samlede budgetramme skal det vurderes, om budgettet afspejler aktiviteterne på stedet og giver mulighed for den fornødne kvalitet i tilbuddet i forhold til prisen og den kreds af brugere, som stedet ønsker at modtage. Der skal ikke foretages en godkendelse af enkeltposter i budgettet, og der kan ikke stilles krav til de enkelte poster. Der kan f.eks. ikke stilles krav om indkøb af inventar hos en bestemt leverandør eller krav om anvendelse af en bestemt regnskabsfører. Kommunalbestyrelsen kan afvise at godkende budgettet, hvis det indeholder goodwill, jf. bekendtgørelsens § 11, stk. 5.

Når kommunalbestyrelsen har godkendt opholdsstedets eller botilbuddets budget, betyder det ikke, at opholdsstedet eller botilbuddet er bundet af budgettet i alle enkeltheder. Tilbuddet har mulighed for at overføre midler mellem de enkelte poster på budgettet, hvis det stadig kan sandsynliggøres, at der er den fornødne sammenhæng mellem pris og kvalitet og bestemmelsen i retssikkerhedslovens § 43 bliver overholdt – se herom pkt. xx. Det vil dog ikke være muligt at overføre midler fra »øvrige udgifter« til lønbudgettet.

Lønudgifter

114 I forbindelse med godkendelse af lønudgifter kan kommunalbestyrelsen tage udgangspunkt i de tilsvarende gennemsnitlige udgifter til lønninger i tilsvarende kommunale tilbud. Fastlæggelsen af den samlede lønramme beror dog også på en konkret vurdering af blandt andet medarbejdersammensætningen og normering med udgangspunkt i det enkelte opholdssteds eller botilbuds særlige målgruppe.

Ejendomsudgifter, som indgår i det samlede budget

115. Bekendtgørelsen indeholder ingen særlige regler om udgifter til fast ejendom, som ejes af opholdsstedet eller botilbuddet. Det anbefales imidlertid, at kommunalbestyrelsen vurderer ejendomsudgifterne ud fra en omkostningsbestemt ejendomsudgift. Den omkostningsbestemte ejendomsudgift fastsættes på baggrund af udgifterne til ejendommens drift, herunder renter af godkendte prioritetslån, ejendomsskatter, afgifter, renovation, vand, el, varme, ejendomsforsikringer og vedligeholdelse.

Opholdssteder eller botilbud organiseret som fonde (selvejende institutioner) kan herudover medtage afdrag på prioritetslån i det omfang, det er godkendt af kommunalbestyrelsen.

Opholdssteder eller botilbud organiseret som selskaber med begrænset ansvar (A/S og ApS) eller som enkeltmandsvirksomheder og interessentskaber (I/S) kan *ikke* medtage afdrag på prioritetslån som en ejendomsudgift. Derimod kan opholdsstedet eller botilbuddet medtage en forrentning (afkast) af den samlede godkendte indskudte kapital, som en udgift i budgettet. Den samlede godkendte indskudte kapital kan bestå af:

- betaling,
- kontantbetaling,
- den indskudte kapital, f.eks. i forbindelse med ombygninger og forbedringer samt allerede afholdte afdrag på prioritetslån.

Der kan herudover tages udgangspunkt i en opgørelse af ejendommens friværdi pr. dato, hvor tilbuddet begynder at anvende ejendommen. Forrentningen af den samlede godkendte indskudte kapital er bestemt ved den årlige gennemsnitlige obligationsrente, som offentliggøres af Nationalbanken.

Der bør ikke godkendes renteudgifter fra låneoptagelse i den del af ejendommens friværdi, som stammer fra almindelige stigninger i ejendomspriserne – ligeledes bør der heller ikke godkendes en forrentning heraf.

Opholdsteder og botilbud kan optage lån i ejendommens friværdi, men forpligtelserne som følge af lånoptagelsen må ikke påvirke pladsprisen. Afdragene på lånene og renteudgifter skal således betales uafhængigt af fastsættelsen af pladsprisen på stedet. For personer, der stiller ejendommen til rådighed for tilbuddet, gælder, at afdragene på lånene og renteudgifter skal afholdes af personernes privatøkonomi, så afdragene er uafhængige af tilbuddet og dettes regnskab. Det skal ske for at sikre, at retssikkerhedslovens § 43 overholdes – se herom pkt. xx.

Vedligeholdelsesudgifter kan fastsættes efter en konkret vurdering med baggrund i almindeligt anerkendte satser for vedligeholdelse med udgangspunkt i bygningernes art, anvendelse og størrelse.

Lejeudgifter

116. I overensstemmelse med princippet i § 43, stk. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område er det fastsat i bekendtgørelsens § 11, stk. 3, at udgifterne til leje af fast ejendom ikke må overstige, hvad der anses for normale lejeudgifter for tilsvarende ejendom.

Ved normale lejeudgifter forstås lejeudgifter, der er fastsat på baggrund af den lovgivning, som regulerer lejeforholdet mellem opholdsstedet eller botilbuddet og udlejeren. Det indebærer, at der ved normale lejeudgifter forstås markedslejen, hvis der er tale om erhvervslejemål omfattet af erhvervslejeloven. Hvis lejemålet ikke er omfattet af erhvervslejeloven eller almenboligloven, vil normale lejeudgifter være lejeudgifter fastsat på baggrund af lejefastsættelsesprincipperne i lejeloven henholdsvis boligreguleringsloven. Er der tale om et erhvervslejemål, beror det på lejeaftalen, om udgiften til el, vand, varme og renovation afholdes af lejeren særskilt. Vedligeholdelsesudgifter

kan medtages i opholdsstedets eller boformens budget, i det omfang udgifterne ikke efter lejeaftalen skal afholdes af udlejeren. Det anbefales, at det aftales med udlejer, at udlejer afholder udgifter til den udvendige vedligeholdelse.

Ved uenighed om vurderingen af markedslejen, kan vurderingen foretages af en valuar udpeget af Dansk Ejendomsrådgiverforening.

Øversigt over udgifter til fast ejendom

Organisering	Ejendommen er ejet af til-Buddet	Ejendommen er lejet
Selvejende institution	Omkostningsbestemt ejendomsudgift inklusiv afdrag	Markedsleje
Enkeltmandsvirksomhed	Omkostningsbestemt ejendomsudgift eksklusiv afdrag, men inklusiv afkast af indskudt kapital	Markedsleje eller lejefastsættelsesprincipperne i lejeovenholdtsvis boligreguleringsloven
Anden selskabsform med begrænset ansvar	Omkostningsbestemt ejendomsudgift eksklusiv afdrag, men inklusiv afkast af indskudt kapital	Markedsleje

Henlæggelser, ekstraordinære økonomiske dispositioner mv.

117. Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område foreskriver i § 43, stk. 1, at myndigheden skal tage stilling til, hvorledes man skal forholde sig med formue, som kan opstå i forbindelse med, at en kommune betaler for at få udført opgaver efter den sociale lovgivning. Formålet med § 43, stk. 1, er at sikre, at kommunen kun betaler de udgifter, der er forbundet med at få udført en opgave. Kommunen må således ikke overføre midler til privat formueforøgelse ved at betale mere end de faktiske omkostninger ved at få udført en opgave af private. Overskud i et botilbud eller opholdssted, der ikke efter kommunalbestyrelsens afgørelse kan hensættes eller opspares, skal benyttes til nedsættelse af opholdsbetalingen for det efterfølgende år. Der kan dog hensættes midler til konsolidering, udvikling og bygningsmæssige forbedringer mv. Se nærmere herom punkt xx.

Da bestemmelsen i § 43, stk. 1, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område ikke indeholder begrænsninger i forhold til organisationsformer, gælder bestemmelsen og § 11, stk. 2, i bekendtgørelsen for alle omfattede private opholdssteder og botilbud, herunder også enkeltmandsvirksomheder, foreninger, aktieselskaber og anpartsselskaber.

118. Selv om overskud ved driften som hovedregel skal anvendes til nedsættelse af opholdsbetalingen for det efterfølgende år, kan et opholdssted eller et botilbud foretage henlæggelser med henblik på konsolidering, udvikling, uddannelse, større vedligeholdelsesarbejder, udvidelser af de bygningsmæssige rammer eller med henblik på at foretage nødvendige reparationer og lignende. Der kan foretages henlæggelser med henblik på konsolidering af egenkapitalen, så tredje mands krav,

f.eks. opsigelsesvarsler i leje- og ansættelseskontrakter, kan opfyldes. Henlæggelsen skal dog godkendes af kommunalbestyrelsen, som efter § 11, stk. 2, i bekendtgørelsen skal sikre, at anvendelsen af ethvert overskud af driften og at henlæggelser, ekstraordinære økonomiske dispositioner og øvrige ekstraordinære dispositioner falder inden for opholdsstedets eller botilbuddets formål. Opholdsstedets eller botilbuddets formål fremgår af tilbuddets vedtægter eller af det dokument, som angiver en enkeltmandsvirksomheds navn, formål og hjemsted – se herom pkt. xx. Endvidere skal anvendelsen af de henlagte midler være i overensstemmelse med retssikkerhedslovens § 43, jf. ovenfor, pkt. xx.

Bestemmelsen i § 11, stk. 2, har ikke til formål at forhindre opholdsstedet eller botilbuddet i at foretage henlæggelser til fornyelser. Den konkrete henlæggelse skal imidlertid godkendes af kommunalbestyrelsen efter en konkret vurdering. Der er ikke fastsat krav om, at henlæggelser kun må udgøre en bestemt procentdel af opholdsstedets eller botilbuddets midler. For at sikre en hensigtsmæssig drift og undgå uønskede lukninger forudsættes en fleksibel vurdering af det konkrete tilbud. Der kan anvendes en model, hvor kommunalbestyrelsen godkender en nærmere defineret årlig hensættelse af et overskud. Det må kun i undtagelsestilfælde tilrådes, at tilbuddet viderefører driften, såfremt der er tale om en betydelig negativ egenkapital. Det bør i så fald forudsættes, at det er forventeligt, at egenkapitalen inden for en overskuelig tidsramme bliver positiv.

Kommunalbestyrelsen kan afvise at godkende en henlæggelse, hvis det ikke er sandsynligt, at tilbuddet vil fortsætte, eller hvis det vurderes, at de foreslåede udvidelser eller forbedringer ikke er økonomisk forsvarlige. Kommunalbestyrelsen kan dog ikke nægte at godkende en henlæggelse til forbedring eller udvidelse af tilbuddet med den begrundelse, at der ikke er behov for yderligere pladser. Kommunalbestyrelsen skal også godkende ekstraordinære økonomiske dispositioner, hvis de falder inden for opholdsstedets eller botilbuddets formål. Ved ekstraordinære økonomiske dispositioner forstås tilfælde, hvor tilbuddet f.eks. pantsætter en bygning med henblik på at skaffe midler til indretning af en sansehøve.

Vederlag til bestyrelsesmedlemmer

119. Det fremgår af § 11, stk. 4 i bekendtgørelsen, at vederlag til bestyrelsesmedlemmer ikke må overstige, hvad der anses for sædvanligt efter hvervets art og arbejdets omfang.

Pladsprisen

120. Bekendtgørelsen indeholder regler om pladsprisen i § 12. Det fremgår af bestemmelsen, at kommunalbestyrelsen skal fastsætte pladsprisen i opholdssteder til børn, hvorimod pladsprisen i botilbud til voksne forhandles mellem botilbuddet og den visiterende myndighed.

Godkendelse af personale

Bekendtgørelsen

§ 13. Opholdsstedets eller botilbuddets ledelse har ansvaret for personalets ansættelse.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen godkender den samlede medarbejdergruppes personlige og faglige kvalifi-

kationer i forhold til målgruppen og kan i særlige tilfælde indkalde medarbejdere med en utraditionel uddannelsesmæssig baggrund til en samtale.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan som godkendende myndighed indhente relevante oplysninger om medarbejderne, herunder om uddannelsesbaggrund og evt. straffeattest.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan afholde en samtale med opholdsstedets eller botilbuddets leder eller medarbejdere med særlige opgaver forud for ansættelsen.

121. I private opholdssteder og botilbud er det ledelsen, der har kompetencen til og ansvaret for ansættelse af personale, jf. bekendtgørelsens § 13, stk. 1, som omtaler »ledelsen« og ikke »bestyrelsen«, da bekendtgørelsen ikke indeholder krav om nedsættelse af en bestyrelse i enkeltmandsvirksomheder. Kommunalbestyrelsen skal således ikke godkende ansættelser eller afskedigelser af personale i private opholdssteder eller botilbud. Er der tale om et privat opholdssted eller botilbud organiseret som enkeltmandsvirksomhed, skal kommunen heller ikke godkende ansættelser eller afskedigelser af personale. Bestyrelsen for det private opholdssted eller botilbud eller ejeren af en enkeltmandsvirksomhed er også ansvarlig for eventuelle frivillige, som er tilknyttet opholdsstedet eller botilbuddet.

Ledelsen af opholdssteder for børn og unge skal være opmærksom på lov om indhentelse af børneattest i forbindelse med ansættelse af personale mv., der trådte i kraft den 1. juli 2005. Der henvises i øvrigt til bekendtgørelse nr. 627 af 15. juni 2006 om indhentelse af børneattester ved ansættelse og beskæftigelse af personer i visse tilbud efter lov om social service og frivillige organisationer.

Da kommunalbestyrelsen skal godkende opholdsstedet eller botilbuddet som generelt egnet, skal kommunalbestyrelsen godkende den samlede medarbejdergruppes personlige og faglige kvalifikationer i forhold til målgruppen. Dette fremgår af § 13, stk. 2, i bekendtgørelsen. Kommunalbestyrelsen kan således afslå at godkende et opholdssted eller et botilbud, hvis der i bemanningen ikke findes personale med tilstrækkelige kvalifikationer til at varetage den opgave, som det pågældende opholdssted eller botilbud ønskes godkendt til. Kommunalbestyrelsen er ikke bundet af interne retningslinier for bemanningen af tilsvarende kommunale tilbud ved vurderingen af medarbejdergruppens personlige og faglige kvalifikationer og kommunalbestyrelsen kan ikke stille krav til medarbejdere ved private opholdssteder og botilbud, der rækker videre, end de krav, som stilles til medarbejdere ved tilsvarende kommunale tilbud.

122. Kommunalbestyrelsen har en række beføjelser i forbindelse med godkendelsen af den samlede medarbejdergruppe i private opholdssteder og botilbud i medfør af § 13, stk. 2-4.

Medarbejdere med en utraditionel uddannelsesmæssig baggrund er for eksempel medarbejdere, hvis uddannelse ikke svarer til stillingsbetegnelsen for den konkrete stilling ved det pågældende opholdssted eller botilbud. Der kan f.eks. være tale om ansættelse af en læreruddannet medarbejder i en stilling, som normalt besættes af en socialpædagog. Kommunalbestyrelsen kan dog kun i særli-

ge tilfælde indkalde medarbejderen til en samtale. Der er tale om tilfælde, hvor personen med den utraditionelle uddannelsesmæssige baggrund ikke kan dokumentere erfaring fra tidligere ansættelser i lignende stillinger. Der kan endvidere være tale om tilfælde, hvor særlige forhold i øvrigt giver anledning til mistanke om, at personen ikke kan varetage opgaven, f.eks. hvor personen er blevet afskediget fra andre lignende stillinger.

123. Kommunalbestyrelsen kan efter § 13, stk. 3, kun indhente relevante oplysninger om medarbejderne og lederen. Det kan f.eks. være oplysninger om tidligere ansættelsesforhold. Hvis kommunalbestyrelsen indhenter personfølsomme oplysninger om medarbejderne i elektronisk form, skal bestemmelserne i §§ 7 og 8 i persondataloven overholdes. Det vil sige, at den pågældende medarbejder skal give samtykke til, at oplysningerne bliver indhentet.

Kommunalbestyrelsen kan altid afholde en samtale med opholdsstedets eller botilbuddets leder eller med medarbejdere med særlige opgaver forud for ansættelsen. Særlige opgaver kan f.eks. være psykologbistand til beboerne.

124. Kommunalbestyrelsen kan blive opmærksom på forhold, som gør, at det ikke anser en eller flere medarbejdere for egnede til ansættelse i et opholdssted eller et botilbud, f.eks. på grund af tidligere kriminalitet. Det kan forekomme både i forbindelse med behandlingen af en ansøgning om godkendelse eller i forbindelse med kommunalbestyrelsens tilsyn. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om godkendelse eller fortsat godkendelse af botilbuddet eller opholdsstedet på baggrund af indholdet af oplysningerne om medarbejderens kriminalitet. Det er en konkret vurdering, om oplysningerne vil have betydning for godkendelsen eller opretholdelsen af en allerede givet godkendelse. Kommunalbestyrelsen kan som hovedregel ikke videregive oplysninger om medarbejderens kriminalitet til botilbuddet eller opholdsstedet. Dette følger af bestemmelserne i persondatalovens § 8 og forvaltningslovens § 15. Kommunalbestyrelsen skal dog altid foretage en konkret vurdering af, om oplysningerne kan videregives til botilbuddet eller opholdsstedet i henhold til de nævnte bestemmelser om henholdsvis videregivelse af oplysninger og aktindsigt. Der henvises til Socialministeriets vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område, kapitel 47 om forvaltningsloven og kapitel 49 om persondataloven og til Justitsministeriets vejledning fra 1986 til forvaltningsloven, punkt 82-86.

I sådanne tilfælde bør kommunalbestyrelsen anmode lederen af opholdsstedet eller botilbuddet om en redegørelse for forholdet. Hvis redegørelsen ikke viser, at forholdene er tilfredsstillende, kan kommunalbestyrelsen henholdsvis give afslag på godkendelse af opholdsstedet eller botilbuddet eller med fornødent varsel træffe afgørelse om at tilbagekalde godkendelsen. Der henvises herom til kapitel 26 nedenfor.

Godkendelsens ophør

Bekendtgørelsen

§ 14. En godkendelse af et opholdssted eller et botilbud kan bringes til ophør, når kommunalbestyrelsen finder, at forholdene på opholdsstedet eller i botilbuddet er væsentligt ændret i forhold til godkendelsesgrund-

laget.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal inden ophøret have genvurderet godkendelsen på baggrund af en forhandling.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen underretter de anbringende myndigheder om opholdsstedets eller botilbuddets ophør. Dette skal så vidt muligt ske med forudgående varsel.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen underretter Civilstyrelsen jf. § 7, stk. 4, om ophør af et opholdssted eller et botilbud etableret som fond.

125. Kommunalbestyrelsen kan efter bekendtgørelsens § 14 bringe en godkendelse til ophør, hvis kommunalbestyrelsen finder, at forholdene på opholdsstedet eller i botilbuddet er væsentligt ændret i forhold til godkendelsesgrundlaget. Før godkendelsen kan bringes til ophør, skal kommunen føre en forhandling med bestyrelsen af opholdsstedet eller botilbuddet med henblik på at bringe forholdene i overensstemmelse med godkendelsesgrundlaget, så en flytning af beboerne så vidt muligt bliver undgået. I enkeltmandsvirksomheder, hvor der ikke findes en bestyrelse, skal forhandlingen føres med ejeren. Bestyrelsen af opholdsstedet eller botilbuddet kan lade en bisidder deltage i forhandlingerne med kommunen. Kommunalbestyrelsen vil kunne anmode opholdsstedet eller botilbuddet om at stoppe nyindskrivninger, indtil forholdene er bragt i overensstemmelse med godkendelsesgrundlaget.

126. Kommunalbestyrelsen skal så vidt muligt give opholdsstedet eller botilbuddet et passende forudgående varsel. Ved fastsættelsen af det passende varsel, skal kommunalbestyrelsen så vidt muligt tage hensyn til bestyrelsens mulighed for at opsige aftaler om lejemål og andre aftaler med tredjemand. Tilsvarende gælder for enkeltmandsvirksomheder.

127. I tilfælde, hvor godkendelsen af et opholdssted eller et botilbud bringes til ophør, (tilbagekaldes) skal kommunalbestyrelsen underrette de visiterende kommuner. Dette skal så vidt muligt også ske efter forudgående varsel, så beboerne kan flytte til et andet egnet tilbud. Dette bør så vidt muligt foregå på en måde og over en periode, der tager fornødent hensyn til dem, der har ophold på stedet.

128. Kommunalbestyrelsen er fondsmyndighed i forhold til opholdssteder eller botilbud oprettet som fonde, når de er undtaget fra fondslovgivningen i kraft af godkendelsen. Selv om godkendelsen af fonden til at drive opholdssted eller botilbud efter serviceloven er tilbagekaldt, er kommunalbestyrelsen fortsat fondsmyndighed for fonden, hvilket omfatter indhentelse af tilladelse fra Civilstyrelsen, hvis fonden ønskes opløst, jf. § 7, stk. 4, i bekendtgørelsen, og tilsyn med at fondens midler uddeles i overensstemmelse med vedtægtens bestemmelser. Hvis fonden ikke ønskes opløst, skal Civilstyrelsen hurtigst muligt og helst inden for en måned underrettes om, at godkendelsen til at drive opholdssted eller botilbud efter serviceloven bringes til ophør. Hvis Civilstyrelsen efter § 7, stk. 4, i bekendtgørelsen, giver tilladelse til, at fonden kan fortsætte med andre aktiviteter, bliver Civilstyrelsen fondsmyndighed for fonden, når de nye vedtægter træder i kraft.

Tilsyn

Bekendtgørelsen

§ 15. Den stedlige kommunalbestyrelse fører tilsyn med de godkendte tilbud og med at de krav, der følger af godkendelsesgrundlaget, overholdes.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fører tilsyn med opholdsteder og botilbud oprettet som fonde, der er undtaget fra lov om fonde og visse foreninger. Dette omfatter tilsyn med,

- 1) om fondens økonomiske dispositioner er i overensstemmelse med vedtægterne og med grundlaget for godkendelsen, herunder betingelserne i § 11, og
- 2) om fonden efterlever lovgivningens krav om regnskabsaflæggelse og revision.

129. Efter bekendtgørelsens § 15 skal kommunalbestyrelsen føre tilsyn med, at betingelserne for godkendelse fortsat er opfyldt, herunder føre tilsyn med det pædagogiske indhold. Der skal således alene føres tilsyn med, om det enkelte godkendte opholdssted eller botilbud fortsat er generelt egnet. Kommunalbestyrelsen skal f.eks. påse, at der ikke modtages flere personer end opholdsstedet eller botilbuddet er godkendt til. Kommunalbestyrelsen skal endvidere påse, at de personer, som optages, falder inden for den målgruppe, som opholdsstedet og botilbuddet er godkendt til. Kommunalbestyrelsen skal ikke vurdere, om konkrete anbringelser er i overensstemmelse med en generel godkendelse, medmindre der sker ophold, der klart falder uden for den målgruppe, tilbuddet er godkendt til at modtage.

Bestemmelsen i § 15 i bekendtgørelsen omhandler ikke det såkaldte personrelaterede tilsyn, som skal udføres af den visiterende kommune i overensstemmelse med reglerne i §§ 16 og 39 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

I § 15, stk. 2 indeholder bekendtgørelsen regler om tilsyn med opholdsteder og botilbud oprettet som fonde, hvorefter kommunalbestyrelsens fører tilsyn som fondsmyndighed.

I bekendtgørelsens § 18, er der henvist til kravet om optagelse i Tilbudsportalen:

Bekendtgørelsen

§ 18. Den stedlige kommunalbestyrelse skal sørge for, at tilbud, der er omfattet af denne bekendtgørelse optages i Tilbudsportalen, jf. service-lovens § 14.

130. Det er den kommunalbestyrelse, der har godkendt et opholdssted eller et botilbud, der skal sikre, at tilbuddet optages i Tilbudsportalen. Med optagelse i Tilbudsportalen vil botilbuddet eller opholdsstedet ud over det tilsyn, der fremgår af bekendtgørelsen om godkendelse og tilsyn også være omfattet af det tilsyn, der følger af servicelovens § 14, jf. bekendtgørelse nr. 780 af 6. juli 2006 om Tilbudsportalen.

Regnskabsaflæggelse

Bekendtgørelsen

§ 16. Opholdssteder og botilbud godkendt efter § 1 skal aflægge årsregnskab i overensstemmelse med reglerne i årsregnskabsloven kapitel 5, regnskabsklasse A, medmindre andet følger af særlige regler. Såfremt opholdsstedets eller botilbuddets balancesum, nettoomsætning og gennemsnitligt antal medarbejdere overstiger grænser fastsat i § 4 i lov om erhvervsdrivende virksomheders aflæggelse af årsregnskab mv. (årsregnskabsloven), skal årsregnskabet aflægges i overensstemmelse med årsregnskabslovens afsnit III, regnskabsklasse B.

Stk. 2. Kommunen kan stille yderligere krav til det enkelte opholdssteds eller det enkelte botilbuds regnskabsaflæggelse, hvis det vurderes nødvendigt for at sikre tilstrækkelig gennemskuelighed i opholdsstedets eller botilbuddets økonomi.

Stk. 3. Ved regnskabsaflæggelsen anvendes et regnskabsår på 12 måneder.

131. Bekendtgørelsens § 16 fastsætter reglerne for udarbejdelse af årsregnskab. Årsregnskaber, der aflægges efter regnskabsklasse A i årsregnskabsloven, skal i det mindste bestå af ledelsespåtegning, balance, resultatopgørelse og noter, herunder redegørelse for anvendt regnskabspraksis og opgørelse over bevægelser på egenkapitalen. Revisors påtegning af årsregnskabet efter § 17, jf. nærmere nedenfor, skal ligeledes indgå i årsrapporten. Årsregnskaber, der aflægges efter regnskabsklasse B i årsregnskabsloven, skal herudover indeholde en ledelsesberetning.

Hvis der indregnes forhold, der ikke vedrører de erhvervmæssige aktiviteter, skal disse tydeligt fremstå adskilt fra de erhvervmæssige aktiviteter i resultatopgørelsen og balancen. Der skal således være en klar adskillelse mellem de erhvervmæssige aktiviteter (den sociale virksomhed) og private forhold. Virksomheden skal herudover bl.a. særskilt oplyse om, hvor meget der er uddelt eller udloddet til ejere eller andre virksomhedsdeltagere.

Efter bestemmelsens § 16, stk. 2, kan kommunalbestyrelsen stille yderligere krav til regnskabsaf-læggelsen, for at sikre tilstrækkelig gennemskuelighed i økonomien for det enkelte opholdssted henholdsvis botilbud. Regnskabsaf-læggelsen i overensstemmelse med årsregnskabsloven vil dog normalt være tilstrækkeligt.

Revision

Bekendtgørelsen

§ 17. Årsregnskabet skal revideres af en statsautoriseret revisor, registreret revisor, Kommunernes Revision, Revisionsdirektoratet for Københavns Kommune eller andet kommunalt revisionsorgan.

Stk. 2. Revisor skal revidere årsregnskabet i overensstemmelse med god offentlig revisionsskik og herunder foretage en kritisk gennemgang af opholdsstedets eller botilbuddets regnskabsmateriale og dets forhold i øvrigt. Revisor skal herunder efterkomme de krav vedrørende revisionen, som måtte blive stillet af kommunen.

Stk. 3. Revisor skal ved en påtegning på årsregnskabet bekræfte, at det er revideret. Påtegningen skal indeholde oplysninger om den stedfundne revision og om eventuelle bemærkninger, den har givet anledning til.

Stk. 4. En revisor, der fratræder sit hverv, har, når den tiltrædende revisor retter henvendelse, pligt til at oplyse grundene til sin fratræden.

132. Bekendtgørelsens § 17 fastsætter regler om revision af godkendte opholdssteder og botilbud. Det fremgår heraf, at årsregnskabet skal revideres af en statsautoriseret revisor, registreret revisor, Kommunernes Revision, Revisionsdirektoratet for Københavns Kommune eller andet kommunalt revisionsorgan. Opholdsstedets eller botilbuddets bestyrelse vælger revisor, men kommunalbestyrelsen har mulighed for at stille krav til revisoren. God offentlig revisionsskik som nævnt i § 17, stk. 2 skal forstås som defineret af Rigsrevisionen.

Afsnit 5

Kommunalbestyrelsens myndighedsopgaver

Kapitel 18

Handle- og opholdskommune, refusion m.v.

Handlekommune/opholdskommune

133. Reglerne om opholdskommune er samlet i retssikkerhedslovens kapitel 3 og fastlægger, hvilken kommune der har pligt til at give hjælpen.

Reglerne fremgår af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, og den dertil hørende vejledning, hvortil der henvises.

Opholdskommunen er som udgangspunkt den kommune, hvor borgeren bor eller sædvanligvis opholder sig. Normalt har opholdskommunen også pligt til at handle, jf. retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 1 og 2.

Det er et grundlæggende princip, at der altid skal være en kommune, som har pligt til at give hjælp, således at borgeren ikke risikerer at blive henvist fra myndighed til myndighed og ikke få den nødvendige hjælp i tide.

Handlekommune efter serviceloven

134. I en række tilfælde, hvor en person har fået ophold i et botilbud i en anden kommune efter medvirken fra den oprindelige opholdskommune eller anden offentlig myndighed, er det den oprindelige opholdskommune, der er handlekommune i relation til hjælp efter serviceloven, mens den aktuelle opholdskommune i øvrigt er handlekommune. Det følger af retssikkerhedslovens § 9, stk. 7. Det drejer sig om følgende boformer m.v.:

1. boformer efter §§ 107-110 og 192 i serviceloven, (varige og midlertidige sociale boformer, forsorgshjem og krisecentre samt plejehjem),
2. boliger efter § 115, stk. 4, jf. § 105, stk. 2, i lov om almene boliger m.v., (plejeboliger),
3. institutioner under sygehusvæsenet,
4. institutioner under Kriminalforsorgen eller
5. boliger, boformer m.v., der træder i stedet for og kan sidestilles med boformer m.v. under nr. 1-4.

Midlertidigt ophold

135. Efter retssikkerhedslovens § 9 b, stk. 1, har en person med midlertidigt ophold uden for opholdskommunen ret til personlig og praktisk hjælp efter § 83 i lov om social service. Det forudsættes, at der er bevilget personlig og praktisk hjælp i opholdskommunen.

Den midlertidige opholdskommunes handleforpligtigelse gælder, uanset om opholdet skyldes familiebesøg, sommerhusophold, højskoleophold eller andet. Det afgørende er opholdets midlertidige karakter.

Det følger af retssikkerhedsloven, at den midlertidige handlekommune har mulighed for at få refunderet udgifterne til personlig og praktisk hjælp m.v. i opholdskommunen.

Børn og unge

136. Børn og unge har, jf. retssikkerhedslovens § 9a, som udgangspunkt samme opholdskommune som deres forældre. Retssikkerhedslovens § 9a fastsætter herudover, hvornår barnet eller den unge har en anden opholdskommune end forældrene. Et barn eller en ung, der ikke bor sammen med nogen af forældrene og som har klaret sig selv, har selvstændig opholdskommune, jf. retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 3.

En afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11 træffes af den kommune, der er opholdskommune for forældremyndighedsindehaveren.

For børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet efter bestemmelserne i serviceloven, indeholder retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 4, bestemmelser om, hvilken kommune, der er opholdskommune, og hvordan barnets opholdskommune, skal samarbejde om anbringelsen med forældremyndighedsindehavernes opholdskommune(r).

Refusion fra tidligere opholdskommune

137. Den kommune, der er handlekommune, er som hovedregel også den kommune, der afholder udgifterne til den hjælp, den ydes. Der findes dog en række undtagelser her fra i retssikkerhedslovens § 9 c.

Det følger bl.a. af retssikkerhedslovens § 9 c, at opholdskommunen har ret til refusion, når den tidligere kommune eller anden offentlig myndighed har medvirket til, at en person får ophold i kommunen i visse botilbud efter serviceloven og lov om almene boliger m.v.

Der er også ret til refusion i tilfælde, hvor en borger er flyttet til et tilsvarende botilbud i en anden kommune efter reglerne om frit boligvalg.

Aftale om refusion

138. Efter retssikkerhedslovens § 9 c, stk. 10, er det endvidere muligt, inden for et nærmere afgrænset område for kommunerne indbyrdes at aftale, at en tidligere opholdskommune fortsat afholder udgifter til hjælp efter serviceloven.

Vedrørende reglerne om handle- og opholdskommune, mellemkommunal refusion osv., henvises til vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Kapitel 19

Delegation

139. Det er almindeligt antaget, at kommunalbestyrelsen ikke kan overlade myndighedsudøvelse til private, medmindre der er klar lovhjemmel hertil. Omvendt vil der almindeligvis kunne ske udlicitering af opgaver, som har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed, medmindre det fremgår eller er forudsat i lovgivningen, at de pågældende opgaver skal udføres af personer, der er ansat i forvaltningen.

Ved myndighedsudøvelse forstås forvaltningens ensidigt og bindende fastlæggelse af den enkeltes rettigheder og pligter på grundlag af offentligretlige regler. [Der findes adskillige definitioner; denne er Bent Christensens]

Adgangen til uden klar lovhjemmel at overlade sagsforberedelse i afgørelsessager til private betragtes i den forvaltningsretlige litteratur som snæver. Der kan f.eks. henvises til Carsten Henrichsen "Rammebetingelser for udlicitering af myndighedsopgaver 2004, s.66 og Forvaltningsret 2. udgave af Hans Gammeltoft-Hansen m.fl. s 145. Overladelse af sagsoplysningen som helhed antages at kræve klar lovhjemmel.

Der kan ikke foretages en entydig afgrænsning af, hvilke sagsbehandlingsskridt der uden udtrykkelig lovhjemmel kan overlades til en privat. Overladelse af sagsforberedende skridt til private kan ikke anses for udelukket, hvor det åbenbart er uden indflydelse på forvaltningsprocessen og på forvaltningsaktens (afgørelsens) indhold, om det pågældende led i sagsforberedelsen udføres af forvaltningens ansatte eller andre. Det vil især kunne ske ved målinger og beregninger, hvor grundlaget er entydigt fastlagt enten i lovgivningen eller af forvaltningen. Der kan også lovligt indhentes sagkyndige udtalelser fra f.eks. læger og psykologer.

Kommunalbestyrelsen må i sådanne tilfælde sikre sig, at samtlige indhentede oplysninger af betydning for sagen videregives til kommunen, således at de kan indgå umiddelbart i grundlaget for myndighedens afgørelse. Dette gælder såvel skriftligt som mundtligt modtagne oplysninger. En sådan videregivelse er påkrævet, dels for at myndigheden selv kan kontrollere, at de fornødne oplysninger for afgørelsen foreligger, dels for at myndigheden kan sikre sig, at partshøring og aktindsigt foretages i overensstemmelse med de almindelige bestemmelser herom. Der kan henvises til FOB 1996 105 og FOB 2005.499

I afgørelse af 9. oktober 2009 har Tilsynet med kommunerne og regionerne i Hovedstaden udtalt sig om lovligheden i en konkret sag af at overlade sagsbehandlingen af ansøgninger om støtte til handicapbil efter servicelovens § 114 til et privat firma. Som en del af sagsbehandlingen afgav firmaet indstilling til kommunen om sagens afgørelse. Tilsynet udtalte, at en indstilling om sagens afgørelse efter Tilsynets opfattelse som udgangspunkt må anses for at være et væsentligt sagsbehandlingsskridt og en integreret del af selve afgørelsesprocessen. Tilsynet fandt det ikke åbenbart, at indstillingen fra det private firma om sagens afgørelse var uden indflydelse på kommunalbestyrelsens afgørelse. Tilsynet fandt på den baggrund, at der måtte kræves klar hjemmel til, at kommunen havde overladt den omhandlede sagsforberedelse, herunder indstilling om sagens afgørelse, til det private firma. Da der ikke forelå klar hjemmel til ordningen, fandt Tilsynet, at ordningen i dens foreliggende form måtte anses for ulovlig.

Kapitel 20

Kommunernes sagsbehandling

Serviceoven

§ 3. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om tilbud efter denne lov.

....

140. Bestemmelsen fastsætter, at myndighedsansvaret i forhold til borgerne ved tildeling af sociale ydelser efter serviceloven ligger hos kommunalbestyrelsen. Med myndighedsansvaret forstås en

offentlig myndigheds ensidige ansvar for, hvad der er eller skal være ret i forhold til en enkelt eller en bestemt flerhed af borgere (eller juridiske personer).

Det er således kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelser om tilbud efter serviceloven. At træffe en afgørelse sigter til, at der skal udfærdiges retsakter i forhold til borgeren, dvs. udtalelser, der går ud på at fastsætte, hvad der er eller skal være ret i et foreliggende tilfælde. Uden for afgørelsesbegrebet falder den administrative sagsbehandling, der har karakter af faktisk forvaltningsvirksomhed, dvs. virksomhed der netop ikke tager sigte på at træffe retlige bindende afgørelser i forhold til de implicerede enkeltpersoner.

Om de generelle sagsbehandlingsregler henvises til retssikkerhedsvejledningens afsnit III og afsnit XII.

Kapitel 21

Udveksling af oplysninger

Forvaltningsloven og persondataloven

141. Reglerne om tavshedspligt samt generelle regler om indhentelse og videregivelse af oplysninger findes i forvaltningslovens §§ 27- 32 og i persondataloven. Forvaltningsloven gælder for alle dele af den offentlige forvaltning, jf. lovens § 1. Den omfatter således alle statslige og kommunale forvaltningsmyndigheder.

Reglerne om tavshedspligt, videregivelse af oplysninger og indhentelse af fortrolige oplysninger mv. inden for den sociale lovgivning er beskrevet i Socialministeriets vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område, som også behandler spørgsmålet om, hvornår behandling, herunder videregivelse af oplysninger i medfør af persondataloven, må finde sted.

For så vidt angår forvaltningsloven kan der i øvrigt henvises til Justitsministeriets vejledning om forvaltningsloven fra 1986, der omtaler de generelle forvaltningsretlige rettigheder og pligter i henhold til forvaltningsloven. Dog bemærkes, at forvaltningslovens § 28 ikke længere omhandler udveksling af personoplysninger.

Regler om udveksling af oplysninger på det sociale område

142. I retssikkerhedslovens §§ 10-12 findes reglerne om indhentelse af oplysninger, der er nødvendige for at træffe afgørelse i en sag. Det er myndighedens ansvar at sørge for, at der bliver indhentet tilstrækkelige oplysninger til, at myndigheden kan afgøre, hvilken hjælp borgeren er berettiget til. Det er også myndighedens ansvar, at der ikke indhentes oplysninger, som ikke er relevante for den afgørelse, der skal træffes.

Når en borger henvender sig til myndigheden for at få hjælp efter den sociale lovgivning og myndigheden herefter undersøger, hvilken hjælp borgeren er berettiget til, må oplysningerne først og fremmest komme fra ansøgeren selv. Myndigheden skal derfor anmode borgeren om at medvirke i sagsbehandlingen. Oplysninger kan som udgangspunkt ikke indhentes uden samtykke, jf. lovens § 11 a, stk. 1. Der gælder dog undtagelser herfra for økonomiske oplysninger, jf. § 11 a, stk. 2-5, samt i en række konkrete situationer, jf. § 11 c. Borgeren er ikke forpligtet til at medvirke og sagen må i tilfælde af borgerens manglende medvirken afgøres på det foreliggende grundlag.

I forbindelse med reglerne om indhentelse af oplysninger har det stor betydning, at borgeren forstår formålet med oplysningerne og konstruktivt bidrager med oplysninger. Indsamling af oplysning-

ger må derfor ske ud fra en åben dagsorden, som både myndigheden og borgeren har kendskab til. Dette er for at sikre, at borgeren har mulighed for at forvise sig om, at de oplysninger, som pågældende synes er relevante, kan blive indhentet og vurderet. Myndigheden har efter forvaltningsloven notatpligt i forhold til de oplysninger, der indhentes mundtligt.

Myndigheden skal ifølge retssikkerhedslovens § 12 give borgeren oplysning om myndighedens adgang til at indhente oplysninger, ligesom det påhviler myndigheden at orientere borgeren om, hvilke konsekvenser det kan få for borgeren, hvis denne ikke selv medvirker til at oplyse sagen.

Der henvises til retssikkerhedsvejledningens kap. 18.

Borgerens ret til at medvirke

143. Efter retssikkerhedslovens § 4 skal borgeren have mulighed for at medvirke ved behandlingen af sin sag. Der er ikke i loven eller i dens forarbejder angivet, hvordan princippet om mulighed for medvirken skal udmøntes i praksis. Det er kommunalbestyrelsen, som ud fra egne lokale og regionale politiske prioriteringer og muligheder afgør, hvordan kommunens administration bedst kan indrettes, således at borgerne kan inddrages aktivt. Der henvises til retssikkerhedsvejledningens kapitel 6 for en uddybning heraf.

Sagsbehandlingen skal dog tilrettelægges på en sådan måde, at borgeren har mulighed for at udnytte denne mulighed.

I den kommunale sagsbehandling bør man være opmærksom på, om der er et tillidsfuldt samarbejde mellem borger og sagsbehandler. Er dette ikke tilfældet bør kommunen efter borgerens ønske, og hvis ønsket er velbegrundet, være imødekommende over for en anmodning om at få en anden sagsbehandler.

Der henvises endvidere til vejledningen om retssikkerhedsloven.

I Socialministeriets pjece »Få borgernes medvirken i sagsbehandlingen til at lykkes« fra januar 2005 gives der inspiration til ledelse, mellemledere og sagsbehandlere om borgernes medvirken og rettigheder i sagsbehandlingen på det sociale område.

Kapitel 22

Bisidder, administrationsaftaler, fuldmagt, værgemål, mv.

Borgerens ønske om en bisidder

144 Et ønske fra en borger om at lade en anden person, en bisidder, deltage, når kommunen behandler en ansøgning om ydelser efter serviceloven bør sædvanligvis også imødekommes for at sikre og styrke borgens retssikkerhed og ret til indflydelse på sagsbehandlingen, jf. forvaltningslovens § 8.

Andres dispositioner på borgerens vegne

145. Personer, som af helbredsmæssige eller andre grunde er ude af stand til at varetage deres personlige og/eller økonomiske forhold, kan have behov for hjælp fra andre.

Der findes forskellige muligheder for og regler om at lade andre varetage de økonomiske og personlige forhold for personer, som ikke kan varetage deres egne forhold. Det er meget vigtigt, at dis-

se regler følges, da afgivelse af samtykke på en andens vegne eller disposition over andres midler ikke er lovlig, medmindre der foreligger værgemål, en administrationsaftale eller en fuldmagt.

Fuldmagt

146. Alle, som kan handle fornuftsmæssigt, har mulighed for at give andre fuldmagt til at handle på deres vegne. Fuldmagten kan være begrænset til at omfatte bestemte forhold, eller den kan være af generel karakter, således at den omfatter alle deres økonomiske og personlige forhold. En fuldmagt kan tidsbegrænses. En fuldmagt bortfalder normalt ikke, fordi udstederen af fuldmagten senere mister evnen til at handle fornuftsmæssigt, f.eks. på grund af demens.

Administrationsaftale

147. Personer, som er i stand til at handle fornuftsmæssigt, men alligevel ikke kan klare de praktiske opgaver, der er forbundet med at varetage økonomiske dispositioner, som f.eks. at hæve penge, betale regninger mv., kan indgå en aftale med kommunen om at overlade disse opgaver til medarbejdere i plejehjem, i hjemmepleje mv.

Værgemål

148. Værgemål kan iværksættes for personer, der er fyldt 18 år, der ikke er i stand til at tage vare på deres personlige eller økonomiske forhold. Hovedtanken i værgemålsloven er, at værgemål altid skal tilpasses den enkeltes behov, og at værgemål ikke skal være mere omfattende end nødvendigt. Reglerne giver mulighed for begrænsninger af værgemålet, så det f.eks. kun omfatter bestemte økonomiske aktiver eller bestemte personlige forhold. Værgemålet kan også tidsbegrænses. Det er udgangspunktet, at personer under værgemål er myndige, og de har f.eks. stadig valgret.

Former for værgemål

149. Der findes følgende former for værgemål:

- Økonomisk værgemål (værgemålslovens § 5)
- Personligt værgemål (værgemålslovens § 5)
- Fratagelse af retlig handleevne på det økonomiske område (umyndiggørelse/værgemålslovens § 6)
- Samværgemål (værgemålslovens § 7).

Anmodning og beslutning om værgemål

150. Anmodning om værgemål efter § 5 indsendes til statsforvaltningen med begrundelse og forslag til værgemålets karakter og omfang.

Anmodning om værgemål, ændring og ophævelse kan rejses af følgende: Personen selv, pågældendes familie, eventuelle ægtefælle eller samlever, eventuel værge, den stedlige politimyndighed (politidirektøren), statsforvaltningen eller kommunalbestyrelsen.

Det vil ofte være et familiemedlem, der beskikkes som værge, men hvis dette ikke er muligt bliver det en af statsforvaltningens faste værger. Man bør være opmærksom på, at der i visse tilfælde kan opstå interessekonflikter, hvis et familiemedlem beskikkes som værge. Der er fastsat regler om et særligt tilsyn med værger.

Vejledning nr. 8 om magtanvendelse i forhold til voksne indeholder også en kort beskrivelse af værgemålsreglerne.

Kapitel 23

Kommunernes sagsbehandling i visse sociale sager

Serviceoven

§ 3.

Stk. 2. Når kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om tilbud efter §§ 32, 36, 101, 103, 104 og §§ 107 – 110, skal afgørelsen indeholde oplysninger om beslutninger om den konkrete indsats, som iværksættes, og formålet hermed. Hvis den konkrete indsats ændres væsentligt, finder forvaltningslovens kapitel 3-7 anvendelse ved kommunens beslutning herom. Beslutninger om væsentlige ændringer af den konkrete indsats kan indbringes for de sociale nævn efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

151. Servicelovens § 3 indeholder ud over den overordnede bestemmelse om myndighedsansvaret en bestemmelse der pålægger kommunalbestyrelsen, i visse tilfælde når der træffes afgørelse om en indsats over for en borger, at beskrive den indsats, som iværksættes og formålet hermed.

Forpligtelsen til en sådan beskrivelse omfatter efter lovens § 3, stk. 2, afgørelser om særlige dag- og klubtilbud til børn og unge og afgørelser om optagelse i en række dag- og døgntilbud efter serviceloven for voksne samt afgørelser om behandling efter servicelovens § 101. Der henvises herom til vejledning om særlige tilbud til børn og deres familier, vejledning 3 til serviceloven, og til vejledning om botilbud mv. til voksne, vejledning 4 til serviceloven.

152. Kravene til kommunernes sagsbehandling efter § 3, stk. 2 i serviceloven gælder for afgørelser, som kommunalbestyrelsen træffer den 1. januar 2007 eller senere.

Hvis kommunalbestyrelsen den 1. januar 2007 eller senere træffer nye afgørelser over for borgere, som indtil udgangen af 2006 modtog et amtskommunalt tilbud, er der ikke krav om, at kommunalbestyrelsens afgørelse skal træffes i overensstemmelse med § 3, stk. 2, medmindre afgørelsen indebærer væsentlige ændringer i den indsats, som borgeren modtager.

Indhold af beskrivelsen

153. Kommunalbestyrelsens afgørelser om et tilbud efter serviceloven skal indeholde en kort beskrivelse af, hvordan afgørelsen vil blive udmøntet i praksis og hvad formålet med indsatsen er.

Afgørelsen kan f.eks. indeholde oplysninger om, hvorvidt indsatsen leveres som dagtilbud eller døgntilbud, om afgørelsen f.eks. indeholder ret til genoptræning, psykologbistand mv., og om der på længere sigt stiles mod en udslusning. Herudover skal afgørelsen indeholde en beskrivelse af det

faglige indhold, f.eks. om hvilken boform, der anses for egnet, om personlig hjælp og evt. træning, om hjælp til udvikling af færdigheder, om socialpædagogisk bistand, om ledsagelse, om hensigten er at støtte borgerens mulighed for sociale kontakter, eller at stofmisbrugeren får mulighed for at afbryde kontakten med misbrugsmiljøet mv.

Der er ikke krav om, at beskrivelsen skal indeholde oplysninger om, hvordan hjælpen tilrettelægges eller om konkrete oplysninger om timetal eller om kvalifikationer hos det udførende personale, ligesom der ikke er krav om, at beskrivelsen skal indeholde oplysninger om træningsredskaber mv. Med mindre valgfrie aktiviteter må anses for en integreret del af indsatsen, er der ikke krav om, at afgørelsen skal indeholde oplysninger herom.

Beskrivelsen skal være kortfattet og skal ikke være lige så detaljeret som de handleplaner, som kommunalbestyrelsen skal tilbyde efter andre bestemmelser i serviceloven.

154. Afgørelsen om den konkrete indsats skal tage udgangspunkt i en konkret individuel vurdering af borgerens behov. Hvis tilbuddet ikke kun omfatter borgeren, men også medfølgende børn, skal der i beskrivelsen af den konkrete indsats også tages hensyn til borgerens medfølgende børn.

155. Ved sagsbehandlingen vil også en vurdering af borgerens behov for en fortsat tilknytning til sit nærområde og lokale netværk skulle indgå, ligesom borgeren ret til frit valg af botilbud, jf. servicelovens § 108, stk. 2, skal indgå. Borgeren kan eventuelt opfordres til at se på eksisterende tilbud på Tilbudsportalen, jf. servicelovens § 14.

Tidspunkt for iværksættelse af indsatsen

156. Udgangspunktet for administrationen af lov om social service er, at afgørelsen skal iværksættes straks, efter den er truffet af kommunalbestyrelsen. Der kan imidlertid gøre sig særlige forhold gældende i den konkrete situation, som umuliggør iværksættelse af tilbuddet straks, ligesom der kan være situationer, hvor et tilbud indeholder flere forskellige tiltag, som ikke skal iværksættes samtidig. Kan et tilbud ikke iværksættes straks, skal kommunen dog forsøge at finde et alternativt (midlertidigt) tilbud. Tilbudsportalen vil kunne indeholde alternative tilbud, som kommunen i et samarbejde med ansøgeren vil kunne overveje.

Forholdet til forvaltningsloven

157. Oplysningerne om formålet med indsatsen supplerer den begrundelse, som afgørelsen skal indeholde efter §§ 22-24 i forvaltningsloven. Efter forvaltningslovens § 22 skal en skriftlig afgørelse være ledsaget af en begrundelse, medmindre den fuldt ud giver den pågældende part medhold.

Om de generelle sagsbehandlingsregler henvises i øvrigt til retssikkerhedsvejledningens afsnit III og afsnit XII.

Beslutning om væsentlige ændringer af indsatsen

Serviceloven

§ 3.

Stk. 2.Hvis den konkrete indsats ændres væsentligt, finder forvaltningslovens kapitel 3-7 anvendelse ved kommunens beslutning herom.

.....

158. Når kommunen vil give brugere af kommunens tilbud et andet tilbud, kan kommunen enten give borgeren en ny afgørelse om ret til et tilbud efter en anden bestemmelse i serviceloven eller give borgeren en beslutning om en anden indsats efter samme bestemmelse i serviceloven. Hvis kommunen ønsker at give borgeren et tilbud efter en anden bestemmelse i serviceloven, skal den nye afgørelse herom træffes efter de almindelige sagsbehandlingsregler i forvaltningsloven og retssikkerhedsloven.

159. Kommunalbestyrelsen kan som udgangspunkt træffe beslutninger som led i kommunens faktiske forvaltningsvirksomhed uden at følge reglerne i forvaltningslovens kapitel 3-7. Når beslutningen er omfattet af § 3, stk. 2, dvs. væsentlige ændringer, skal beslutningen imidlertid behandles som om der var tale om en afgørelse. Beslutningen om at ændre indsatsen skal også behandles efter retssikkerhedsloven, således at eksempelvis borgerens ret til at medvirke ved behandlingen af sagen gælder.

Kommunalbestyrelsen skal ikke træffe en ny beslutning efter § 3, stk. 2, hvis borgeren ansøger om en ændret indsats, men kommunalbestyrelsen beslutter at fastholde den oprindelige indsats.

Væsentlige ændringer

160. En væsentlig ændring af den konkrete indsats i forhold til beskrivelsen i den oprindelige afgørelse foreligger eksempelvis, hvis indsatsen i et døgntilbud ændres til støtteforanstaltninger i borgerens eget hjem, f.eks. i forbindelse med en udslusning. Et andet eksempel på en væsentlig ændring af den konkrete indsats vil være, hvis kommunen ikke længere tilbyder borgeren ledsagelse til aktiviteter, således som det var forudsat i den oprindelige afgørelse.

Der er ikke tale om en væsentlig ændring, jf. servicelovens § 3, stk. 2, i forhold til den enkelte, hvis der f.eks. er tale om ændringer i et botilbuds husorden eller at en bestemt form for fysioterapi flyttes fra om formiddagen til om eftermiddagen.

Der henvises til Socialministeriets vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område, afsnit XII om forvaltningslovens krav om begrundelse og til Justitsministeriet vejledning fra 1986 om forvaltningsloven.

Klage over væsentlige ændringer

161. Det er med servicelovens § 3, stk. 2 fastslået, at også kommunalbestyrelsens beslutninger om den konkrete indsats om iværksættelse og formålet hermed, er omfattet af borgerens klageadgang til Det sociale nævn. Dette gælder også kommunalbestyrelsens beslutninger om væsentlige ændringer af indsatsen. Klagen behandles efter reglerne i kapitel 10 i retssikkerhedsloven.

Kapitel 24

Handleplaner

Handleplaner - voksne

Serviceloven

§ 141. Når der ydes hjælp til personer un-

der 65 år efter afsnit V, skal kommunalbestyrelsen som led i indsatsen skønne, om det er hensigtsmæssigt at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen, jf. dog stk. 2. Ved denne vurdering skal der tages hensyn til borgerens ønske om en handleplan samt karakteren og omfanget af indsatsen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde at udarbejde en handleplan, når hjælpen ydes til

- 1) personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller
- 2) personer med alvorlige sociale problemer, der ikke eller kun med betydelig støtte kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder

Stk. 3. Handleplanen skal angive

- 1) formålet med indsatsen,
- 2) hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet,
- 3) den forventede varighed af indsatsen og
- 4) andre særlige forhold vedrørende boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler mv.

Stk. 4. Handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

Generelt om udarbejdelse af handleplaner på voksenområdet

163. Baggrunden for kravet til kommunalbestyrelsen om at tilbyde at udarbejde en handleplan for indsatsen er at klargøre målet med indsatsen, at sikre en sammenhængende og helhedsorienteret indsats og at tydeliggøre forpligtelsen for alle involverede personer, instanser og forvaltningsgrene. Samtidig bidrager udarbejdelse af en handleplan til at styrke borgerens indflydelse på sagsbehandlingen, idet handlingsplanen er en fælles plan for borgeren og kommunen om indsatsen over for den enkelte.

Udarbejdelse af handleplaner er en myndighedsopgave som påhviler kommunalbestyrelsen. Det er derfor kommunalbestyrelsen, der tager stilling til om, og i hvilket omfang, f.eks. leverandører af serviceydelser skal bidrage til udarbejdelse af handleplaner. Det er også kommunalbestyrelsen, der skal sikre, at procedurereglerne overholdes, f.eks. at der foreligger samtykke fra borgeren, når der i forbindelse med udarbejdelsen af en koordineret handlingsplan, skal indhentes oplysninger fra andre forvaltningsgrene og myndigheder såsom sygehusafdelinger, distriktspsykiatrien, evt. uddannelses- og beskæftigelsesforvaltninger etc.

Udarbejdelse af handleplaner er et led i at opfylde servicelovens formålsbestemmelse om den særlige indsats for voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, jf. servicelovens § 81. En handleplan danner rammen for en samarbejdsproces med borgeren, hvor mål for indsatsen mål kan afstemmes med borgerens ønsker og forudsætninger for nærmere at kunne fastlægge de konkrete tilbud. For at skræddersy en helhedsorienteret indsats til den enkelte må der, hvor der ud over kommunalbestyrelsens egne tilbud, er behov for medvirken fra andre myndigheder, ske en koordinering med disse.

En sådan koordineret indsats er specielt vigtigt, når også andre forvaltningsgrene, som f.eks. psykiatriske sygehusafdelinger og distriktspsykiatrien, eller andre myndigheder, som f.eks. kriminalforsorgen, kommer ind i billedet. Det er derfor i den forberedende fase vigtigt at få kortlagt, hvilke myndigheder, der dels allerede er inddraget i forhold til borgeren, og hvilke det vil være relevant at inddrage.

At arbejde med handleplaner indebærer endvidere, at der kan skabes et grundlag for en systematisk evaluering af indsatsen og et udgangspunkt for en kvalitetssikring af indsatserne.

Der skal altid skønnes, om der er behov for udarbejdelse af en handleplan

164. Kommunalbestyrelsen skal altid skønne om det er hensigtsmæssigt at tilbyde udarbejdelse af en plan for ydelser efter serviceloven. Bestemmelsen omfatter voksne under 65 år, dog ikke 18-22-årige, der modtager hjælp efter lovens afsnit II.

I skønnet skal borgerens eventuelle ønsker om at få en handleplan indgå med vægt, og det er derfor vigtigt, at borgeren er orienteret om muligheden for at få en handleplan.

Ved vurderingen af behovet for en handleplan skal der tages hensyn til borgerens samlede funktionsevne og behov samt karakteren, omfanget, sværhedsgraden og tidshorizonten for den indsats, der er brug for.

Det skal af sagen fremgå, at kommunen har vurderet spørgsmålet om udarbejdelse af en konkret handleplan, herunder om borgeren har udtrykt ønske om, at der bliver udarbejdet en handleplan.

Målgruppen for obligatorisk tilbud om handleplaner

165. Efter servicelovens § 141, stk. 2, litra 2 har kommunalbestyrelsen pligt til at tilbyde at udarbejde en handleplan til

- personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller
- personer med alvorlige sociale problemer, der ikke eller kun med betydelig støtte kan opholde sig i egen bolig, eller som i øvrigt har behov for betydelig støtte for at forbedre de personlige udviklingsmuligheder.

Udenfor målgruppen for obligatoriske tilbud om handleplaner falder borgere, der er i stand til at tage vare på egne interesser, som er i besiddelse af en højere grad af social kompetence, og som f.eks. udelukkende har behov for hjælp til at strukturere dagligdagen.

Det bemærkes, at der er et obligatorisk krav om udarbejdelse af handleplaner i servicelovens § 136 i forbindelse med magtanvendelse. Se nærmere i vejledning nr. 8 til serviceloven.

Handleplaner for personer med nedsat funktionsevne

166. Baggrunden for bestemmelsen om obligatorisk tilbud om handleplaner er således i tråd med målsætningerne for de grupper, der har særlige behov, jf. vejledningens kap. 1

Bestemmelsen om obligatorisk tilbud om handleplaner omfatter både mennesker med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne og mennesker med alvorlige sociale problemer.

Det drejer sig f.eks. om nogle mennesker med udviklingshæmning, svært sindslidende, mennesker med udviklingsforstyrrelser f.eks. autister, svært hjerneskadede, mennesker med stærkt nedsat fysisk funktionsevne og f.eks. længerevarende hjemløse og personer med et behandlingskrævende stof- eller alkoholmisbrugsproblem.

Kravet om tilbud om handleplaner gælder over for voksne inden for de nævnte grupper, der enten har store problemer med at klare sig i egen bolig, eller for hvem der bør gøres en ekstra og mere langsigtet indsats, f.eks. for at kunne udvikle en positiv identitet, for at opøve eller vedligeholde færdigheder, eller for at kunne mestre en aktiv livsudfoldelse i samspil med andre.

Handleplanen skal bidrage til at sikre en koordineret indsats mellem de kommunale myndigheder, botilbudsområdet, behandlingssystemet m.m., med henblik på at kunne sammensætte den rette indsats, både hvad angår de enkelte tilbud og den tidsmæssige rækkefølge af tilbuddene.

Når det gælder beboere i botilbud efter serviceloven eller almenboligloven, vil der ofte være udarbejdet en pædagogisk plan/handleplan, som gælder for indsatsen i forbindelse med selve botilbudet. En sådan pædagogisk plan kan ikke erstatte en handleplan efter servicelovens § 141, men kan evt. indgå som et delelement i handleplanen.

På samme måde vil særlige jobplaner mv., som jobcentrene skal udarbejde også kunne indgå som delelementer i handleplanen efter servicelovens § 141.

På hjemløseområdet er udarbejdelse af handleplaner og koordinering af indsatserne særligt relevant, da der er tale om en mobil gruppe med ustabile boligforhold. Gruppens sammensatte problemer nødvendiggør ofte medvirken fra andre myndigheder og forvaltningsgrene, behandlingssystemet, kriminalforsorgen m.m. for at kunne tilvejebringe de rette tilbud.

Særlig om overgang fra ung til voksen

167. En handleplan kan også være et godt og nødvendigt redskab i forbindelse med overgangen til voksenalderen. Handleplanen kan medvirke til, at lette tilrettelæggelsen af indsatsen, når den unge går fra ydelser efter reglerne om børn og unge til ydelser efter voksenreglerne. Handleplanen kan bidrage til, at kommunen sikrer den nødvendige rådgivning af den unge og hans familie, i forbindelse med at støtte ikke længere udmåles til forældremyndighedens indehaver, men tildeles den unge selv. Herudover er handleplanen af stor betydning med henblik på at fastlægge mål for den unges fortsatte uddannelse, beskæftigelse, botilbud, udviklingsmuligheder og muligheder for livsudfoldelse mv.

Særligt om handleplaner for stofmisbrugere

168. På stofmisbrugsbehandlingsområdet vil det af flere grunde være hensigtsmæssigt, at der udarbejdes handleplaner for at inddrage stofmisbrugerne og/eller for at opnå en sammenhængende indsats. Af de stofmisbrugere, som ikke måtte være omfattet af det obligatoriske krav om handleplan, kan udarbejdelse af handleplaner således være hensigtsmæssigt for at sikre vedkommendes medvirken og motivation samt for at inddrage alle relevante parter så tidligt som muligt i forløbet.

Kendetegnende for udarbejdelse af handleplaner på stofmisbrugsområdet er tillige, at indhentelse af samtykke til de konkrete henvendelser til andre myndigheder og f.eks. behandlingstilbud ofte er nødvendig, og at processen med udarbejdelse af handleplan egner sig til at opnå samtykke hertil fra stofmisbrugeren.

Videre er det på dette område, karakteristisk, at der arbejdes med delmål for indsatsen for den enkelte misbruger og varierede målsætninger for de forskellige hovedgrupper af stofmisbrugere. Som del af den samlede handleplan bør der indgå en beskrivelse af behandlingsforløbet, hvor det pågældende behandlingstilbud - det være sig privat eller offentligt - sammen med misbrugeren, den visiterende myndighed og eventuelt andre samarbejdspartnere udstikker målene for behandlingen, de behandlingsmæssige faser og metoder.

Den mulighed, som ligger i lov om tilbageholdelse af stofmisbrugere i behandling, bør også overvejes i forbindelse med udarbejdelse af handleplanen. At rette et tilbud om tilbageholdelse til stofmisbrugeren bør opfattes som en mulighed for den misbruger, der i en krise kan have svært ved at overskue konsekvenserne for sig selv og sin familie ved at trække sig ud af behandlingen. Der henvises til vejledning nr. 4 om boformer mv.

Handleplanens indhold

169. Som det fremgår af § 141 stk. 3 skal der i planen angives formålet med indsatsen for den pågældende borger, hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet, den forventede varighed af indsatsen samt andre særlige forhold om boform, beskæftigelse, personlig hjælp, behandling, hjælpemidler mv.

Af konkrete indholdsmæssige elementer, som handleplanen skal forholde sig til og opstille mål for, kan eksempelvis være følgende:

- Uddannelse, beskæftigelse, fritid,
- Bolig, herunder hjælp til at fastholde en bolig, samt hjælpemidler og boligindretning–
Økonomi
- Opbygning af sociale relationer
- Indsatser af pædagogisk, pleje- og omsorgsmæssig karakter, som kan medvirke til at højne livskvaliteten
- Opfølgning af indsatserne med henblik på justering af handleplanen.

Borgerens medvirken

170. Det fremgår af § 141, stk. 4, at handleplanen bør udarbejdes ud fra borgerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne. Hvis brugeren ikke selv – eller kun vanskeligt – kan indgå i en dialog om udarbejdelse af en handleplan, skal tilbuddet fremsættes over for den, der varetager pågældendes interesser, som f.eks. nære pårørende eller en støtte- og kontaktperson, værge, bisidder eller der har fuldmagt til at repræsentere borgeren.

Pligt for kommunerne til at koordinere handleplaner efter servicelovens § 141 med kriminalgforsorgen for visse persongrupper

171. Kommunen har pligt til at koordinere handleplaner efter bl.a. servicelovens § 141 med kriminalgforsorgen for visse persongrupper.

Målgruppen for de koordinerede handleplaner er personer, som er indsatte i fængsler og arresthuse, er under tilsyn af kriminalgforsorgen eller er idømt en foranstaltningsdom efter straffelovens §§ 68 og 69, som kommunen skal tilbyde en handleplan.

Initiativet til koordinering af handleplaner påhviler kriminalgforsorgen.

Kommunen har ansvaret for, at kommunens handleplaner koordineres med kriminalgforsorgen og for løbende at sikre sig, at kommunens støtteforanstaltninger og indsatser i øvrigt koordineres med kriminalgforsorgens tiltag og at evt. andre relevante samarbejdsparter inddrages i arbejdet.

Der henvises til Socialministeriets bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006.

Kapitel 25

Det personrettede tilsyn og opfølgning

Det personrettede tilsyn

ServiceLOVEN

§ 148. Kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, fører tilsyn med de tilbud, som kommunalbestyrelsen i denne kommune i forhold til den enkelte person har truffet afgørelse om, jf. § 3, stk. 1. Tilsynet omfatter ikke det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 148 a.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, skal løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Kommunalbestyrelsen skal herunder være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. Opfølgningen skal ske ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

172. Kommunalbestyrelsen skal føre et tilsyn med de tilbud, som kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om skal benyttes af borgeren. Denne tilsynspligt kaldes det personrelaterede tilsyn, modsat det driftsorienterede tilsyn, som du kan læse mere om i kapitel xx.

Hvis en person har fået ophold i et botilbud mv. i en anden kommune end den oprindelige opholdskommune, vil handlekommunen for borgeren i forhold til ydelser efter serviceloven i nogle tilfælde være den oprindelige opholdskommune, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 7 og § 9 a, stk. 7. Se punkterne xx til xx. I så fald er det også denne kommune, der har pligten til at føre det personrettede tilsyn.

Bestemmelsen indebærer, at kommunalbestyrelsen løbende skal følge op på de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Hvis dette ikke er tilfældet, skal kommunalbestyrelsen være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. På samme måde som ved udarbejdelse af handleplaner efter servicelovens § 141, skal opfølgningen ske ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med modtageren.

Om de særlige regler om tilsyn og opfølgning på børneområdet henvises til Vejledning nr. 3 til serviceloven.

Endvidere henvises vedrørende kommunalbestyrelsens pligt til at føre tilsyn med borgere i friplejeboliger, jf. servicelovens §§ 151, 151 a og 151 b, til Vejledning nr. 2 til serviceloven.

Afsnit 6

Rådgivning

Kapitel 26

Rådgivning og specialrådgivning

Serviceoven

§ 10. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at enhver har mulighed for at få gratis rådgivning. Formålet med rådgivningen er at forebygge sociale problemer og at hjælpe borgeren over øjeblikkelige vanskeligheder. På længere sigt er formålet at sætte borgeren i stand til at løse opståede problemer ved egen hjælp. Rådgivningen kan gives særskilt eller i forbindelse med anden hjælp efter denne eller anden lovgivning.

Stk. 2. Rådgivningen skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med rådgivningen være opmærksom på, om den enkelte har behov for anden form for hjælp efter denne eller anden lovgivning.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde rådgivning om valg af hjælpemidler og forbrugsgoder samt instruktion i brugen heraf. Opgaven kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Serviceoven

§ 11. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, kan få en gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages

at have behov for det.

Stk. 2. Såvel forældre som børn og unge, der alene søger rådgivning efter stk. 1, skal kunne modtage denne anonymt og som et åbent tilbud.

Stk. 3...

Rådgivning - generelt

174. Servicelovens §§ 10 og 11 foreskriver, at kommunerne skal stille gratis rådgivning til rådighed for alle borgere, der har behov for rådgivning. Denne rådgivning er ikke snævert begrænset til rådgivning inden for det sociale område, men skal være et bredt tilbud, der kan bidrage til at forebygge, at der opstår sociale problemer, og som kan styrke den enkeltes muligheder for at overkomme opståede problemer. Rådgivningen skal tilrettelægges således, at der kan rådgives om, hvilke støttemuligheder der er inden for andre sektorer.

Forpligtelsen til at yde gratis rådgivning gælder både over for børn, unge og voksne. Alle grupper har krav på, at rådgivningen tilbydes som et åbent og anonymt tilbud, når rådgivningen ikke er kombineret med andre ydelser. Rådgivningen kan bestå i en enkeltstående oplysning, i samtaler med personen, i hjælp til løsning af praktiske problemer, formidling af kontakt til andre myndigheder m.m.

I konkrete tilfælde kan der også være tale om en løbende kontakt - afhængig af behovet. Egentlig behandling omfattes derimod ikke af kommunens generelle rådgivningsforpligtelse efter servicelovens §§ 10 og 11, stk. 1 og 2. Dog kan kommunalbestyrelsen efter § 11 stk. 3 give konsulentbistand til forældre, børn og unge, som har behov for et længerevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der kan ydes som rådgivning efter § 11, stk. 1 og 2. Rådgivningen kan i højere grad målrettes de konkrete problemer, der søges om hjælp til, og der kan ydes støtte over en længerevarende periode, hvis der er behov herfor. Der henvises herom til vejledning nr. 3 om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

175. Kommunen skal vurdere behovet for rådgivning og tage stilling til, hvorledes rådgivningen skal tilrettelægges ud fra en bedømmelse af de muligheder, der er til stede eller kan tilvejebringes gennem et samarbejde med andre myndigheder. Kommunen kan samarbejde med andre kommuner for at løse deres rådgivningsopgaver, ligesom kommunen i rådgivningsarbejdet kan entrere med private tilbud eller f.eks. med de tilbud, der drives af regionen.

Herudover vil kommunen f.eks. kunne inddrage frivillige organisationer, private eller selvejende institutioner og tilbud eller andre med en særlig viden.

Rådgivningen skal understøtte den helhedsorienterede indsats over for borgerne, hvor der ud over de forskellige støttemuligheder inden for det sociale område f.eks. kan inddrages forhold, der vedrører beskæftigelse, uddannelse, undervisning, sundhed, familiemæssige forhold eller andet, der har betydning for borgerens, familiens, barnets eller den unges situation på det tidspunkt, der søges rådgivning.

Med henblik på at imødekomme kommunernes særlige forpligtelse i forhold til børn og unge med ophold i kommunen har kommunen en forpligtelse til selv at være opsøgende med tilbud om rådgivning til familier og børn og unge, som på grund af særlige forhold må antages at have behov herfor.

Rådgivning om hjælpemidler og forbrugsgoder

176. Ifølge servicelovens § 10, stk. 4, skal kommunerne rådgive om brugen af – og instruktion i brugen af - hjælpemidler og forbrugsgoder.

Specialrådgivning - generelt

Serviceloven

§ 11, stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde gratis rådgivning, undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier. Opgaverne kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Serviceloven

§ 12. Kommunalbestyrelsen skal sørge for tilbud om gratis rådgivning til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Tilbuddet om rådgivning skal også omfatte opsøgende arbejde.

Stk. 2. Opgaverne efter stk. 1 kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

177. Bestemmelserne i servicelovens § 11, stk. 3 og § 12 viderefører forpligtelsen til at tilbyde rådgivning af børn og unge, familier og voksne der har særlige behov på grund af nedsat fysisk og/eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer. Opgaven påhviler kommunerne og omfatter også den rådgivningsforpligtelse, der indtil kommunalreformen lå som en amtslig forpligtelse.

Kommunerne har således ansvaret for at tilbyde såvel den almindelige som den mere specialiserede rådgivning til brugere og pårørende, som de efter loven har krav på. Kommunerne kan søge støtte til deres rådgivningsopgaver dels i andre kommuner og hos private dels i de tilbud, som regionerne driver. Det er generelt af betydning, at den sociale indsats kommer så tidligt som muligt, for bedst muligt at bidrage til forebyggelse eller til at forhindre en forværring af den pågældendes situation. Dette gælder også for den mere specialiserede rådgivning over for personer med særlige behov.

Kommunerne kan herudover søge bistand til løsning af rådgivningsopgaven i VISO, som skal tilbyde kommuner - og borgere - vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplice-

rede enkeltsager. Der henvises til kapitel x og bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation - VISO.

Hvem retter rådgivningen sig til?

178. Rådgivningsforpligtelsen efter servicelovens § 11, stk. 3, er rettet mod børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier. I servicelovens § 12 er rådgivningsforpligtelsen rettet mod voksne med nedsat psykisk og fysisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer.

Rådgivningsforpligtelsen efter servicelovens §§ 11, stk. 3 og 12 forudsætter, at der kan konstateres et særligt behov. Årsagerne til dette særlige behov er derimod ikke afgørende. Rådgivningstilbuddet retter sig mod mangeartede, komplicerede, som regel længerevarende og ofte nyttilkomne problemstillinger.

Som eksempler på børn, unge og voksne, som vil være omfattet af den kommunale rådgivningsforpligtelse, kan nævnes mennesker med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne: Dette omfatter f.eks. sindslidende, herunder børn, unge og voksne med spiseforstyrrelser, udviklingshæmmede, døve og blinde, døvblinde, andre med omfattende nedsat hørelse eller syn, kørestolsbrugere eller mennesker med andre fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser.

Hertil kommer mennesker med særlige sociale problemer, såsom f.eks. alkohol- og stofmisbrugere, HIV-smittede og AIDS-syge, prostituerede, personer, der har været udsat for seksuelt misbrug, mennesker, der har været udsat for vold eller trusler om vold, personer, der har forsøgt selvmord eller er selvmordstruede, personer uden bolig eller som risikerer at miste deres bolig samt andre med særlige sociale og personlige problemer.

Rådgivningsforpligtelsen er ikke begrænset den enkelte med nedsat funktionsevne, men omfatter også en forpligtelse til at rådgive den pågældende pårørende – f.eks. ægtefælle, forældre eller andre pårørende, der indgår i den pågældendes nære sociale netværk.

Hvad omfatter rådgivningen

179. Rådgivningen skal afpasses den enkeltes behov og kan omfatte rådgivning om en række forskellige forhold, som f.eks. uddannelse, beskæftigelse, boformer og almene trivselsmæssige spørgsmål. Der vil ofte være behov for, at rådgivningen tager afsæt i tværfagligt og tværsektorielt samarbejde, bl.a. med henblik på en forbedring af den tidlige og forebyggende indsats.

I forbindelse med en rådgivning vil det ofte være relevant at søge at afdække den enkeltes behov for eventuelle andre sociale ydelser eller tilbud. Der kan være tale om, at der afdækkes særlige problemer og behov for indsats på grund af f.eks. alkohol- eller stofmisbrug, herunder eventuel indsats over for den enkeltes børn eller familie eller der kan komme oplysninger frem om andre grundlæggende problemer for den enkelte, som kan afføde behov for andre tilbud, eller for et forebyggende arbejde. Kommunen skal i forbindelse med sin rådgivning ikke kun være opmærksom på om der er muligheder for hjælp efter den sociale lovgivning. Kommunen skal således så vidt muligt også være opmærksom på, om der kan søges hjælp til den enkelte hos en anden myndighed eller efter anden lovgivning.

Rådgivning af mennesker med særlige behov kan være afgrænsede enkeltstående rådgivningssamtaler – eller det kan være længere forløb, evt. kurser, såsom kurser for nyblinde, tegnsprogskurser for døve og deres pårørende, og særlige kommunikationskurser for døvblinde. Der kan endvidere være tale om længerevarende forløb, der kan styrke og fastholde kontakten med sindslidende, stofmisbrugere m.fl.

Det er kommunalbestyrelsens forpligtelse at bidrage til, at rådgivningen sker på et så sagligt og vidensfunderet grundlag som muligt. Hvis kommunen ikke selv råder over den nødvendige faglige viden kan kommunen søge denne i f.eks. VISO, der har til opgave at sikre en systematisk indsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område, jf. servicelovens § 13, stk. 4, og § 5 i socialministeriets bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation – VISO. Se også kapitel x. Denne viden indsamles og formidles med henblik på, at den kan indgå som grundlag for kommunernes varetagelse af deres rådgivningsforpligtelse.

På en række områder er der særlige miljøer med høj ekspertise inden for særlige områder, der yder landsdels- eller landsdækkende specialrådgivning. Nogle af disse har indgået kontrakt med VISO om levering af specialrådgivningsydelser.

Der henvises i den forbindelse til socialministeriets bekendtgørelse nr. 781, af 6. juli 2006 om principper for kommunernes finansiering af de mest specialiserede lands- eller landsdelsdækkende tilbud.

Opsøgende arbejde

180. Når det drejer sig om indsatsen over for mennesker med særlige behov, herunder rådgivning, har kommunerne en forpligtelse til selv at udføre en opsøgende indsats for at nå ud til grupper, som ikke, eller kun sjældent, selv henvender sig. Dette gælder både i forhold til børn og unge, jf. pkt. XX og i forhold til forskellige grupper af voksne, jf. kap. XX, hvor baggrunden for kravet om opsøgende indsats bl.a. kan være, at grupper, der er socialt udsatte eller truet af social udstødelse i nogle tilfælde holder sig væk fra de offentlige forvaltninger. De kan have svært ved at overholde aftaler med forvaltningen eller ved at kunne anvende og forstå den vejledning, der gives.

Kapitel 27

Særligt om specialrådgivning til mennesker med nedsat funktionsevne

Særligt om børn og unge

181. Kommunernes forpligtelse efter servicelovens § 11, stk. 3, omfatter ud over selve rådgivningen også tilbud om undersøgelse og behandling af børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Der er tale om en ganske omfattende forpligtelse som skal ses i sammenhæng med kommunernes særlige forpligtelser over for børn og unge, der fremgår af servicelovens afsnit IV. Der henvises i øvrigt til vejledning nr. XX om indsatsen over for børn og unge og deres familier.

Ikke mindst når det gælder indsatsen over for børn og unge er det væsentlig, at der sættes ind så tidligt som muligt. Dette gælder også rådgivning, undersøgelse og behandling, hvor en tidlig indsats kan bidrage til, at eventuelle langtidsvirkninger og senfølger af en nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne formindskes, ligesom formålet med at gribe ind over for børn og unge, der står i en situation, hvor deres adfærd og sociale handlingsmønstre udvikler sig uheldigt bedre kan opnås, når indsatsen sker tidligt.

Der er i indsatsen over for børn og unge, herunder f.eks. børn og unge der er særligt socialt udsatte, som har været på døgninstitution, været udsat for misbrug eller andet, grundlag for særligt at være opmærksom på behovet for foranstaltninger, der kan medvirke til at forebygge f.eks. risikoen for at de går ind i prostitution eller en fortsat tilværelse på »kanten af samfundet«, og som kan styrke de unges udvikling af en positiv identitet mv.

I rådgivningsarbejdet og i det hele taget i kontakten med børn og unge, er det væsentligt, at være opmærksom på de forhold som børn og unge lever under – eller lever med. Børn der lever i et hjem med forældre, der har et alkoholmisbrug eller et stofmisbrug kan være særligt udsatte – også selv om forældrene måske udadtil er i stand til helt eller delvis at skjule deres misbrug. Herudover kan der være særlige problemer for børn og unge, hvor forældrene er sindslidende, udviklingshæmmede eller på anden vis ikke er i stand til at give børnene eller de unge den fornødne og relevante støtte og opdragelse.

I rådgivningsarbejdet og det opsøgende arbejde skal kommunen være opmærksom på forholdene for de børn og unge, der vokser op i en familie med et medlem, der har en betydelig og varig funktionsnedsættelse, idet varetagelsen af den funktionsnedsattes interesser i enkelte tilfælde vil kunne fjerne fokus fra andre familiemedlemmers forhold.

Det er et vigtigt element i rådgivningen efter servicelovens § 11, stk. 3, at forældre og pårørende så tidligt som muligt modtager rådgivning om forhold vedrørende de vanskeligheder, barnet eller den unge står i, hvad enten dette drejer sig om rådgivning på grundlag af en særlig diagnose, f.eks. autisme, fysisk nedsat funktionsevne, døvblindhed, udviklingshæmning eller andet, eller det drejer sig om indsatsen over for en særlig adfærd eller lignende. Det er ligeledes af betydning, at f.eks. forældrene så tidligt som muligt oplyses om de muligheder, der måtte være til afhjælpning af følgerne af en bestemt nedsat funktionsevne.

Særlig om mennesker med nedsat funktionsevne

182. Mennesker med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne vil meget ofte på forhånd have haft kontakt med systemet. Behovet for en generel opsøgende virksomhed har derfor ikke til formål, at »lære de pågældende at kende«. Derimod kan der være behov for rådgivning på kommunens initiativ for at vedligeholde og udbygge kendskabet til den pågældende familie, og med henblik på løbende at følge med i om den støtte, der ydes, lever op til den enkeltes eller familiens behov. Det er således vigtigt, at kommunen tilbyder rådgivning, hvis den pågældendes eller familiens vilkår ændres. Det kan f.eks. være når den unge fylder 18 år og overgår fra ydelser efter børnereglerne til ydelser efter reglerne for voksne, når borgeren med nedsat funktionsevne overgår fra erhvervsindtægt til pension, ved ændringer i den pågældendes nedsatte funktionsevne og helbredsforhold mv.

Der kan også være tilfælde, hvor familier eller enkeltpersoner, lever med en funktionsnedsættelse uden særlig kontakt med myndighederne, eller hvor de ikke af sig selv efterspørger råd og vejledning, selv om de måske har et behov. Dette kan gælde familier eller enkeltpersoner, der f.eks. lever med en sjælden diagnose, eller mennesker der på anden vis lever relativt isoleret og uden tradition for kontakt med myndighederne. I disse situationer har kommunen en særlig forpligtelse til selv at tilbyde rådgivning.

Er der tale om mennesker, hvis nedsatte funktionsevne f.eks. består i kommunikative eller kognitive problemstillinger, er det vigtigt at rådgivningen tilpasses – både i omfang og form - så der tages højde for de særlige behov, der kan være forbundet med de typer af nedsat funktionsevne.

Et opsøgende arbejde over disse grupper vil ofte kunne medvirke til at forebygge, at de kommer til at leve i yderligere isolation og det kan i rådgivningsarbejdet evt. være en hjælp for dem, at de får mulighed for at komme i kontakt med andre enkeltpersoner eller familier, der lever med det samme eller et tilsvarende problem.

Rådgivningen og det opsøgende arbejde vil i den forbindelse også have til formål, at sikre, at de pågældende familier og mennesker med handicap får relevante tilbud om støtte og hjælp, herunder

om f.eks. kompenserende foranstaltninger, relevante uddannelses- eller beskæftigelsestilbud med henblik på at afhjælpe eller lette følgerne af funktionsnedsættelsen.

Kommunerne vil via VISO kunne indhente rådgivning i forhold til det opsøgende og rådgivende arbejde over for grupper og enkeltpersoner med særlige og sjældne behov.

Kapitel 28

Rådgivning og opsøgende virksomhed over for grupper med særlige behov

Rådgivning af særlige grupper

183. Opsøgende virksomhed er f.eks. også nødvendig i forhold til nogle grupper af sindslidende – herunder sindslidende med misbrugsproblemer, stof- og visse grupper af alkoholmisbrugere, visse grupper af hjemløse og mennesker, der ikke af egen drift magter eller kan overskue at sætte sig i kontakt med omverdenen, og som derfor meget let kommer til at leve en meget isoleret tilværelse uden relevant og nødvendig støtte og behandling.

Det opsøgende arbejde og rådgivningen over for disse mennesker må ofte foregå på de pågældendes præmisser – og kontakten må skabes, hvor den pågældende befinder sig, herunder f.eks. på banegårde, parkanlæg eller andre samlingssteder i lokalmiljøet. Det opsøgende arbejde kan også være relevant i forbindelse med aktivitets- og samværstilbud, (væresteder, natcaféer etc.), herberger og forsorgshjem og andre tilbud, hvor borgeren henvender sig uden visitation.

Når der skabes kontakt til disse grupper, herunder også hjemløse, stof- eller alkoholmisbrugere, vil der ofte være behov for en hurtig indsats og etablering af relevante tilbud, herunder f.eks. aktivitets- og samværstilbud. For en nærmere gennemgang af reglerne om aktivitets- og samværstilbud til personer med betydelig nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer, henvises til pkt. xx i vejledning nr. xx.

For en del af disse grupper, er rådgivningsindsatsen i sig selv en meget stor del af den sociale indsats, idet rådgivningen kan bidrage til, at den enkelte får nogle redskaber til at leve et selvstændigt liv og f.eks. komme ud af prostitution eller deltage i aktiviteter, der bringer den enkelte ud af ensomhed, nedbringer et misbrug eller får den pågældende til at deltage i relevant behandling etc.

Prostituerede

184. Kommunernes rådgivningsforpligtelse omfatter alle, der har et behov. Dette gælder også mennesker, hvor indsatsen efter serviceloven først og fremmest består i rådgivning, mens de nødvendige tilbud og indsatsområder ligger uden for servicelovens område. Dette gælder f.eks. indsatsen over for prostituerede, der ønsker at komme ud af prostitutionen ligesom det gælder indsatsen for at forebygge at unge kommer ind i prostitution.

I rådgivningen af voksne, der ønsker at komme ud af prostitution vil der ud over rådgivning og afklaring af den enkeltes personlige forhold og ressourcer skulle indgå en afklaring af evt. behov for psykologbistand eller andre behandlingstilbud. Herudover vil det ofte være relevant at bistå den prostituerede med at undersøge mulighederne for et andet indtægtsgrundlag, herunder kontanthjælp, aktivering, revalidering, førtidspension, eventuelle muligheder for gældssanering mv. med henblik på at understøtte den enkeltes ønske om at komme ud af prostitution.

Både i forbindelse med rådgivningen og i forbindelse med evt. tilrettelæggelse af andre tilbud, er det vigtigt, at den pågældende føler sig inddraget og medansvarlig for processen.

185. I det forbyggende og rådgivende arbejde over for unge med henblik på at hindre udbredelsen af prostitution er det vigtigt at have særligt fokus på de udsatte unge, herunder f.eks. unge i kommunale tilbud for særligt udsatte og unge med ophold på institution, fordi de ofte vil have oplevet omsorgssvigt i deres barndom og dermed kan have en øget risiko for på sigt at ende ud i prostitution.

186. Med handlingsplanen, »Et andet liv« blev der i 2005 taget initiativ til at oprette det landsdækkende Kompetencecenter Prostitution under Servicestyrelsen.

Kompetencecenter Prostitution er et nationalt center, der fungerer som nøgleaktør på prostitutionsområdet. Centrets viden og kompetencer skal overordnet set medvirke til at forbedre prostitueredes livsvilkår og muligheder for at komme ud af prostitution samt forebygge, at udsatte unge indgår i prostitutionslignende relationer. Indsatsen rettes også mod prostituerede, som ikke lige her og nu ønsker at komme ud af prostitution.

Kompetencecenter Prostitutions faglige kerneaktiviteter ligger indenfor fem overordnede indsatsområder:

Social- og sundhedsmæssig indsats indenfor prostitutionsfeltet: opsøgende arbejde blandt prostituerede, telefon- og internetrådgivning, psykologhjælp, brobygning mellem prostituerede og sociale myndigheder eller sundhedsvæsen.

Vidensproduktion indenfor alle dele af prostitutionsområdet, som dels kan give fagfolk viden og kompetencer indenfor området, dels kan bidrage til et sikkert fagligt fundament for udmøntning af lovgivning og forvaltning på området.

Udvikling af metoder i det sociale arbejde, der dels kan kvalificere det sociale arbejde, der udføres i Kompetencecenter Prostitution, dels kan bidrage til den generelle metodeudvikling i det sociale arbejde.

Rådgivning og vejledning af kommuner og andre instanser som kan bidrage til, at de yder en kvalificeret og helhedsorienteret sagsbehandling for prostituerede i de enkelte kommuner.

Efteruddannelse af personale, der arbejder med udsatte unge på døgninstitutioner m.v. for at sikre, at færre unge indgår i prostitutionslignende relationer, og herved forebygge prostitution.

Det vil være relevant at inddrage den viden på området, der indsamles af Kompetencecenter Prostitution i den konkrete rådgivning af prostituerede, der ønsker at komme ud af prostitutionen og i arbejdet med at forebygge, at unge kommer ind i prostitution.

Der kan findes yderligere oplysninger om Kompetencecenter Prostitution på servicestyrelsens hjemmeside, www.servicestyrelsen.dk.

Personer, der har været udsat for seksuelle overgreb

187. Mennesker, der har været udsat for seksuelle overgreb, herunder incest, risikerer alvorlige og varige følgevirkninger, som kan præge dem resten af livet. Der kan eksempelvis være tale om vanskeligheder ved at etablere tilknytning til andre, seksuelle problemer, stof- og – eller alkoholmisbrug, depression, plagsomme erindringer, selvskadende adfærd, spiseforstyrrelser eller personlighedsforstyrrelser m.m.

I en rådgivningssituation kan det derfor være af stor værdi at være opmærksom på, om der kan ligge et tidligere seksuelt misbrug til grund for den rådssøgendes problemer, og i givet fald at søge den pågældende henvist til relevante behandlingsmuligheder. I offentligt regi, er der i dag en række tilbud, både i sundheds- og i socialt regi, der har tilbud til voksne, som har været udsat for seksuelle overgreb.

På det sociale område eksisterer der bl.a. særlige tilbud om gratis psykologbehandling til personer, som har været udsat for seksuelle overgreb i barn- eller ungdommen. Tilbuddet, der hedder ”Psykologordningen”, gælder unge, der er fyldt 18 år, og voksne mænd og kvinder.

Psykologordningen administreres af Udsatteenheden i Servicestyrelsen som også huser selve visitationen.

Yderligere information om Psykologordningen kan findes på servicestyrelsens hjemmeside på www.servicestyrelsen.dk.

Selvordstruede

188. Antallet af selvmord i Danmark ligger på lidt under 1000 om året. Ud fra de registreringer, der varetages af Center for Selvmordsforskning, kan det forsigtigt skønnes, at der årligt er ca. 9000 personer over 15 år, der forsøger at begå selvmord. Med henblik på at forebygge selvmordsadfærd, kan der f.eks. hentes viden om forskningen i selvmord og selvmordsforebyggelse hos bl.a. Center for Selvmordsforskning.

Livslinien er et telefonrådgivningstilbud, som har som sit særlige sigte, at bidrage til at forebygge selvmord. Herudover er der en række foreningsdrevne akutilbud og telefonrådgivninger, som borgerne kan henvende sig til – eller henvises til - i situationer, hvor borgeren befinder sig i en eksistentiel krise.

Der henvises til www.selvordsforskning.dk og www.livslinien.dk

Kapitel 29

National videns- og specialrådgivningsorganisation, VISO

189. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation - VISO, jf. servicelovens § 13, blev etableret som led i kommunalreformen.

VISO består af en specialrådgivnings- og udredningsfunktion og en vidensfunktion.

Formålet med VISO er først og fremmest at være en stærk støttefunktion for kommuner og borgere i de mest specialiserede og komplicerede sager på det sociale område og området for specialundervisning og specialpædagogisk bistand. Desuden skal VISO på socialområdet sikre en sammen-

hængende og helhedsorienteret vidensindsamling, vidensudvikling, vidensbearbejdning og vidensformidling til kommuner og tilbud.

VISO yder gratis vejledende specialrådgivning til kommuner og borgere og bistår kommuner med udredning.

Specialrådgivningen er et tilbud, der udelukkende kan komme med anbefalinger i forhold til eksempelvis rammer, tilgange m.m., der kan understøtte, at borgeren når sit mål.

VISO kan gå ind i et bredt sagsområde i forhold til mennesker med nedsat fysisk, psykisk og/eller social funktionsevne.

VISO er primært praksisorienteret og skal opbygge viden om, hvordan indsatsen, herunder rådgivningen af mennesker med specifikke problemer kan tilrettelægges.

VISO kan også pege på indsatsområder for forskning og omsætte forskningsresultater til anvendelig viden.

VISO skal tillige have overblik over og samarbejde med tilgrænsende områder, herunder sundhedsområdet og beskæftigelsesområdet

VISO fungerer ikke som ankeinstans eller bisidder.

Det er VISO selv, der afgør, om den sag, der forelægges, hører under VISOs område. Afgørelsen kan ikke påklages, hverken til socialministeren eller de sociale klagemyndigheder.

VISO er en del af Servicestyrelsen, som hører under Socialministeriet. VISOs specialrådgivningsydelser varetages af et landsdækkende netværk af specialister, der er ansat i kommunale, regionale og private tilbud.

Der henvises til:

Socialministeriets bekendtgørelse nr. 161 af 10. marts 2006 om den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation – VISO.

Undervisningsministeriets bekendtgørelser:

Bekendtgørelse nr. 885 af 7. juli 2010 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Bekendtgørelse nr. 356 af 24. april 2006 om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen

Bekendtgørelse nr. 378 af 28. april 2006 om specialundervisning for voksne

Serviceoven

§ 13. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation bistår kommuner og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager. Tilsvarende ydes gratis specialrådgivning til kommuner, re-

gioner, skoler og institutioner mv. samt borgere om specialundervisning og specialpædagogisk bistand.

Stk. 2. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder gratis vejledende udredning til kommuner og borgere i de få mest sjældent forekommende specielle og komplicerede enkeltsager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune eller i regionens tilbud. Tilsvarende ydes gratis bistand til kommunens udredning vedrørende specialundervisning og specialpædagogisk bistand. Kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om henvisning af borgeren efter 1. pkt.

Stk. 3. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation træffer afgørelse om ydelser efter stk. 1 og 2. Afgørelsen kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 4. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation sikrer en systematisk indsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område. Videns- og specialrådgivningsorganisationen sørger for at koordinere og deltage i prøvnings-, forsknings- og informationsvirksomhed på hjælpemiddelområdet.

Stk. 5. Kommunalbestyrelser og regionsråd kan indgå aftale med den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation om, at kommunen eller regionen mod betaling kan levere de ydelser for videns- og specialrådgivningsorganisationen, der er nævnt i stk. 1 og 2.

Stk. 6. Socialministeren fastsætter efter forhandling med undervisningsministeren i en bekendtgørelse nærmere regler om den nationale videns- og specialrådgivningsorganisations virksomhed og organisering.

§ 13 a. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation yder godtgørelse for nødvendig befordring til og fra specialrådgivning og andre nødvendige rejseudgifter i forbindelse hermed, når borgere modtager ratis vejledende specialrådgivning efter § 13, stk. 1 og 3.

Stk. 2. befordring, for hvilken der ydes godtgørelse efter stk. 1, skal ske med det efter forholdene billigste forsvarlige befordringsmiddel.

Stk. 3. Godtgørelse for udgifter efter stk. 1 ydes kun, når afstanden til behandlingsstedet overstiger en af socialministeren fastsat grænse.

Stk. 4. Socialministeren fastsætter efter nærmere forhandling med undervisningsministeren i en bekendtgørelse nærmere regler om befordringsgodtgørelse og dækning af andre nødvendige rejseudgifter i forbindelse hermed.

VISO – dækning af befordringsudgifter for borgere

190. I sager, hvor en borger har henvendt sig direkte til VISO for rådgivning, og VISO har vurderet, at problemstillingen er inden for VISOs område, afholder VISO borgerens udgifter til befordring. Befordringen skal ske med det efter forholdene billigst forsvarlige befordringsmiddel. Der ydes kun befordringsgodtgørelse i sager, hvor afstanden mellem borgeren og VISO-specialisten overstiger 50 km.

Er en borger berettiget til befordringsgodtgørelse, og nødvendiggør rejsen overnatning, kan VISO yde overnatningsgodtgørelse og dækning af andre nødvendige rejseudgifter.

VISO yder befordringsgodtgørelse til en ledsager til en borger, som er berettiget til befordringsgodtgørelse, hvis ledsagelse er nødvendig på grund af borgerens alder eller helbred. Nødvendiggør rejsen mere end 12 timers fravær fra hjemmet, yder VISO befordringsgodtgørelse til ledsagerens hen- eller hjemrejse. Nødvendiggør rejsen overnatning, kan VISO yde overnatningsgodtgørelse og dækning af andre nødvendige rejseudgifter for ledsageren.

Der henvises til bekendtgørelse nr. 1748 af 20. december 2006 om befordringsgodtgørelse og dækning af andre nødvendige rejseudgifter.

VISO – Rådgivning

191. VISO bistår kommuner, borgere og kommunale og regionale tilbud med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede sager på sociale område og området for specialundervisning og specialpædagogisk bistand.

Kommunerne har ansvaret for at tilbyde både den almindelige og specialiserede rådgivning til enkeltpersoner og pårørende. VISO skal ses som et supplement til denne rådgivning.

Den vejledende rådgivning kan også omhandle specifik opkvalificering til kommunerne med afsæt i en konkret gruppe af borgere med samme problemstilling. Uanset konteksten skal VISO betragtes som en støttefunktion, der kan hjælpe til at løfte rådgivningsopgaven og kvalificere kommunens beslutningsgrundlag ift. valg af metoder og indsatser på det sociale område og området for specialundervisning og specialpædagogisk bistand.

Både kommuner, borgere, kommunale og regionale tilbud kan henvende sig til VISO, og kommunerne vil kunne henvise borgerne til direkte rådgivning i VISO. På området for specialundervisning og specialpædagogisk bistand skal henvendelse til VISO fra skoler og andre undervisningstilbud ske gennem den for sagen ansvarlige PPR-afdeling.

Borgere kan henvende sig direkte til VISO om rådgivning, men i de fleste tilfælde vil det være hensigtsmæssigt for borgeren, at henvendelsen sker i samarbejde med kommunen for at sikre dialog mellem borger, den ansvarlige kommune og VISO.

Når kommunen henvender sig til VISO for at få rådgivning, er det vigtigt, at sagen er tilstrækkeligt belyst, så det faktuelle grundlag for rådgivningen er kendt. VISOs rådgivning bidrager til såvel at formidle specialviden og faglige vurderinger af sagens fakta og konsekvenserne af disse, som at omsætte dem til handlemuligheder.

Den rådgivning, der ydes af VISO, er alene vejledende. Det er således kommunens ansvar at træffe de relevante afgørelser.

VISO – bekendtgørelsen

§ 3. Specialrådgivning efter service-lovens § 13, stk. 1, skal være individuel og helhedsorienteret. Rådgivningen kan omfatte specialiseret rådgivning om kompensations- og støttemuligheder, om målgruppen, om processer i komplekse sager eller om metoder og værktøjer, som knytter sig til et specialrådgivningsforløb for en bestemt målgruppe eller ydelse.

192. VISOs rådgivning omfatter både rådgivning om støttemuligheder, metoder og processer i et specialiseret forløb.

En kommune kan henvende sig til VISO om alt inden for rådgivning på specialområdet, såfremt kommunen ikke har ekspertisen på området. Sagsbehandlingen i VISO tager således udgangspunkt i den kommunale sagsbehandlers vurdering af kompleksiteten.

Rådgivning til en kommune kan f.eks. bestå i, at VISO undersøger, hvilke støttemuligheder der vil være relevante i en konkret sag, og samtidig rådgiver kommunen om, hvordan man i kommunen kan nå frem til en afklaring af, hvilke foranstaltninger, kommunen kan tilbyde borgeren i den pågældende sag. VISO kan dog ikke anbefale konkrete botilbud, dagtilbud el. lign.

VISO kan give konsultativ bistand af mere procesagtig karakter til kommunale medarbejdere både i konkrete sager og mere generelt på specialrådgivningsområdet.

VISO – udredning på det sociale område

193. På det sociale område kan VISO bistå kommunerne med udredning i de få mest specielle og komplicerede sager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune eller i regionens tilbud.

En udredning er en afklaring af en borgers tilstand og situation. Når VISO hjælper kommunen med udredning af specielle forhold i en sag, har det til formål at sikre, at kommunen har et solidt faktisk grundlag til at afgøre, hvad der kan gøres for borgeren. Hvor det er relevant, vil en udredning fra VISO f.eks. indeholde forslag til behandling og støtte.

Når kommunen ønsker en udredning i VISO, er det vigtigt, at kommunen har foretaget et indledende arbejde med at afdække problemstillingerne i sagen, således at kommunen ved henvendelsen kan redegøre for, på hvilket niveau borgerens sag allerede er udredt.

VISO vil alene på kommunens anmodning kunne gå ind i et udredningsforløb. Det er ikke muligt for borgeren selv eller et tilbud at anmode VISO om en udredning.

VISO - bekendtgørelse

§ 4. Udredning efter servicelovens § 13, stk. 2, omfatter en systematisk, helhedsorienteret, tværfaglig og koordineret undersøgelse og vurdering af forhold, der har eller kan få betydning for en persons fremtidige livssituation.

194. Hvis en kommune, som led i en sagsbehandling, afslår en borgers anmodning om at få foretaget en udredning i VISO, vil dette blive betragtet som en afgørelse, der vil kunne indbringes for Det Sociale Nævn.

VISO – udredning på området for specialundervisning og specialpædagogisk bistand

195. VISO yder tillige gratis bistand til kommunens udredning vedrørende specialundervisning og specialpædagogisk bistand inden for folkeskoleområdet og specialundervisning for voksne.

196. Når kommunens PPR-afdeling ønsker bistand til deres egen udredning indenfor folkeskoleområdet, er det vigtigt, at den grundlæggende udredning af barnet eller den unge er iværksat.

xx. Hvis en kommunes PPR, som led i sagsbehandlingen inden for folkeskoleområdet, afslår forældrenes anmodning om at få foretaget bistand til udredningen fra VISO, skal det fremgå af udtalelsen til skolens leder, og være ledsaget af en begrundelse for afslaget. Hvis skolelederens afgørelse indbringes for Klagenævnet for vidtgående specialundervisning, kan klagenævnet i forbindelse med behandling af klagen tage stilling til, om PPR burde have indhentet bistand til udredningen fra VISO.

VISO's vidensfunktion

197. Formålet med VISOs vidensfunktion er at indsamle, udvikle, bearbejde og formidle viden til kommunernes forvaltninger og institutioner/tilbud i både kommuner og regioner med henblik på at gøre viden anvendelig i praksis.

Vidensfunktionen er ikke afgrænset til de mest komplicerede og specialiserede vidensområder, men er bredere funderet, idet en grundlæggende og mere kontinuerlig viden er en forudsætning for den mere specialiserede viden, som VISO benytter i sine rådgivnings- og udredningsopgaver.

Vidensfunktionen dækker alle VISOs målgrupper på socialområdet.

VISO-bekendtgørelse

§ 5. VISO skal sikre vidensindsamling, udvikling, bearbejdning og formidling af den faglige viden på det sociale område med henblik på at understøtte specialrådgivnings- og udredningsopgaverne i kommuner, regionale, kommunale og private tilbud samt i VISO, og med henblik på at sikre et landsdækkende overblik over den samlede specialrådgivning.

Stk. 2. VISO skal medvirke til at udvikle og bearbejde viden om, hvordan indsatsen inden for VISO's områder kan tilrettelægges mest hensigtsmæssigt.

Stk. 3. VISO skal sørge for at koordinere samt deltage i prøvnings-, forsknings- og informationsvirksomhed på hjælpemiddelområdet.

Stk. 4. VISO skal holde sig bredt orienteret om relevante nationale og internationale erfaringer på VISO's områder og bidrage til det internatio-

nale samarbejde.

Kapitel 30

Den uvildige konsulentordning - DUKH

§ 15. En uvildig konsulentordning yder gratis rådgivning og vejledning i sager om hjælp til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsniveau.

198. Efter servicelovens § 15 skal en uvildig konsulentordning yde gratis rådgivning og vejledning i sager om hjælp til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Den uvildige konsulentordning blev etableret som et rådgivende organ med virkning fra 1. januar 2002, samtidig med grundtakstfinansieringen, jf. lov nr. 489 af 7. juni 2001 om ændring af lov om social service m.fl.

Formålet med konsulentordningen er at bidrage til at styrke retssikkerheden for mennesker med handicap ved at yde gratis rådgivning og vejledning i enkeltsager og generelt at bidrage med oplysninger om udviklingen på handicapområdet.

Den primære målgruppe for konsulentordningen er handicappede og deres pårørende, der frit kan rette henvendelse om bistand. Målgruppen for ordningen er imidlertid også de kommunale sagsbehandlere.

199. Konsulentordningens arbejdsopgaver består i, at

- vejlede om sagsgange for at få kontakt med den rette instans og opnå den rette støtte,
- yde støtte og medvirke til koordinering i sager, der kan eller ville kunne give vanskeligheder med henblik på, at den bedst mulige løsning opnås,
- oplyse om klagemuligheder og hjælpe med at udforme klager til offentlige myndigheder, herunder klager, der kan rejses i forhold til Ankestyrelsen, fordi sagen har principiel eller generel betydning.

DUKH rådgiver om det offentliges ydelser til mennesker med handicap, dvs. både inden for det sociale område, undervisning og uddannelse, arbejdsmarked og sundhedsområdet. Konsulentordningen har fokus på de lovgivningsmæssige rettigheder og pligter, myndighedernes sagsbehandling og samarbejdet mellem borger og myndighed.

200. Konsulentordningen kan med samtykke fra den handicappede tage sager op, anmode om oplysninger hos relevante instanser og udtale sig til relevante instanser. Konsulentordningen skal samarbejde med eksisterende rådgivnings- og vidensfunktioner på handicapområdet, og den skal opsamle og formidle erfaringer.

Der henvises til Den Uvildige Konsulentordning på www.dukh.dk.

Afsnit 7

Finansiering, takster og refusion

Kapitel 31

Finansiering og takstberegning

Finansiering

201. Af servicelovens § 173 fremgår det, at det er kommunen, der endeligt afholder udgiften til tilbud efter serviceloven. I nogle tilfælde refunderer staten dog kommunens udgifter helt eller delvist. Reglerne herfor beskrives nedenfor i kapitel xxff.

Serviceloven

§ 173. Kommunen afholder endeligt udgifterne efter denne lov.

202. Taksten på sociale tilbud, som regionen eller private leverer til kommunerne beregnes, så samtlige omkostninger ved tilbuddet indgår i den pris, som kommunen skal betale for tilbuddet. For regionernes vedkommende fastsættes prisen for tilbud i den årlige rammeaftale, og for privates vedkommende fastsættes prisen for et tilbud i en kontrakt eller aftale mellem den private leverandør og kommunalbestyrelsen.

203. Den kommune, der endeligt afholder udgiften til tilbud efter serviceloven er som udgangspunkt borgerens handlekommune. Der findes dog en række undtagelser her fra i retssikkerhedslovens § 9 c. Om reglerne vedrørende handlekommune og mellemkommunal refusion henvises til punkt xx og Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Takstberegning

204. Af servicelovens § 174 fremgår det, at kommunalbestyrelserne skal fastsætte en takst for kommunale, sociale tilbud ud fra et omkostningsbestemt beregningsprincip.

Serviceloven

§ 174. Kommunalbestyrelsen fastsætter en takst for det enkelte kommunale tilbud, jf. dog stk. 3.

Stk. 2. Taksten efter stk. 1 skal beregnes med udgangspunkt i de gennemsnitlige langsigtede omkostninger

ved levering af tilbuddet eller typen af tilbud.

Stk. 3. Indenrigs- og socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om takstberegningen og om, hvilke tilbud der er omfattet af bestemmelsen.

Stk. 4. Indenrigs- og socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte regler om principperne for kommunernes finansiering af de mest specialiserede lands- og landsdelsdækkende tilbud.

205. § 174 er uddybet i Bekendtgørelse nr. 683 af 20. juni 2007 om omkostningsbaserede takster for kommunale tilbud. Heraf fremgår det, at der skal fastsættes en takst for følgende tilbud efter serviceloven:

- § 32 (særlige dagtilbud).
- § 36 (særlige klubtilbud).
- § 45 (ledsageordning til unge).
- § 52, stk. 3, nr. 2 (praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet).
- § 52, stk. 3, nr. 3 (familiebehandling eller anden behandling).
- § 52, stk. 3, nr. 4 (døgnophold for familier med børn), dog undtaget ophold i en plejefamilie.
- § 52, stk. 3, nr. 5 (aflastningsordning), dog undtaget aflastning i en netværksplejefamilie og i en plejefamilie.
- § 52, stk. 3, nr. 6 (personlig rådgiver).
- § 52, stk. 3, nr. 7 (fast kontaktperson for barnet eller den unge).
- § 52, stk. 3, nr. 8 (anbringelse uden for hjemmet), dog undtaget anbringelse i plejefamilier, netværksplejefamilier og i egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder.
- § 54 (støtteperson for forældre i forbindelse med anbringelse).
- § 84, stk. 1 (afløsning eller aflastning).
- § 84, stk. 2 (midlertidigt ophold).
- § 85 (socialpædagogisk bistand).
- § 86, stk. 1 (genoptræning).
- § 86, stk. 2 (hjælp til vedligeholdelse af fysiske eller psykiske færdigheder).
- § 96 (hjælperordning til personer med nedsat funktionsevne).

- § 97 (ledsageordning voksne).
- § 98 (kontaktperson for døvblinde).
- § 99 (støttekontaktperson).
- § 101 (behandlingstilbud til stofmisbrugere).
- § 103 (beskyttet beskæftigelse).
- § 104 (aktivitets- og samværstilbud).
- § 107 (midlertidige botilbud).
- § 108 (længerevarende botilbud).
- § 109 (kvindekrisecentre mv.).
- § 110 (forsorgshjem).
- § 192 (plejehjem og beskyttede boliger).

206. Af bekendtgørelsen fremgår det desuden, at taksten skal fastsættes for det enkelte tilbud eller for typen af tilbud. Ved typen af tilbud forstås tilbud, som kan erstatte hinanden, dvs. de skal være rettet mod samme målgruppe, og tilbuddenes indhold og omfang skal have en sammenlignelig karakter. Er et tilbud sammensat af flere tilbud efter serviceloven, skal hvert enkelt af disse tilbud takstfastsættes.

207. Takstberegningen skal ske med udgangspunkt i alle tilbuddets gennemsnitlige, langsigtede omkostninger, og skal omfatte følgende indtægts- og omkostningstyper:

- Direkte og indirekte driftsomkostninger, herunder bygnings- og lokaleomkostninger, forrentning af kapital og udviklingsomkostninger.
- Akutpladser.
- Tomme pladser.
- Almindelige indtægter, f.eks. salg af producerede ydelser.
- Beboernes betaling for ydelser, der afregnes med tilbuddet (individuelle valgfrie ydelser).

208. For kvindekrisecentre og forsorgshjem skal følgende omkostninger desuden indregnes i taksten:

- Omkostninger ved ophold for danske statsborgere, hvis den tidligere opholdskommune ikke kan findes.
- Omkostninger ved ophold for udenlandske statsborgere, hvis der ikke kan findes en dansk hjemkommune.
- Omkostninger ved udbetaling af lommepege.

209. Taksten skal omfatte andelen af central ledelse og administration. Kommunalbestyrelsen kan anvende en fordelingsnøgle for andelen af central ledelse og administration, som i givet fald skal begrundes.

Over- eller underskud skal indregnes i taksten i form af tillæg til eller reduktion af taksten for det enkelte tilbud eller typen af tilbud. Over- eller underskud kan overføres i overensstemmelse med kommunalbestyrelsens fastsatte retningslinier herfor. Dog skal et underskud senest indregnes i taksten 2 år efter det år, underskuddet vedrører.

Kapitel 32

Statsrefusion

210. Af servicelovens § 177 fremgår det udtømmende, hvilke udgifter til tilbud efter serviceloven, kommunen kan anmelde til refusion fra staten, jf. dog reglerne om statsrefusion i særligt dyre enkeltsager, mellemstatslig refusion efter EF-retten og refusion for udgifter til udlændige. Disse regler er nærmere uddybet nedenfor.

Serviceloven

§ 177. Staten refunderer 50 pct. af kommunens udgifter til:

1) Tilskud efter § 41 til merudgifter ved forsørgelse i hjemmet af barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

2) Hjælp efter § 42 til dækning af tabt arbejdsfortjeneste til personer, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne mv.

3) Gratis advokatbistand, jf. § 72.

4) Tilskud efter § 100 til dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelsen af personer med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

5) Boformer efter §§ 109 og 110, herunder udgifter til bistands-, støtte-, beskæftigelses- og aktivitetstilbud mv. i forbindelse med boformen.

Reglerne om statens refusion af kommunernes udgifter er i øvrigt uddybet i bekendtgørelse nr. 858 af 2. juli 2010 om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsafklæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets og Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations ressortområder.

Særligt dyre enkeltsager

211. Den centrale refusionsordning for særligt dyre enkeltsager omfatter udgifter, som afholdes af kommunen efter serviceloven, jf. servicelovens § 176. Reglerne er uddybet i bekendtgørelse nr. 1019 af 10. oktober 2006 om statsrefusion i særligt dyre enkeltsager.

Serviceloven

§ 176. I de tilfælde, hvor udgifterne til hjælp og støtte for en person under 67 år i en konkret sag overstiger en årlig udgift på 0,8 mio. kr. eller mere, refunderer staten 25 pct. af den del af kommunens udgifter, som ligger over dette beløb. For den del af udgiften, der overstiger 1,5 mio. kr. årligt, udgør statsrefusionen 50 pct.

Stk. 2. Indenrigs- og socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte nærmere regler om statsrefusionen efter denne bestemmelse.

Stk. 3.....

Ordningen indebærer, at i de tilfælde, hvor udgifterne til hjælp og støtte for en person under 67 år i en konkret sag overstiger en årlig udgift fra 0,8 mio. kr. til 1,5 mio. kr., refunderer staten 25 pct. af den del af kommunens udgifter, som ligger mellem 0,8 mio. kr. og 1,5 mio. kr. For den del af udgiften, der overstiger 1,5 mio. kr. årligt, refunderer staten 50 pct. Disse beløbsgrænser er angivet i 2006-priser og gælder fra 2010 og frem.

Beløbsgrænserne reguleres en gang årligt den 1. januar med satsreguleringsprocenten, jf. lov om en satsreguleringsprocent. Grænserne afrundes til nærmeste 10.000 kr.

Hvem kan hjemtage refusionen

212. Efter bekendtgørelsens § 1, stk. 3, kan refusionen hjemtages af den kommune, som efter serviceloven endeligt skal afholde udgiften, jf. ovenfor i kapitel x..

Hvilke udgifter er omfattet

213. Efter bekendtgørelsens § 1, stk. 2, omfatter refusionsordningen udgifter, der afholdes af kommunen efter serviceloven. Refusionsordningen for særligt dyre enkeltsager omfatter således både udgifter til tilbud og udgifter til udbetalte ydelser.

Refusionsordningen omfatter alle de udgifter, der indgår i de omkostningsbaserede takster, jf. ovenfor i kapitel 31. Derimod vil udgifter vedrørende selve kommunernes myndighedsfunktion, dvs. alle forhold, der er forbundet med kommunalbestyrelsens afgørelse og sagsbehandling omkring afgørelsen, herunder det personrelaterede tilsyn, ikke skulle indregnes i taksten. Disse udgifter er heller ikke omfattet af refusionsordningen.

Opgørelse af refusionsberettigende udgifter

En person i en konkret sag

214. Kommunerne kan få refusion for udgifterne til hjælp og støtte for en person under 67 år i en konkret sag, jf. § 176 i serviceloven. Kommunerne skal således opgøre udgifterne i forhold til den person, der modtager hjælp og støtte.

I de tilfælde, hvor kommunen yder samlet hjælp og støtte til hele familien, f.eks. familiebehandling efter § 52, stk. 3, nr. 3, eller døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, i serviceloven, er hovedreglen, at udgifterne i opgørelsen af udgifterne til en konkret sag henføres til den person, der er anledning til udgiften.

Den samlede udgift i en konkret sag omhandlende et barn eller en ung, der modtager hjælp eller støtte efter serviceloven, kan derfor dels bestå af udgifter, som registreres på forældrenes CPR-nummer og dels af udgifter, som registreres på barnet eller den unges CPR-nummer, jf. reglerne om personbogføring i bekendtgørelse nr. 858 af 2. juli 2010 om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets og Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integrations ressortområder.

Flere foranstaltninger til en person

215. Hvis en person modtager flere foranstaltninger efter serviceloven, er det foranstalningernes samlede udgift, der udgør den refusionsberettigende udgift, jf. bekendtgørelsen § 4, stk. 2.

Det indebærer, at kommunen f.eks. i forhold til et barn med nedsat fysisk funktionsevne, som dels går i et særligt dagtilbud efter servicelovens § 32, dels er i aflastning hver fjerde weekend efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, og dels modtager praktisk og pædagogisk støtte i hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 2, skal lægge disse udgifter sammen og sammenholde dem med refusionsgrænsen. Se desuden flere eksempler herpå i bilag 1.

Periodisering

215. Den samlede udgift opgøres på månedsbasis, og kommunen kan hjemtage refusion for den del, der overstiger en 1/12 af den refusionsgrænse, der gælder det pågældende år, jf. bekendtgørelsen § 4, stk. 1. En måned skal forstås som en kalendermåned.

For løbende foranstaltninger, som f.eks. botilbud efter servicelovens § 108 eller aktivitets- og samværstilbud efter servicelovens § 104, vil det være månedstaksten for tilbuddet, der skal sammenholdes med 1/12 af refusionsgrænsen. Dette betyder, at kommunen vil kunne få refusion for

udgifter i en sag, hvor den månedlige udgift overstiger 1/12 af refusionsgrænsen i de 4 måneder, sagen løber, men hvor udgifterne i sagen ikke i kalenderåret som helhed når op over den årlige refusionsgrænse.

For enkeltstående udgifter, som f.eks. en boligindretning efter servicelovens § 116 eller et hjælpemiddel efter servicelovens § 112, skal udgiften fordeles ud på regnskabsårets 12 kalendermåneder og derefter sammenholdes med 1/12 af refusionsgrænsen. Hvis kommunen i forvejen har afholdt månedlige udgifter til denne person, men hvor beløbet ikke har været over den månedlige refusionsgrænse, kan fordelingen af udgifter til boligindretningen på de 12 måneder betyde, at den månedlige udgift nu er af en sådan størrelse, at den kommer over refusionsgrænsen og derved kan anmeldes til refusion. Dette betyder, at hvis boligindretningen foretages i juni, så vil den manglende medregnede refusion fra de foregående måneder efterreguleres ved den løbende restafregning

I tilfælde, hvor et indkøbt hjælpemiddel efter servicelovens § 112 benyttes af flere brugere efter hinanden, hjemtager kommunen refusionen ved den første bruger, dvs. første gang hjælpemidlet tages i anvendelse.

I forhold til støtte til køb af bil til personer med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 114, hvor brugernes betaling forekommer over seks år, men kommunens udgift falder på en gang, er det nettoudgiften i det år udgiften afholdes, som kommunen kan anmelde til refusion. Det betyder, at kommunen fra starten fratrækker det beløb, der forventes at komme som indtægt fra brugeren. Hvis der på et tidspunkt sker ændringer i forhold til betalingen fra brugeren, vil kommunen skulle korrigere for dette i den løbende restafregning.

Grundlag for opgørelse af udgifter

216. Udgangspunktet for at opgøre udgiften til en person i en konkret sag er dels de omkostningsbaserede takster for de enkelte tilbud, jf. pkt. x, og dels ydelser udbetalt efter serviceloven.

Den månedlige udgift til en person, der modtager et institutionslignende tilbud, vil typisk være lig med taksten på tilbuddet. Udgiften til en person, der modtager timebaserede ydelser som f.eks. ledsagelse, støtte- og kontaktpersoner mv., vil typisk kunne opgøres som antal visiterede timer gange den omkostningsbaserede timetakst for disse ydelser. Dog skal der ved den løbende og endelige restafregning korrigeres for afvigelsen mellem antal visiterede timer og det faktisk antal leverede timer.

Ydelser udbetalt efter serviceloven, f.eks. merudgiftsydelse og tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af et barn med nedsat funktionsevne mv. er også omfattet af den centrale refusionsordning.

Indtægter skal fratrækkes

217. Ved anmeldelse af udgifter til refusion skal alle indtægter fradrages, herunder 1) brugerbetaling og 2) refusion eller tilskud efter serviceloven eller anden lovgivning.

Den kommune, der endeligt afholder udgiften, og som kan anmelde udgifter til refusion, skal fratække den brugerbetaling, der sker direkte til kommunen, jf. kapitel 29 i serviceloven. Brugers betaling for individuelle valgfri ydelser, der afregnes direkte med tilbuddet, er allerede indregnet i de omkostningsbaserede takster, og skal derfor ikke fratrækkes.

De udgifter, som kommunen i forvejen får refusion for efter serviceloven, fremgår af § 177 i serviceloven. Dertil kan komme andre refusions- eller tilskudsordninger efter anden lovgivning. Kommunens indtægter herfra skal fratrækkes, og det er således nettoudgifterne, kommunen kan anmelde til refusion i den centrale refusionsordning, hvis de alene eller lagt sammen med andre udgifter om-

fattet af bekendtgørelsen til personen i den konkrete sag, kommer over den månedlige refusionsgrænse.

Et eksempel herpå er udgiften til merudgiftsydelse efter servicelovens § 41 og tabt arbejdsfortjente efter servicelovens § 42, hvor kommunen først vil kunne få 50 pct. refusion, og dernæst vil kunne anmelde nettoudgiften til refusion i den centrale refusionsordning.

Anmeldelse til refusion, regnskabsaflæggelse og dokumentation

Forskudsanmeldelse og løbende restafregning

218. Ifølge bekendtgørelsen fremsættes anmodning om refusion kvartalsvis over for Socialministeriet. Socialministeriet udbetaler efter en vurdering af de anmeldte kvartalsbeløb refusionen med 1/3 pr. måned af kvartalsbeløbet. Refusionen udbetales, så den er til disposition for kommunen den sidste bankdag før den 16. i hver af kvartalets måneder.

Den løbende restafregning foretages i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriets for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder.

Regnskabsaflæggelse og revision

219. Regnskabsaflæggelse herunder afregning af den foreløbige og den endelige restafregning skal ske i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriets for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder.

Udgifter til foranstaltninger, der undtagelsesvist først afregnes efter den endelige restafregning for det år, udgifterne vedrører, kan anmeldes til refusion i det efterfølgende år. Ved beregningen af refusionsbeløbet gælder de refusionsgrænser, som var gældende i det år, udgifterne vedrører. Kommunen skal kunne dokumentere, at udgifterne vedrører det pågældende år. Hvis dette ikke er muligt, skal refusionsbeløbet beregnes ud fra de refusionsgrænser, der er gældende på det tidspunkt, kommunen modtager fakturaen.

220. Revision skal ske i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriets for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder.

Dokumentation

221. Reglerne om dokumentation følger reglerne for statsrefusionen af sociale ydelser, jf. bekendtgørelse om statsrefusion og tilskud, samt regnskabsaflæggelse og revision på Socialministeriets, Beskæftigelsesministeriets, Ministeriets for Flygtninge, Indvandrere og Integrations og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggendes ressortområder. Ifølge den skal den endelige restafregning revisorpåtegnes. Der afkræves ikke yderligere dokumentation for kommunens refusionsanmeldelse.

Kapitel 33

Mellemstatslig refusion efter EF-retten

222. Det fremgår af servicelovens § 180 a, at staten refunderer en kommunes udgifter efter serviceloven, når udgiften er omfattet af EF-rettens regler om mellemstatslig refusion.

Serviceloven

§ 180 a. Staten refunderer kommunernes udgifter til ydelser efter denne lov, når udgiften er omfattet af EF-rettens regler om mellemstatslig refusion, kommunen anmelder krav herom og staten modtager den anmeldte refusion fra debitorstatens sociale sikringsmyndigheder.

Stk. 2. Indenrigs- og sundhedsministeren fastsætter efter forhandling med socialministeren regler om den nationale administrative gennemførelse af mellemstatslig refusion i henhold til EF-retten.

For nærmere vejledning om dette henvises til vejledning om EF-Forordning nr. 883/2004 om koordinering af sociale sikringsordninger, del III: Vejledning om koordinering af sundhedsydelser og visse sociale ydelser for borgere, der rejser mellem EU-landene. I vejledningens afsnit X behandles ydelser efter serviceloven, og i bilag 7 findes en oversigt over refusionsaftaler. Vejledningen kan downloades på Indenrigs- og Sundhedsministeriets hjemmeside, www.sum.dk, under ”Publikationer”.

Kapitel 34

Udgifter til udlændinge

Finansieringsregler

223. Servicelovens § 181 omhandler udgifter til ydelser til udlændinge, som har fået opholdstilladelse efter nærmere angivne bestemmelser i udlændingeloven.

Serviceloven

§ 181. Staten afholder efter reglerne i stk. 2 og 3 udgifter til en udlænding, der har fået opholdstilladelse efter

1) udlændingelovens §§ 7 eller 8,

2) udlændingelovens § 9 b,

3) udlændingelovens § 9 c, stk. 1, i umiddelbar forlængelse af en opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9 b,

4) udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 1 eller 2, som konsekvens af tilknytning til en i Danmark fastboende person, når denne person selv har fået opholdstilladelse efter en af de bestemmelser, der er nævnt i nr. 1-3, eller når tilknytningen kan føres tilbage til en sådan person,

5) udlændingelovens § 9 c, stk. 1, når tilladelsen er givet til en person over 18 år, hvis fader eller moder har fået opholdstilladelse efter en af de bestemmelser, der er nævnt i nr. 1,

6) udlændingelovens § 9 c, stk. 1, når tilladelsen er meddelt en ægtefælle til eller et barn af en person med opholdstilladelse som nævnt i nr. 2 og 3,

7) udlændingelovens § 9 c, når tilladelsen er meddelt en asylsøgende udlænding,

8) udlændingelovens § 9 c, stk. 1, når tilladelsen er givet som konsekvens af en tilknytning til en mindreårig asylsøgende udlænding, som har fået opholdstilladelse efter udlændingelovens § 7 eller § 9 c, eller

9) udlændingelovens § 9 e.

Stk. 2. Staten afholder fuldt ud udgifter til hjælp efter §§ 41 og 42, § 52, stk. 3, nr. 1-7, 9 og 10, og stk. 4 og 5, § 54, § 76, stk. 2 og stk. 3, nr. 2 og 3, og §§ 96, 98 og 100 i de første 3

år efter datoen for opholdstilladelsen.

Stk. 3. Uanset bestemmelserne i stk. 2 afholder staten en kommunes udgifter til

1) udlændinge, som inden 12 måneder efter datoen for opholdstilladelsen på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne anbringes i døgnophold, dog kun indtil den pågældende i en sammenhængende periode på 2 år har klaret sig selv, og

2) udlændinge, når tilladelsen er meddelt en mindreårig asylsøger, dog længst indtil modtageren fylder 18 år eller barnets forældre får lovligt ophold her i landet.

Bestemmelsen indebærer, at staten afholder udgifter til udlændinge i 3 år efter datoen for meddelelse af opholdstilladelse, j. dog de særlige regler for refusion for kommunens udgifter optagelse i døgnophold, jf. pkt. xx, og kommunens udgifter vedrørende mindreårige asylsøgere, jf. pkt. xx.

Bestemmelsen omfatter ikke udlændinge, som har opholdstilladelse efter fællesskabsretlige regler om arbejdskraftens fri bevægelighed.

Udgifter med statsrefusion

224. Ikke alle udgifter efter serviceloven til udlændinge er omfattet af statsrefusion. Det fremgår af § 181, stk. 2, i serviceloven, at staten afholder udgifter til hjælp efter § 41, § 42, § 52, stk. 3, nr. 1-6, 8 og 9, og stk. 4 og 5, § 54, § 76, stk. 2 og stk. 3, nr. 2, og §§ 96, 98 og 100 i de første 3 år efter datoen for opholdstilladelsen. Der er således statsrefusion for kommunens udgifter til merudgiftsydelse og dækning af tabt arbejdsfortjeneste på børneområdet. Herudover er der statsrefusion for kommunens udgifter til særlige foranstaltninger for børn eller unge efter § 52 med undtagelse af udgiften til anbringelse uden for hjemmet. Udgifter til anbringelse af et barn uden for hjemmet på en døgninstitution, i en plejefamilie eller på et godkendt opholdssted efter § 52, stk. 3, nr. 7, kan ikke anmeldes til statsrefusion, medmindre anbringelsen er omfattet af reglen i § 181, stk. 3, nr. 2. Udgifter til en personlig rådgiver eller en fast kontaktperson til unge i alderen fra 18 til 22 år efter de nævnte bestemmelser i § 76, stk. 3, i serviceloven kan også anmeldes til statsrefusion.

225. Der er statsrefusion for visse udgifter til voksne. Der er tale om kommunens udgifter til ansættelse af personlige hjælpere efter § 96 i serviceloven, til udgifter til særlige kontaktpersoner til personer, som er døvblinde efter § 98 i serviceloven og endelige udgifter til merudgiftsydelse efter § 100 i serviceloven.

Udgifter til optagelse i døgnophold

226. § 181, stk. 3, i serviceloven giver kommunen adgang til at anmelde udgifter til statsrefusion i tilfælde, hvor udlændinge, som inden 12 måneder efter datoen for opholdstilladelsen på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne anbringes i døgnophold. Det gælder dog kun indtil den pågældende i en sammenhængende periode på 2 år har klaret sig selv eller har opnået dansk statsborgerskab. Kommunen kan anmelde de samlede udgifter til tilbud efter serviceloven til statsrefusion. Refusionen er i disse tilfælde ikke begrænset til de tilbud, der er nævnt i § 181, stk. 2. Bestemmelsen omfatter både døgntilbud til børn og unge og døgntilbud til voksne.

227. Der findes i refusionsbekendtgørelsen regler om anmeldelse af krav for udgifter efter serviceloven til udlændinge. Reglerne handler om opgørelse af udgifter til døgnophold. Der skal ikke foretages en særskilt opgørelse af foranstaltningens udgifter til udlændinge, da udgiften opgøres som den gennemsnitlige udgift pr. plads.

Hvis udlændingen optages i et kommunalt døgntilbud i en anden kommune, er forholdet som udgangspunkt omfattet af reglerne om mellemkommunal refusion efter § 9 c i retssikkerhedsloven. I disse tilfælde hjemtages statsrefusion for samtlige udgifter efter serviceloven af udlændingens opholdskommune. Herved suspenderes den mellemkommunale refusion, så opholdskommunen ikke modtager refusion fra den tidligere opholdskommune, men anmelder udgiften til statsrefusion. Den mellemkommunale refusion suspenderes kun i den periode, hvor der er ret til statsrefusion efter § 181, stk. 3, nr. 1, i serviceloven. Når denne periode ophører, skal udgifterne refunderes af den tidligere opholdskommune efter de almindelige regler i § 9 c i retssikkerhedsloven.

Udgifter til mindreårige asylsøgere, der har opnået opholdstilladelse

228. Der er statsrefusion efter § 181, stk. 3, nr. 2, for kommunernes udgifter til samtlige tilbud efter serviceloven til mindreårige asylsøgere (uledsagede flygtningebørn), der har opnået opholdstilladelse. Refusionen ophører, når den mindreårige asylsøger fylder 18 år eller forældrene har fået lovligt ophold i landet. Hvis barnets forældre får lovligt ophold i landet, er barnet ikke længere uledsaget. Kommunen kan derfor ikke længere opnå refusion efter § 181, stk. 3, nr. 2. Kommunen kan dog opnå refusion efter § 181, stk. 2, indtil udløbet af perioden på 3 år efter datoen for barnets opholdstilladelse. Hvis et uledsaget flygtningebarn opnår dansk statsborgerskab, ophører den pågældende med at være flygtning, og pågældende er derfor ikke længere omfattet af reglerne om flygtningerefusion.

Fordelingen af udgifter mellem ægtefæller

229. Der kan anmeldes krav om statsrefusion for udgifter til en udlænding efter serviceloven, uanset om udlændingen har indgået ægteskab med en person, som ikke er udlænding jf. § 181, stk. 1, i serviceloven. I disse tilfælde skal udgifterne konteres på en sådan måde, at det er muligt at udskille den andel, der gælder udlændingen. Hjælp til fællesbørn fordeles med halvdelen til hver af forældrene. Som følge heraf kan udgifter, der alene vedrører den anden ægtefælle ikke anmeldes til statsrefusion som udgifter til udlændinge.

230. Refusionsbekendtgørelsen indeholder en bestemmelse om asylansøgere, der indgår ægteskab med personer, der er danske statsborgere eller har permanent opholdstilladelse i Danmark uden at være omfattet af § 181 i serviceloven og § 107 i lov om aktiv socialpolitik. Hvis ægteparret herefter

har behov for hjælp er der ikke adgang til refusion efter ovennævnte bestemmelser så længe asylansøgeren ikke har fået opholdstilladelse efter de bestemmelser, der er nævnt i § 181, stk. 1, i serviceloven og § 107 i aktivloven.

Reglen har begrænset praktisk betydning på grund af en ændring af udlændingeloven og ægteskabsloven, som trådte i kraft den 1. juli 2002 i forbindelse med en stramning af betingelserne for familiesammenføring. Ved stramningen blev det en betingelse for ægteskabets indgåelse her i landet, at hver af parterne skulle have dansk indfødsret eller lovligt ophold efter visse regler i udlændingeloven.

Afsnit 8

Klage

Kapitel 35

Klageregler

231. Reglerne om klageadgang findes i retssikkerhedslovens kapitel 10 og servicelovens § 166, som henviser til retssikkerhedsloven. Hovedreglen er, at afgørelser efter serviceloven kan indbringes for det sociale nævn, medmindre andet er bestemt i loven. Der henvises herom til vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område afsnit V. I dette kapitel beskrives de generelle klageregler. Om de særlige klageregler på det sociale område henvises til vejledning nr. XX, afsnit XX [*henvisning til alle relevante vejledningsafsnit fra de andre vejledninger i samlingen*]

Undtagelser

232. Kommunalbestyrelsens beslutning om at iværksætte eller give tilskud til generelle tilbud med aktiverende og forebyggende sigte efter § 79 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Afgørelser om støtte til individuel befordring efter § 117 kan heller ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Kommunalbestyrelsens beslutning om fastsættelse af det generelle serviceniveau - herunder om, hvor mange pladser, der skal være til rådighed for kommunens indbyggere - og takstfastsættelse for tilbuddene, kan ikke indbringes for anden administrativ klagemyndighed. Sådanne klager må rettes til kommunalbestyrelsen, som har det overordnede ansvar for hele den kommunale virksomhed, jf. § 15 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Klage over sagsbehandlingen (sagsbehandlingstid, personalets optræden mv.) i en kommune bør rettes til borgmesteren, som er den øverste daglige leder af forvaltningen. Klager over disse emner kan også rettes til ombudsmanden, jf. punkt 267.

Klage over faktisk forvaltningsvirksomhed i en kommune rettes til kommunalbestyrelsen eller borgmesteren. Klagen kan ikke indbringes for det sociale nævn. Ved faktisk forvaltningsvirksomhed forstås den faktiske gennemførelse af myndighedens opgaver efter den sociale lovgivning, f.eks. hvornår maden bliver bragt ud, eller hvor hjemmehjælperen i det konkrete tilfælde vurderer, at det ikke er hensigtsmæssigt at lade modtageren benytte sig af muligheden for fleksibel hjemmehjælp.

For en nærmere beskrivelse af de generelle klageregler henvises der til afsnit V i vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Klage til kommunalbestyrelsen

233. Kommunalbestyrelsen skal til enhver tid afklare, om der er tale om en klage over afgørelser eller om en klage over serviceniveauet. Hvis kommunalbestyrelsens vurderer, at klagen drejer sig om en konkret afgørelse, skal borgeren give sit samtykke før sagen oversendes til klagerådet.

Klage til Ankestyrelsen

234. Det fremgår af § 63 i retssikkerhedsloven, at det sociale nævns afgørelser ikke kan indbringes for anden administrativ myndighed. Ankestyrelsen kan dog optage en sag til behandling, når Ankestyrelsen skønner, at sagen har principiel eller generel betydning. Det er den person, som afgørelsen vedrører samt kommunen eller amtskommunen, der kan anmode Ankestyrelsen om at optage sagen til behandling.

Klage til Folketingets Ombudsmand

235. Ombudsmandens virksomhed omfatter alle dele af den offentlige forvaltning, herunder områder hvor kommunerne træffer afgørelser, der ikke kan påklages til en statsmyndighed.

Ombudsmanden kan bedømme, om myndigheder, der er omfattet af ombudsmandens virksomhed, handler i strid med gældende ret eller på anden måde gør sig skyldige i fejl eller forsømmelser. Dette kan ske ved, at Ombudsmanden undersøger konkrete sager, som afgøres af de sociale myndigheder eller ved, at Ombudsmanden foretager inspektioner af sociale botilbud, dagtilbud mv.

Ombudsmanden kan ikke omgøre en afgørelse, men han kan udtale kritik, og herunder give henstilling om fri proces eller om, at en sag skal tages op til fornyet behandling. Han kan også oplyse om fejl eller forsømmelser af større betydning til Folketingets Retsudvalg, vedkommende minister og kommunalbestyrelser.

Ombudsmanden udtaler sig sædvanligvis ikke om den del af afgørelsen, der bygger på særlige fagkyndige eller sagkyndige vurderinger, medmindre der foreligger fejl eller forsømmelser i sagsbehandlingen.

Læs mere om Folketingets Ombudsmand på www.ombudsmanden.dk.

Domstolsprøvelse

236. Ifølge grundloven er domstolene berettigede til at påkende ethvert spørgsmål om forvaltningens grænser. Domstolene omfatter i den forbindelse de almindelige domstole byretterne, Østre- og Vestre Landsret og Højesteret samt de særlige domstole Sø- og Handelsretten og boligretterne.

De sociale klageinstanser hører til forvaltningen selvom de har domstolslignende træk. Ankestyrelsen og de sociale nævn hører således ikke til domstolene, og er selv omfattet af domstolskontrol.

Det er ikke en almindelig betingelse for indbringelse af forvaltningens afgørelser for domstolene, at borgeren forinden har udnyttet sine muligheder for at påklage afgørelsen til en anden administrativ myndighed. Retten har dog mulighed for at udsætte en sag, når dette findes hensigtsmæssigt, f.eks. for at afvente udfaldet af en administrativ afgørelse, der vil kunne få indflydelse på sagens udfald. Retten vil i den forbindelse kunne udsætte sagen indtil klagesagen indenfor den administrative klagesystem er blevet afgjort.

Om servicelovens specifikke regler på børneområdet om domstolsprøvelse henvises der særskilt til vejledning nr. 3, afsnit XX [henvisning til børnekontorets vejledning nr. 3]

Afsnit 9

Kapitel 36

Forsøgsbestemmelser

Serviceloven

§ 184. Socialministeren kan efter indstilling fra kommunalbestyrelsen godkende, at der for en forsøgsperiode oprettes andre tilbud end dem, der er omtalt i denne lov.

Stk. 2. Socialministeren kan endvidere efter indstilling fra kommunalbestyrelsen for en forsøgsperiode godkende ordninger, der fraviger reglerne om visitation, ydelser og finansiering. Der kan dog ikke godkendes forsøgsordninger om særlige dag- og klubtilbud til børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, jf. §§ 32 og 36, der medfører fravigelse fra de almindelige regler om forældrenes egenbetaling.

237. Efter bestemmelsen kan socialministeren give tilladelse til forsøg med andre tilbud end dem, der er omtalt i serviceloven. Med bestemmelsen kan ministeren desuden i en forsøgsperiode godkende ordninger, der fraviger reglerne om visitation, ydelser og finansiering. Se bestemmelsens stk. 2.

Der kan efter stk. 1 kun gives tilladelse til konkrete, nærmere afgrænsede forsøg. Forsøgene må ikke medføre statslige udgifter, ligesom ethvert forsøg vil kunne bringes til ophør, hvis de vilkår, der er stillet for forsøget, ikke overholdes. Forsøget vil endvidere ophøre, hvis der sker lovændringer på det område, som forsøget vedrører. Dispensationer fra serviceloven i forbindelse med forsøg skal godkendes af socialministeren, og der kan kun gives tilladelse til at dispensere fra lovens bestemmelser. Der kan ikke tillades fravigelse af kommunernes overordnede ansvar for den sociale service i kommunerne. Kommunerne kan heller ikke fritages for ansvar for gennemførelsen af forsøgene (tilsyn mv.).

238. Bestemmelsens stk. 2 har til formål at give tilladelse til tidsbegrænsede forsøg, der fraviger reglerne om visitation, ydelser og finansiering. Det er en forudsætning for godkendelse af forsøg, at der ikke herved sker indskrænkning i kommunens forpligtelse til at iværksætte tilbud efter serviceloven. Kommunen kan således ikke ved en aftale begrænse tilbud eller hjælp til borgerne, som kommunen efter loven er forpligtet til at yde. Det er også for godkendelse efter stk. 2 en forudsæt-

ning, at forsøgene er udgiftsneutrale for staten. Der kan ikke godkendes forsøgsordninger om tilbud til børn eller unge, der medfører, at de almindelige regler om forældrebetaling for tilsvarende tilbud fraviges.

En afgørende betingelse for godkendelse af forsøg er, at det er fagligt forsvarligt og økonomisk bæredygtigt i lokalområdet.

Godkendte forsøg efter lovens § 184 offentliggøres løbende i bekendtgørelsesform. Se f.eks. bekendtgørelse nr. 217 af 23. marts 2009 om forsøgsordninger efter lov om social service.